

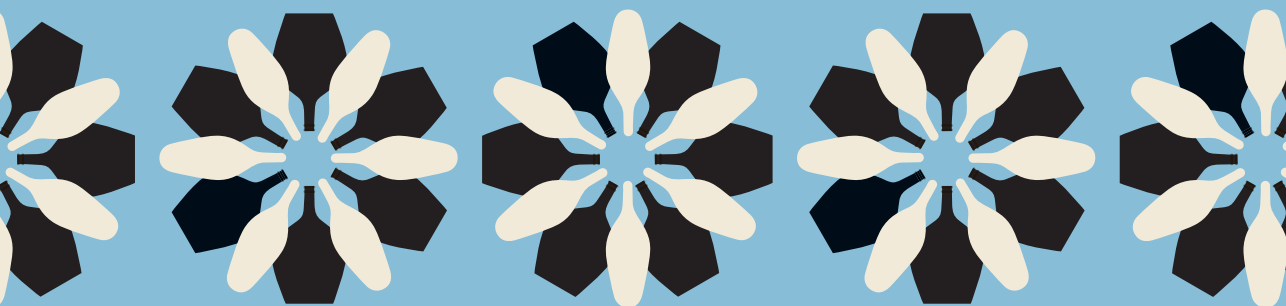

Stockholms
universitet

Tal om alkohol 2008

EN STATISTISK ÅRSRAPPORT FRÅN MONITOR-PROJEKTET

Mats Ramstedt (red.)
Tove Axelsson Sohlberg
Barbro Engdahl
Johan Svensson

Forskningsrapport nr 54
SoRAD, Stockholm 2009

Stockholms
universitet

SoRAD

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning

Tal om alkohol 2008

- en statistisk årsrapport från Monitor-projektet

Mats Ramstedt (red.)
Tove Axelsson Sohlberg
Barbro Engdahl
Johan Svensson

Forskningsrapport nr54
SoRAD, Stockholm 2009

SoRAD

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning

Stockholms universitet

Sveaplan, 106 91 Stockholm

Hemsida: www.sorad.su.se

Telefon: 08-16 20 00

ISBN: 978-91-977902-2-2

© Mats Ramstedt, Tove Axelsson Sohlberg, Barbro Engdahl och Johan Svensson

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD),
Stockholm 2009

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	
Sammanfattning	
English summary	
Inledning	1
Den totala alkoholkonsumtionen och dess olika delmängder	3
Utvecklingen 1996-2008.....	3
Den totala alkoholkonsumtionen 2008 fördelad på dryckestyp och anskaffning	7
Regionala skillnader i alkoholkonsumtion och anskaffning 2001-2008	9
Den resandeförda alkoholen.....	12
Hur ofta gör svensken utlandsresor och hur reser man?	12
Hur många tar med alkohol?	13
Var handlar man? - den resandeförda alkoholens ursprungsland 2003-2008	15
Alkoholsmuggling	17
Andelen som köpt smugglad alkohol – kön och ålder.....	17
Regionala skillnader i smuggling	21
Vilka mängder köper man?	22
Konsumtion av smugglad alkohol - kön och ålder.....	25
Alkohol beställd via Internet.....	27
Alkoholvanor och alkoholrelaterade problem utifrån självrapporterade uppgifter	31
Hur skiljer sig självrapporterad konsumtion från försäljningsstatistik och skattningar av oregistrerad alkohol?	31
Självrapporterad alkoholkonsumtion i olika grupper	33
Dryckesmönster.....	36
Intensivkonsumtion.....	36
Risk- låg- och nollkonsumtion	45
Dryckesspecifik konsumtion	55
Alkoholrelaterade problem	61
Alkoholrelaterade gräl och slagsmål	61
Negativ inverkan på ekonomin.....	65
Attityder till alkoholpolitiska frågor	67
Attityder till en restriktiv alkoholförsäljning	67
Attityder till föräldrars bjudvanor	72
Attityder till tillverkning av sprit för eget bruk.....	74
Referenser	76
Bilaga 1. Pressmeddelande som sammanfattar metodkonferens.....	77
Bilaga 2. Beräkningsmetoder och statistiskt material.....	79
Bilaga 3. Formulär	88
Bilaga 4. Övriga publikationer från Monitor-projektet under 2009	120

Förord

Vi som arbetar i Monitor-projektet har under senare tid upplevt att det finns ett behov av en rapport där den alkoholstatistik som löpande tas fram sammanställs i ett lite längre tidsperspektiv och med lite mer detaljerade uppgifter. Den här rapporten är tänkt att fylla detta behov och bli den första i en serie av statistiska årsrapporter från Monitor-projektet, som vi kort och gott kallar *Tal om alkohol*. Tanken är att tyngdpunkten ligger på projektets centrala alkoholstatistik: totalkonsumtion och speciellt oregistrerade delmängder, men att även en rad frågor som funnits med i Monitorundersökningen en lägre tid ska ingå. I denna rapport presenteras exempelvis mer detaljerade uppgifter om svenskarnas konsumtion av oregistrerad alkohol, dryckesmönster och alkoholrelaterade problem.

Rapporten är upplagd så att varje område inleds med en sammanfattning av läget under 2008 som sedan jämförs bakåt i tiden där tillgängliga jämförbara data inom Monitor-projektet finns, normalt till 2001-2002. I regel kombineras den skriftliga framställningen med både tabell och diagram, så att läsaren får såväl en överskådlig bild av utvecklingen som information om de exakta siffror som ligger bakom. En del av uppgifterna före 2008 har presenterats i tidigare rapporter från Monitor-projektet men det finns också statistik som inte publicerats tidigare.

I denna rapport bifogas också det underliggande frågeformuläret i Monitor-projektets intervjuundersökning, som visar mer exakt hur intervjun är uppbyggd och hur frågorna är formulerade. Detta har ofta efterfrågats i samband med planeringen av andra frågeundersökningar om alkohol då man velat använda jämförbara frågor, men kan också vara av intresse för den nyfikne läsaren som undrar vad som ligger bakom Monitor-projektets alkoholstatistik. En beskrivning av undersökningens metodologiska överväganden presenteras också i en bilaga som förklarar hur de olika metodproblemen har beaktats. Vidare presenteras även en lista över andra publicerade studier från Monitor-projektet under 2009.

Rapporten har utarbetats gemensamt av Monitor-projektets forskargrupp med Mats Ramstedt som redaktör. Ulrika Boman har svarat för korrekturläsning och sammanställning av tabeller och diagram och Lotta Kühnhorn har generöst bidragit med omslaget.

Stockholm, november 2009

Mats Ramstedt
Projektledare

Sammanfattning

Något lägre total alkoholkonsumtion 2008

Ser man till helåret 2008, hamnar den totala alkoholkonsumtionen på 9,4 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre vilket är en minskning med 3 procent jämfört med 2007. Det var framförallt spritkonsumtionen som minskade under 2008 medan konsumtionen av vin och starköl var i stort oförändrad och cider/blanddrycker ökade något. Vin står för den största andelen av totalkonsumtionen och utgör 40 procent, medan motsvarande andelar för öl (starköl och folköl) och sprit är 37 respektive 22 procent. Cider/blanddrycker står för drygt 1 procent. I mer konkreta termer, dvs. i volymliter, innebär dessa siffror att en vuxen svensk år 2008 i genomsnitt drack drygt 5 liter sprit, 30 liter vin, 55 liter starköl, 17 liter folköl och knappt 3 liter cider/blanddrycker. Uttrycks detta i antal flaskor eller burkar innebär det 7 flaskor sprit (75 centilitersflaskor), 40 flaskor vin (75 centilitersflaskor) och 25 burkar starköl (50 centilitersburkar).

Systembolaget ökar medan införsel och smuggling minskar

Systembolagets försäljning av öl och vin var de enda delmängder som ökade under 2008, medan övriga delmängder minskade eller var oförändrade. Sammantaget innebar dessa förändringar att den registrerade alkoholkonsumtionens andel (Systembolag, restauranger och folköl) ökade från 71 procent 2007 till 74 procent 2008. Detta kan jämföras med 62 procent 2004 då den registrerade konsumtionen var som lägst och Systembolaget hade 46 procent av totalkonsumtionen. Vad gäller olika drycker noterades högst andel registrerad konsumtion under 2008 för vin med 83 procent, medan andelen för starköl och speciellt sprit var lägre och uppgick till 76 respektive 53 procent. Begränsar man sig till att studera Systembolagets marknadsandel för olika drycker var motsvarande andelar 80 procent för vin, 54 procent för öl samt 46 procent för spritdrycker. Systembolagets försäljning stod 2008 för 56 procent av totalkonsumtionen medan resandeförsel och smuggling stod för 18 respektive 6 procent. Resterande alkohol konsumeras på restauranger (11%), handlas i livsmedelsbutiker som folköl (7%) eller utgörs av hemtillverkad alkohol (2%). Av den sistnämnda utgör illegal sprittillverkning hälften, dvs. s.k. hembränning utgör ca 1 procent av totalkonsumtionen.

Mest alkohol dricks i Stockholm och Västra Götaland – Skåne inte längre i topp

Den nedgång i den totala alkoholkonsumtionen som noterades för riket under 2008 visade sig i huvudsak bero på en nedgång i Skåne och Stockholms län, medan övriga delar av landet hade oförändrad eller ökad konsumtion. Nedgången i Skåne berodde främst på minskad införsel och smuggling och innebär att totalkonsumtionen i Skåne nu är något lägre än riksgenomsnittet. Under 2008 noteras den högsta alkoholkonsumtionen i Stockholms län och i Västra Götalands län, där konsumtionen uppgår till 10,2 liter, knappt 10 procent över medelkonsumtionen för riket. Lägst konsumtion har Norrland med 8,1 liter medan övriga regioner ligger mellan 8,6 och 9,6 liter.

Införsel och smuggling står för 40 procent av konsumtionen i södra Sverige

Vad gäller enskilda delmängder, så är resandeförsel och smuggling vanligast i södra Sverige med en region som inkluderar Blekinge, Kronoberg och Halland i topp – här uppgår dessa delmängder tillsammans till 3,7 liter vilket motsvarar 39 procent av totalkonsumtionen. Näst högst införsel och smuggling har Skåne med 3,4 liter vilket motsvarar 40 procent av Skånes totala konsumtion. Lägst nivå på införsel och smuggling har Norrlandslänen där dessa

delmängder uppgår till 0,8 liter per invånare och därmed står för 10 procent av totalkonsumtionen.

Fortfarande hög alkoholkonsumtion i ett lite längre perspektiv

Sett i ett lite längre tidsperspektiv ligger alkoholkonsumtionen i Sverige fortfarande på en relativt hög nivå, trots den aktuella nedgången. Den uppgång som skedde från mitten av 1990-talet och fram till 2004 var exceptionellt kraftig och konsumtionen under 2008 är fortfarande närmare 20 procent högre än vid mitten av 1990-talet. Uppgången fram till 2004 betingades främst av ökad resandeförsel och smuggling men också av ökad försäljning på Systembolaget. Efter 2004 har dock införsel och smuggling gått tillbaka samtidigt som Systembolagets försäljning ökat.

Färre resenärer tar med alkohol men köp i Tyskland ökar

I en närmare analys av orsakerna bakom senare års nedgång i resandeförsel framkom att nedgången inte beror på ett minskat utlandsresande, utan på att andelen resenärer som tar med alkohol har minskat. Mellan 2004 och 2008 minskade t.ex. andelen av svenska utlandsresenärer som tog med sig alkohol från 63 till 53 procent. Denna nedgång gällde dock inte samtliga färdsätt, utan framförallt hemresor med flyg och bil. Däremot gällde nedgången samtliga alkoholdrycker dvs. sprit, vin och öl. Mellan 2004 och 2008 minskade andelen som tog med sprit från 48 till 37 procent och motsvarande minskning för vin och öl var 30 till 23 procent respektive från 24 till 16 procent. En viss minskning noterades också för den genomsnittliga mängden sprit och vin som resenären förde in medan mängden öl var oförändrad. Det visade sig också att en allt större andel av alkoholförseln kommer från Tyskland vars marknadsandel i genomsnitt ökade från ca 40 procent 2003 till 50 procent 2008. Denna ökning var speciellt kraftig för öl där andelen ökade från 42 till 66 procent. Ökningen kan framförallt tillskrivas att Tyskland tagit marknadsandelar från Danmark där svenskarna handlar alkohol i lägre utsträckning än tidigare.

Färre köper smuggelalkohol och regionala skillnader minskar

År 2008 uppgav 2,6 procent av befolkningen i åldern 16-80 år att de köpt smugglad alkohol under de senaste 30 dagarna. Detta är en minskning jämfört med 2007 då andelen var 3,3 procent och betydligt lägre än toppåret 2005 då siffran var 4,7 procent. Denna förändring motsvarar en nedgång från knappt 400 000 köpare 2005 till ungefär 200 000 personer 2008.

Det är vanligare att män köper smuggelalkohol än kvinnor och yngre köper oftare än äldre. Under 2008 var det vanligast bland män i åldern 16-29 år där närmare 9 procent hade köpt någon smuggelalkohol den senaste månaden och minst vanligt bland äldre kvinnor (65-80 år) där endast 0,1 procent gjort minst ett köp. Den alkoholdryck som oftast köps som smugglad är starköl, följd av sprit och vin och detta mönster råder under hela den period som studerats här, dvs. 2002-2008. Det är vanligare att man köper smuggelalkohol i södra Sverige jämfört med i mellersta och norra delarna, men dessa regionala skillnader har minskat och är betydligt mindre 2008 jämfört med 2002.

Ungefär dubbelt så stor andel av befolkningen dricker smugglad alkohol jämfört med hur många som köper. Knappt 8 procent av männen har druckit någon form av smugglad alkohol under 2008 mot 2,5 procent av kvinnorna. Däremot visar både köp och konsumtion en likartad utveckling med en ökning fram till 2004/2005 som sedan följs av en minskning fram till år 2008. Även det åldersspecifika mönstret är detsamma; de yngsta dricker i högst grad smugglad alkohol och benägenheten tycks avta med stigande ålder.

Alkoholkonsumtionen har minskat bland yngre män

Statistik baserad på enbart självrapporterade alkoholvanor visade tecken på minskad genomsnittskonsumtion bland män och speciellt yngre män (<50 år) sedan 2004 men inte för kvinnor. En liknande utveckling noterades för riskkonsumtion medan intensivkonsumtion (berusningsdrickande) och olika negativa konsekvenser relaterade till hög alkoholkonsumtion däremot minskade bland både män och kvinnor. Detta mönster var speciellt tydligt i yngre åldersgrupper medan konsumtion inte minskade bland äldre.

Män dricker mer än dubbelt så mycket som kvinnor vilket innebär att männens konsumtion under år 2008 uppgick till närmare 13 liter ren alkohol per person, jämfört med cirka 6 liter bland kvinnor. Skillnaden mellan män och kvinnor är ännu mer påfallande när det gäller intensivkonsumtion dvs. att dricka mycket vid ett och samma tillfälle; andelen frekventa intensivkonsumenter (minst en gång i veckan) var tre gånger större bland män (drygt 10 respektive knappt 3%). Beträffande olika alkoholdrycker konsumerar kvinnor och män ungefär lika mycket vin medan män konsumerar betydligt mer öl och framförallt sprit.

Beroende på definition, som är olika för kvinnor och män, så var 10-15 procent av männen och 5-10 procent av kvinnorna riskkonsumenter, dvs. konsumerade alkohol på en nivå som är förknippad med förhöjd risk av att råka ut för olika skador. Riskkonsumtionen fördelade sig på ett liknande sätt i befolkningen som intensivkonsumtionen med högst andel riskkonsumenter i den yngsta åldersgruppen, 16-29 år och lägst andel bland de äldsta bland både män och kvinnor.

Negativa konsekvenser vanligt bland yngre – men minskar över tid

Utifrån ett mindre antal frågor om olika problem som kan uppstå i samband med alkoholkonsumtion står klart att en rad olika negativa konsekvenser ofta uppstår speciellt bland yngre personer och oftare bland män än kvinnor. Närmare 20 procent av både kvinnor och män som dricker alkohol i åldern 16-29 år har t.ex. minst 1 gång under det senaste året hamnat i gräl i samband med att de druckit. Att hamna i slagsmål är mindre förekommande men likväl uppger 6 procent av männen i åldern 16-29 år att detta har inträffat mot 1,4 procent av kvinnorna. Många uppger också att alkoholkonsumtion kan ha en negativ effekt på privatekonomin vilket även det var mest utbrett hos yngre där 17 procent av männen och 16 procent av kvinnorna rapporterade sådana komplikationer. Gemensamt för dessa alkoholrelaterade problem är att det skedde en nedgång under perioden bland både män och kvinnor och i de flesta åldersgrupper.

Svenskarnas stöd för en restriktiv alkoholpolitik har ökat

Under perioden 2002 till 2008 blev svenska folket också mer positivt inställda till en restriktiv alkoholpolitik, en förändring som omfattade både kvinnor och män i olika åldersgrupper. Stödet för att börja sälja vin i livsmedelshandeln minskade t.ex. från 56 till 39 procent bland kvinnor och från 69 till 50 procent bland män. Även uppfattningen att man bör sänka åldersgränsen för att få handla alkohol på Systembolaget till 18 år får allt mindre stöd och omfattar under 2008 24 respektive 29 procent av kvinnor respektive män. En klar majoritet tycker inte heller att föräldrar bör bjuda ungdomar under 18 år på alkohol vilket var uppfattningen hos drygt 75 procent av kvinnorna och 70 procent av männen. Även inställningen till en legalisering av hemtillverkning av sprit för eget bruk saknar stöd i befolkningen och är klart avvisande hos mer än 90 procent av kvinnorna och ca 85 procent av männen.

English summary

Total alcohol consumption declined somewhat in 2008

In 2008, total alcohol consumption in Sweden amounted to 9.4 litres of pure alcohol per inhabitant 15 years and above, which was a decline by 3 per cent compared to 2007. Above all, spirits consumption declined, whereas wine and strong beer (>3.5% alcohol by volume) remained unchanged and cider/alco-pops increased somewhat.

Wine accounted for the largest share of total alcohol consumption, making up 40 per cent, while beer (including the weaker beer class 2) and spirits represented 37 and 22 per cent, respectively. About one per cent of all alcohol consumed was cider/alco-pops. In more concrete terms, i.e. in litres of volume, an adult Swede consumed on average 5 litres of spirits, 30 litres of wine, 55 litres of strong beer, 17 litres of beer class 2 and barely 3 litres of cider/alcohol-pops in 2008.

Recorded consumption increased whereas unrecorded consumption went down

The only alcohol that increased in 2008 was beer and wine sales at Systembolaget, while all other forms of alcohol declined or remained unchanged. All in all, this means that the share of recorded alcohol in Sweden (Systembolaget, restaurants and beer class 2) increased from 71 per cent in 2007 to 74 per cent in 2008. These figures can be put in context by comparing with 2004, the year when recorded consumption had an all-time low of 62 per cent and Systembolaget only stood for 46 per cent of total consumption. With respect to different beverages, the highest proportion recorded consumption was obtained for wine with 83 per cent, followed by beer (76%) and spirits (53%). The corresponding market shares of the retail monopoly Systembolaget were 80, 54 and 46 per cent, respectively.

Alcohol sales at the retail monopoly amounted to 56 per cent of the total alcohol consumption in 2008, whereas travellers' imports and smuggling accounted for 18 and 6 per cent, respectively. The remaining alcohol was consumed at restaurants (11%) bought in grocery stores as beer class 2 (7%) or was home-made (2%). Of the latter, about half consisted of illegal spirits production, so-called moon shining, which thus stands for 1 per cent of the total alcohol consumption.

Most alcohol is consumed in Stockholm and Västra Götaland – not in Skåne

The decline in national alcohol consumption figures in 2008 was mainly due to a decline in two major counties, Skåne and Stockholm, while stable or increasing consumption was noted in other parts of Sweden. The decline in Skåne was related to lower smuggling and travellers' imports figures, and implies that per capita consumption in Skåne is now below the national average. In 2008 most alcohol is consumed in the counties of Stockholm and Västra Götaland where per capita consumption amounts to 10,2 litre, just above 10 per cent higher the national average. Per capita consumption is lowest in the northern parts of Sweden with 8,1 litre whereas other regions fall in the range between 8,6 och 9,6 litre.

Concerning travellers' imports and smuggling, this is still most common in southern Sweden with a region including Blekinge, Kronoberg och Halland having the highest level of 3,7 litre or 39 per cent of overall consumption. Second is Skåne with 3,4 litre corresponding to 40 percent overall drinking in Skåne. The lowest level of smuggling and travellers imports is found in Northern Sweden with 0,8 litre per capita of 10 per cent of the overall level of drinking.

Alcohol consumption in Sweden is still high in a longer perspective

In a longer time perspective, however, per capita consumption was still on a high level in Sweden, despite the recent decline. The rise in consumption between the mid-1990s and 2004 was exceptionally large, and the drinking level was still almost 20 per cent higher in 2008 compared with 1995. The increase up to 2004 was driven by more travellers imports and smuggling, but also of higher sales at Systembolaget. After 2004, however, travellers imports and smuggling have declined whereas Systembolaget sales have continued to increase.

Fewer Swedes bring in alcohol from abroad but Germany has become more important

A more detailed analysis of the recent reduction in travellers' alcohol imports revealed that the main reason for the decline was the diminishing propensity among travellers to bring in alcohol – not a reduction in travelling abroad. The proportion of travellers that brought in any alcohol declined from 63 per cent in 2004 to 53 per cent in 2008, and this decline concerned each kind of beverage, i.e. spirits, beer and wine. Furthermore, the decline was largest among those travelling by plane and by car. Another finding was that an increasing share of the overall travellers' alcohol import was bought in Germany, from which 50 per cent of the alcohol came in 2008 compared with 40 per cent in 2003. This increase was largest for beer, where the proportion purchased in Germany increased from 42 to 66 per cent. The rising importance of Germany seems to have largely occurred at the same time as imports from Denmark declined, suggesting that Swedes more often chose Germany over Denmark for alcohol imports.

Fewer Swedes buy smuggled alcohol and regional differences have diminished

On average, 2.6 per cent of the Swedish adult population had bought any kind of smuggled alcohol during the past 30 days in 2008 and this was lower than in 2007 (3.3%) and significantly lower than in 2005 (4.7%). This change corresponds to a decline from barely 400,000 buyers in 2005 to about 200,000 in 2008. It was more common for men and younger people to buy smuggled alcohol, and in 2008 nearly 9 per cent among men in the youngest age group 16-29 years reported such purchases. It was least common among older women, where only 0.1 per cent had made at least one purchase in the past 30 days.

Smuggled beer was bought more often than particularly smuggled wine but also smuggled spirits, a pattern noted during the entire study period, i.e. 2002-2008. It was also more common to purchase smuggled alcohol in southern Sweden, but the regional differences diminished significantly during the study period.

About twice as many respondents reported having consumed smuggled alcohol compared with having bought any – a little less than 8 per cent of men and 2.5 per cent of women. Over time, however, use and purchase show a similar pattern, with increases up to 2004/2005 and then declines up to 2008. The age pattern is also the same, with the highest figures for the youngest and declining rates with age.

Alcohol consumption has declined among younger men

Data restricted to self-reports showed that consumption among men have decreased since 2004, particularly among younger age groups, whereas no decline was noted among women. Furthermore, the frequency of binge drinking declined among both men and women, especially in younger age groups.

Men consumed more than twice the amount of alcohol that women did, implying that male average drinking amounted to nearly 13 litres per capita in 2008 and about 5 litres among women. The gender difference was larger with respect to binge drinking, which was three times more common among men when it came to the frequency 'at least once a week'. With

respect to different beverages, men and women consume about the same amount of wine, whereas men consume more beer and spirits.

Depending on definition of risk drinking, 10-15 per cent of men and 5-10 per cent of women were classified as risk drinkers, using a definition of 14 drinks per week for men and 9 drinks for women. The differences across age groups were similar to the pattern found for binge drinking, with the highest proportions in younger age groups and lower in older groups. In addition, risk drinking appeared to have declined particularly among younger men.

Adverse consequences of drinking common among young people – but are declining

On the basis of three different questions concerning the adverse consequences of drinking, it appeared that negative outcomes were quite common, especially among younger people and more often among men. For instance, nearly 20 per cent of men and women aged 16-29 reported having been in a quarrel when they drank at least once in the past year. Getting into a fight was less common, but had still occurred for 6 per cent of men aged 16-29 years, and 1.4 per cent of the women in this age group. About 5 per cent of men and women also reported that their drinking had a negative impact on their economy. A common declining trend was also found for these problems during the study period, again, more pronounced among younger age groups.

Support for a restrictive alcohol alcohol policy has increased

Swedes' attitudes towards alcohol policy restrictions became more positive during the period 2002-2008, a change that affected both women and men as well as all age groups. Support for introducing wine sales in grocery stores declined from 56 to 30 per cent among women and from 69 to 50 per cent among men, and a corresponding decline in support for lowering age limits at Systembolaget went from 29 to 24 among women and from 35 to 29 per cent among men. A clear majority of the general population was also against parents serving alcohol to young people below 18 years and against legalization of private production of spirits.

Inledning

I de flesta länder görs bedömningen att det är viktigt med löpande statistik om befolkningens alkoholvanor och inte minst hur mycket alkohol som dricks. EU:s samtliga medlemsländer förväntas exempelvis årligen rapportera in uppgifter om den totala alkoholkonsumtionen. En anledning till detta är att den totala alkoholkonsumtionen antas spegla omfattningen av alkoholskador i samhället, en bedömning som har betydande stöd inom alkoholforskningen (t.ex. Norström & Ramstedt, 2005). Ett annat skäl är att sådan statistik utgör ett viktigt underlag i den alkoholpolitiska debatten, t.ex. om det är önskvärt att förändra alkoholskatten eller genomföra andra alkoholpolitiska insatser.

Sverige hör sannolikt till de länder som har satsat mest på att få fram en trovärdig alkoholstatistik under senare år. Mot slutet av 1990-talet insåg man att en alkoholstatistik som endast baseras på registrerad försäljning riskerade att ge en inkorrekt bild av den totala konsumtionen, och speciellt hur den förändras över tid. Bakgrunden var framförallt implikationerna av Sveriges EU-medlemskap och speciellt kraven på avskaffade införselkvoter. Detta är bakgrunden till att Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD) vid Stockholms universitet år 2000 tilldelades uppdraget att följa utvecklingen av den totala alkoholkonsumtionen i Sverige inom ramen för det Monitor-projektet. I projektet, tidigare finansierat av Socialdepartementet och numera av Statens folkhälsoinstitut, kartläggs svenskarnas konsumtion av oregistrerad alkohol (främst införsel, smuggling och hemtillverkning) med hjälp av en löpande riksrepresentativ frågeundersökning. Den oregistrerade konsumtionen ger tillsammans med försäljningen av alkohol på Systembolaget, restauranger och i butiker (folköl) en bild av hur mycket alkohol som dricks totalt sett och hur konsumtionen förändras över tid.

Beräkningar av alkoholkonsumtion i allmänhet och oregistrerad alkohol i synnerhet är ett område som utmanar den metodinriktade alkoholforskningen, och framförallt den forskning som baseras på frågeundersökningar riktade till den allmänna befolkningen. Det handlar inte bara om att alkoholvanor ofta är en känslig fråga och att svaren tenderar att anpassas till det socialt acceptabla, utan också om faktiska svårigheter för människor att ge en korrekt beskrivning av hur ofta och hur mycket man dricker. En försvårande omständighet i detta sammanhang är också att vissa former av alkohol, som smuggling och hembränning, har en koppling till olagliga aktiviteter.

Skattningar av den totala alkoholkonsumtionen är också ofta föremål för olika alkoholpolitiska diskussioner och tolkningar, speciellt vad gäller hur samhället ska agera gentemot olika förändringar som sker enligt den alkoholstatistik som tas fram. Det är följaktligen föga förvånande att det periodvis förekommit en livlig debatt om den alkoholstatistik som tas fram inom Monitor-projektet (se t.ex. Ramstedt & Svensson, 2007).

Både den inhemska debatten om alkoholstatistikens trovärdighet och ett generellt behov av synpunkter på metodiken föranledde SoRAD att i samarbete med Statens folkhälsoinstitut, arrangera en vetenskaplig konferens på detta tema i februari 2009. På konferensen, kallad "How can we improve national estimates of alcohol consumption", deltog en rad internationella experter på området vilka inbjödits för att ge synpunkter på Monitor-projektets metodik. I det stora hela var deltagarna positiva och kunde inte se några avgörande brister med mätningarna som uppfattades som mycket ambitiösa, inte minst ur ett internationellt perspektiv. Man hade också svårt att se någon alternativ metodik som skulle kunna följa alkoholutvecklingen i Sverige på ett mer trovärdigt sätt. En kort sammanfattning av slutsatserna från konferensen presenteras i Bilaga 1.

Denna rapport innehåller dock inte bara statistik om den totala alkoholkonsumtionen i Sverige och hur den fördelas mellan olika registrerade och oregistrerade delmängder utan belyser också en rad andra frågeställningar som kan besvaras inom ramen för Monitor-projektets intervjuundersökning. Vi kommer exempelvis att redovisa hur den totala alkoholkonsumtionen varierar i olika delar av landet och vilka regionala utvecklingstendenser som finns. Mer detaljerad statistik över resandeförsel och smuggling kommer också att presenteras.

Utöver frågor som syftar till att belysa den oregistrerade alkoholkonsumtionen ingår även frågor som avser att belysa alkoholvanor och alkoholrelaterade problem i olika delar av befolkningen. Dessa uppgifter baseras enbart på självrapporterade uppgifter; t.ex. hur ofta och mycket man dricker och i vilken utsträckning drickande leder till olika typer av problem. I bilagor redovisas metodiken närmare, både hur frågorna är konstruerade samt vilka metodologiska överväganden som gjorts.

Den totala alkoholkonsumtionen och dess olika delmängder

I detta kapitel presenteras uppgifter över utvecklingen av den totala alkoholkonsumtionen och dess olika delmängder. De centrala frågorna i detta avsnitt är: Hur mycket alkohol dricker svenskarna totalt sett och hur ser utvecklingen ut för de olika delmängder som sammantaget utgör den totala alkoholkonsumtionen? Hur fördelar sig konsumtionen mellan sprit, vin och öl? Hur förser man sig med alkohol och vilka förändringar har skett under senare år? Finns det några regionala skillnader?

Utvecklingen 1996-2008

I **Tabell 1** och **Diagram 1** visas utvecklingen av dels totalkonsumtionen av alkohol, dels de olika delmängder som tillsammans utgör den totala alkoholkonsumtionen under perioden 1996 – 2008.

Vad gäller de olika delmängderna har försäljningen på Systembolaget ökat under hela perioden, med undantag för 2004. I volymer uppgår ökningen till 1,5 liter ren alkohol per person 15 år och äldre år, från strax under 4 liter år 1996 till 5,4 liter år 2008, vilket motsvarar en ökning på knappt 40 procent. Konsumtionen av alkohol på restauranger har legat tämligen konstant kring 1 liter ren alkohol. Folkölsförsäljningen har mer än halverats från ca 1,3 liter alkohol till 0,6 liter. Även hemtillverkningen har stadigt minskat; år 1996 skattades konsumtionen av hemtillverkad alkohol till 0,7 liter ren alkohol per vuxen svensk medan motsvarande siffra år 2008 var ca 0,2 liter.

För resandeförseln skedde en kraftig ökning mellan 1996 och fram till år 2004, från ca 1,1 liter till ca 2,7 liter ren alkohol. Efter 2004 har resandeförseln emellertid successivt sjunkit till 1,7 liter ren alkohol, vilket innebär att införseln nu är tillbaka på de nivåer som rådde kring de första åren på 2000-talet. Den illegalt införda alkoholen, dvs. smugglingen, började öka från omkring år 2000 och steg därefter kraftigt fram till och med år 2005. Nivån hade då gått från ca 0,2 liter ren alkohol år 1996 till 1,0 liter år 2005. Därefter har smugglingen minskat för att 2008 uppgå till 0,6 liter ren alkohol. Sett över hela den redovisade perioden innebär det, trots de senaste årens minskningar, att smugglingen år 2008 var 3 gånger så hög som år 1996.

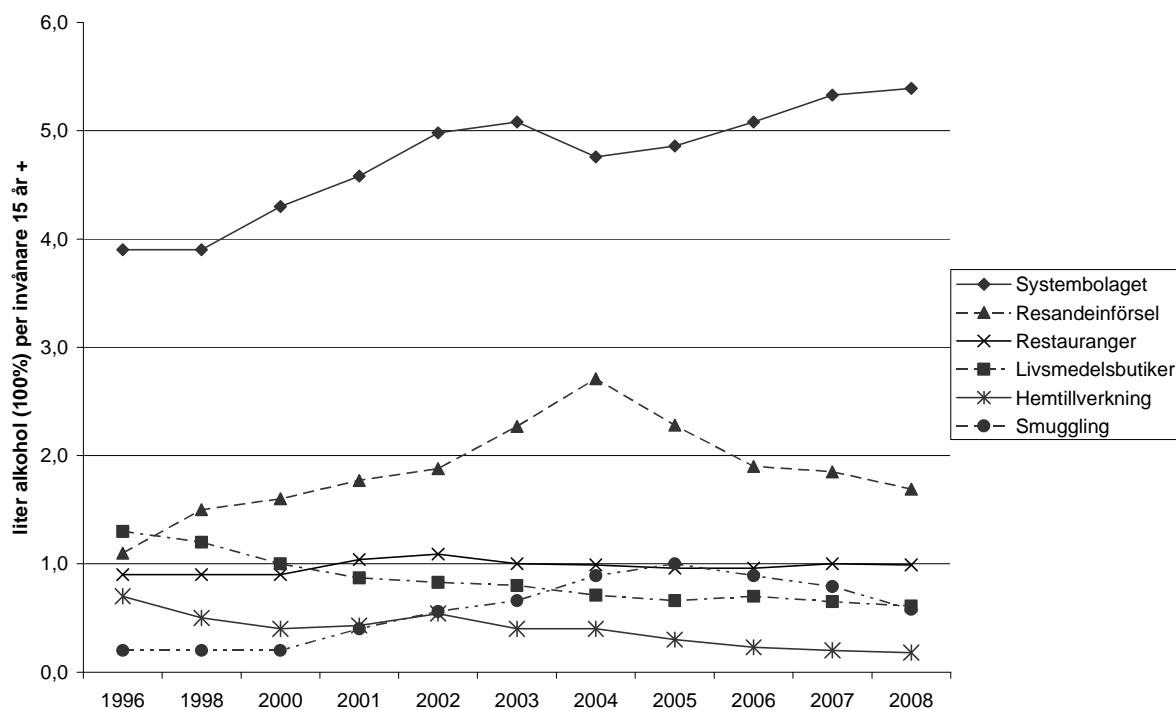
Den totala alkoholkonsumtionen, uttryckt i liter alkohol 100 % per invånare 15 år och äldre, steg från 8 liter 1996 till 10,5 liter 2004 och sjönk därefter något till 2008 då den uppgick till 9,4 liter. Vilka anskaffningssätt som ligger bakom den generella konsumtionsuppgången varierar något beroende på om man studerar perioden 1996–2004 eller om man även inkluderar de senaste 4 åren, dvs. perioden 1996–2008. Begränsar man sig till utvecklingen fram till 2004 så är det främst resandeförsel och smuggling som bidrar till uppgången (+ 2,6 liter) medan Systembolagets försäljning står för en mindre del (0,9 liter). Eftersom resandeförsel och smuggling minskar efter 2004 samtidigt som Systembolagets försäljning ökar, så blir bilden en annan för utvecklingen mellan 1996 och 2008. Systembolagets ökning är då större än ökningen av införsel och smuggling med en ökning mellan 1996 och 2008 på 1,5 respektive 1 liter.

Tabell 1. Alkoholkonsumtionens olika delmängder i Sverige under olika år 1996-2008 samt även uppdelad i registrerad och oregistrerad alkoholkonsumtion (liter 100 % alkohol per invånare 15 år och äldre).

Delmängd	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Förändring 1996 - 2008
Systembolaget	3,9	3,9	4,3	4,6	5,0	5,1	4,8	4,9	5,1	5,3	5,4	+ 38 %
Restauranger	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	+ 11 %
Livsmedelsbutiker	1,3	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	- 54 %
Resandeförsel	1,1	1,5	1,6	1,8	1,9	2,3	2,7	2,3	1,9	1,9	1,7	+ 55 %
Smuggling	0,2	0,2	0,2	0,4	0,6	0,7	0,9	1,0	0,9	0,8	0,6	+ 200 %
Hemtillverkning	0,7	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	- 71 %
Registrerad alkoholkonsumtion	6,0	6,0	6,2	6,5	6,9	6,9	6,5	6,5	6,7	7,0	7,0	+ 17 %
Oregistrerad alkoholkonsumtion	2,0	2,2	2,2	2,6	3,0	3,3	4,0	3,6	3,0	2,8	2,5	+ 25 %
Total alkohol konsumtion	8,0	8,2	8,4	9,1	9,9	10,2	10,5	10,1	9,8	9,8	9,4	+ 17 %

Källor: 1996, 1998; KALK-studien (Kühlhorn m.fl., 2000). 2000: Beräkningar av den s.k. KAMEL-gruppen (se Leifman m.fl. 2000). 2001, 2002: Monitordata (se Leifman, H. & Gustafsson, N-K. 2003). Övriga källor: Systembolaget, Statens folkhälsoinstitut

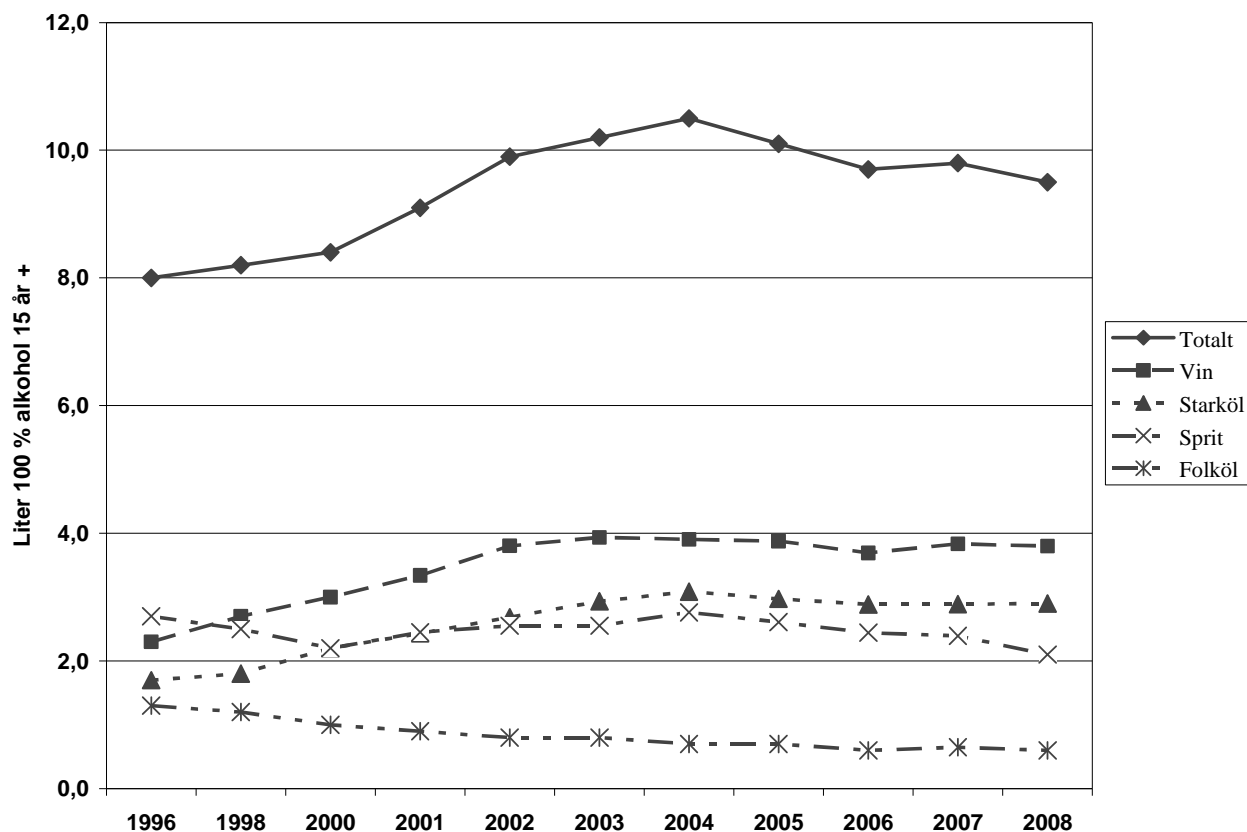
Diagram 1. Utvecklingen av alkoholkonsumtionens olika delmängder. År 1996-2008.

De dryckesspecifika trenderna åskådliggörs i **Diagram 2** och **Tabell 2** som också visar utvecklingen av de olika anskaffningssätten inom respektive dryckesslag.

Utvecklingen varierar för olika dryckesslag. Sprit- och folkölskonsumtionen har minskat under perioden medan vin och starköl har ökat. Därmed har det skett betydande förskjutningar i fördelningen mellan olika drycker i den totala alkoholkonsumtionen. Andelen sprit minskade t.ex. från 34 till 22 procent medan vin ökade från 29 till 41 procent. Motsvarande förändringar för de olika ölsorterna var en ökning från 21 till 31 procent för starköl medan folköl minskade från 16 till 6 procent - ölskonsumtionen sammantaget utgjorde således en relativt konstant andel av totalalkoholkonsumtionen.

Diagram 2. Den totala alkoholkonsumtionen och dryckesspecifika trender i Sverige 1996-2008 (liter 100 % alkohol 15 år +).

Tabell 2. Den totala alkoholkonsumtionen i Sverige 1996- 2008 uppdelad på dryckesslag och anskaffningssätt, i liter alkohol 100 % per invånare 15 år och äldre. Inom parenteserna anges respektive alkoholslags andel av den totala alkoholkonsumtionen.

Dryckesslag och anskaffningssätt	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sprit, totalt	2,7 (34%)	2,6 (32%)	2,3 (27 %)	2,5 (27 %)	2,6(26 %)	2,6 (25 %)	2,8 (26 %)	2,6 (26 %)	2,5 (26 %)	2,4 (25 %)	2,1 (22%)
Systembolaget	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0
Restauranger	0,5	0,7	0,6	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Resandeförsel	0,5	0,3	0,2	0,7	0,7	1,0	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8
Smuggling	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,3	0,3	0,1
Hemtillverkning	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Vin, totalt	2,3 (29 %)	2,7(33 %)	3,0 (36 %)	3,3 (36 %)	3,8 (38%)	3,9 (39%)	3,9 (37 %)	3,8 (38 %)	3,7 (38 %)	3,9 (39 %)	3,8 (41%)
Systembolaget	1,7	1,9	2	2,2	2,5	2,6	2,5	2,6	2,7	2,9	2,9
Restauranger	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Resandeförsel	0,3	0,4	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	0,5
Smuggling	--	--	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Hemtillverkning	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Starköl, totalt	1,7 (21%)	1,8 (22%)	2,1 (25 %)	2,4 (26 %)	2,7 (27 %)	2,9 (29 %)	3,1 (30 %)	3,0 (29 %)	2,9 (30 %)	2,9 (30 %)	2,9 (31%)
Systembolaget	0,8	0,8	1,1	1,2	1,3	1,4	1,3	1,3	1,4	1,5	1,5
Restauranger	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Resandeförsel	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4
Smuggling	--	--	0,1	0,2	0,3	0,4	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4
Hemtillverkning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Folköl, totalt	1,3 (16 %)	1,2 (14%)	1,0 (12 %)	0,9 (10%)	0,8 (8%)	0,8 (8%)	0,7 (7%)	0,7 (7%)	0,7 (7%)	0,6 (6 %)	0,6 (6%)
Internet, totalt							0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total alkoholkonsumtion	8,0	8,2	8,4	9,1	9,9	10,2	10,5	10,1	9,8	9,8	9,4

Källor: 1996, 1998; KALK-studien (Kühlhorn m.fl.. 2000). 2000: Beräkningar av den s.k. KAMEL-gruppen (se Leifman m.fl.2000). 2001, 2002: Monitordata (se Leifman, H. & Gustafsson, N-K. 2003). Övriga källor: Systembolaget, Statens folkhälsoinstitut

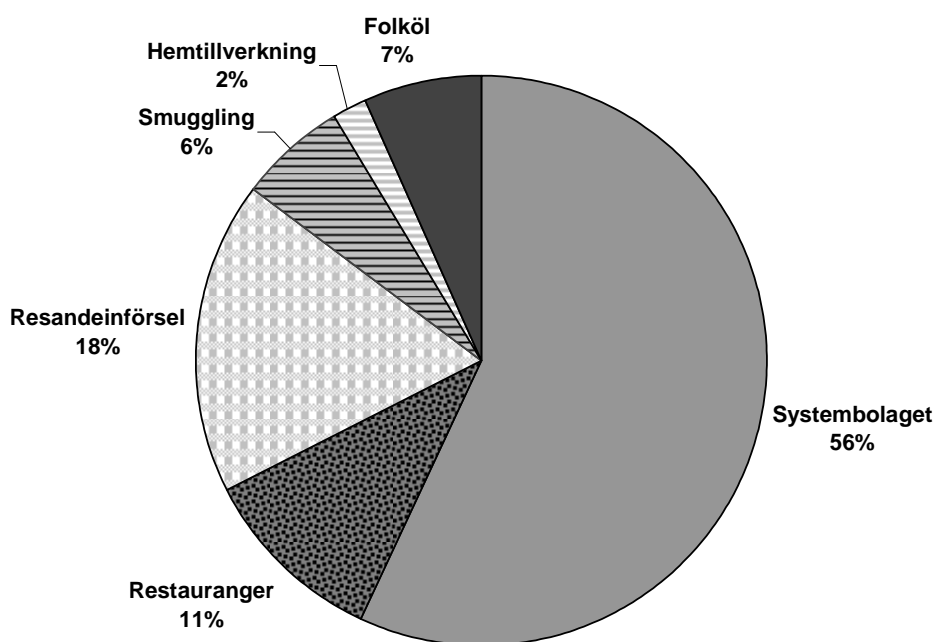
¹ Frågor om smuggling av vin och starköl ställdes inte 1996 och 1998.

P g a avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

Den totala alkoholkonsumtionen 2008 fördelad på dryckestyp och anskaffning

Diagram 3 visar att 56 procent av den alkohol som har druckits under 2008 har köpts på Systembolaget. Resandeförsel är den näst vanligaste källan och står för 18 procent följt av restauranger som står för 11 procent. Köp av folköl i livsmedelshandeln och smuggling är ungefär lika stora delmängder och utgör 7 respektive 6 procent medan hemtillverkning är det minst vanliga anskaffningssättet och står för endast 2 procent.

Diagram 3. Sveriges alkoholkonsumtion 2008 fördelat på inköpssätt.

I **Tabell 3** presenteras alkoholkonsumtionen under tidsperioden 2001-2008 utifrån typ av dryck och anskaffningssätt rangordnade efter andel i totalkonsumtionen år 2008. Vanligast är att köpa vin på Systembolaget som av all alkohol som konsumerades under 2008 svarade för knappt en tredjedel (31%). Näst vanligast är starköl inköpt på Systembolaget med 16 procent av den totala alkoholkonsumtionen och därefter kommer sprit inköpt på Systembolaget, som svarade för 10 procent. Lägst andel i totalkonsumtionen har köp av smuggelvin och folköl på restaurang, som svarar för en procent eller mindre av den totala alkoholkonsumtionen.

Den mest anmärkningsvärda förändringen som skett under denna period är att vin- och ölförsäljning på Systembolaget har ökat sina andelar av den totala konsumtionen under tidsperioden 2001-2008 samtidigt som sprit köpt på Systembolaget och folkölsförsäljning i livsmedelsbutiker utgör en allt mindre andel av det som dricks totalt.

Tabell 3. Den totala alkoholkonsumtionen under perioden 2001 till 2008 fördelad på dryck och anskaffningssätt.

Typ av dryck och anskaffningssätt	Andel (%) av den totala alkoholkonsumtionen, i ren alkohol								Förändring %-enheter 2001-2008
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Vin, Systembolaget	24	25	25	24	26	28	29	31	+7
Starköl, Systembolaget	13	13	13	12	13	15	15	16	+3
Sprit, Systembolaget	13	12	11	9	9	10	10	10	-3
Sprit, resandeförsel	7	7	9	12	10	9	9	8	+1
Folköl, livsmedelsbutiker	10	8	8	6	6	7	7	6	-4
Vin, resandeförsel	7	7	7	8	7	6	5	5	-2
Starköl, restauranger	6	6	6	6	6	6	5	6	0
Starköl, smuglat	2	3	4	5	5	5	4	4	+2
Starköl, resandeförsel	5	5	5	6	5	4	4	4	-1
Sprit, smuglad	2	3	2	2	4	4	3	2	0
Vin, restauranger	3	3	3	3	2	3	3	3	0
Vin, hemtillverkat	2	3	2	2	2	1	1	1	-1
Sprit, hembränd	3	2	1	2	1	1	1	1	-2
Sprit, restauranger	2	2	2	1	1	1	1	1	-1
Vin, smuglat	0	0	1	1	1	1	1	1	+1
Starköl, hemtillverkat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Folköl, restauranger	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	

Källor: SoRAD, Systembolaget, Statens folkhälsoinstitut. P.g.a. avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

Regionala skillnader i alkoholkonsumtion och anskaffning 2001-2008

I vilken utsträckning det finns regionala skillnader i alkoholkonsumtionen och dess utveckling redovisas i **Tabell 4** som visar data för åren 2001 till och med 2008 i olika delar av Sverige. Alkoholkonsumtionen i respektive region redovisas både totalt och uppdelat på försäljning på Systembolaget, restauranger och livsmedelsbutiker (folköl) samt för resandeförsel, smuggling och hemtillverkning. I tabellen anges också ett indexvärde vilket är ett jämförelsetal med riket som helhet. Ett indexvärde över 100 innebär en högre införsel än riket som helhet, ett indexvärde under 100 att införseln är lägre. Den regionala statistiken presenteras för följande sju regioner:

1. Skåne län
2. Blekinge/Kronoberg/Halland
3. Västra Götalands län
4. Övriga län i Götaland (Östergötland, Jönköping, Kalmar, Gotland)
5. Stockholms län
6. Övriga län i Svealand (Uppsala, Södermanland, Värmland, Örebro, Västmanland, Dalarna).
7. Norrland (Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten)

Under 2008 noteras den högsta alkoholkonsumtionen i Stockholms län och i Västra Götalands län, där konsumtionen uppgår till 10,2 liter, knappt 10 procent över medelkonsumtionen för riket. Lägst konsumtion har Norrland med 8,1 liter medan övriga regioner ligger mellan 8,6 och 9,6 liter.

Vad gäller enskilda delmängder, så är resandeförsel och smuggling vanligast i södra Sverige med regionen som inkluderar Blekinge, Kronoberg och Halland i topp – här uppgår dessa delmängder tillsammans till 3,7 liter vilket motsvarar 39 procent av totalkonsumtionen. Näst högst införsel och smuggling har Skåne med 3,4 liter vilket motsvarar 40 procent av Skånes totala konsumtion. Lägst nivå på införsel och smuggling har Norrlandslänen där dessa delmängder uppgår till 0,8 liter per invånare och därmed står för 10 procent av totalkonsumtionen. Detta kan jämföras med att den genomsnittliga mängden smugglad och resandeförd alkohol för hela riket är 2,3 liter eller 24 procent av totalkonsumtionen.

Vidare framkommer att den nedgång i totalkonsumtionen som noterades på riksnivå under 2008, endast återfinns i två storstads län, nämligen i Skåne och Stockholm, medan övriga regioner har oförändrad eller ökad konsumtion under 2008. Sett över en lite längre tidsperiod uppvisar samtliga regioner en ökning i totalkonsumtion mellan 2001 och 2004 bortsett från Stockholm, Skåne och regionen ”övriga Götaland”, som har sina högsta nivåer 2003. Därefter minskar konsumtionen i stora delar av landet även om det finns regioner med oförändrad konsumtion sedan 2005, t.ex. Västra Götaland och övriga Götaland.

Den generella nedgången efter 2004 sker parallellt med att Systembolaget ökar sin försäljning och nedgången orsakas framförallt av att resandeförsel och smuggling minskar i de flesta regioner. Nedgången i resandeförsel är mest markant i södra Sverige medan smugglingen minskat mer likformigt i landet bortsett ifrån Västra Götaland där ingen nedgång har skett sedan 2004.

Tabell 4. Skattning av den totala alkoholkonsumtionen i sju regioner uppdelat på anskaffningssätt år 2001–2008.

Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skåne								
Systembolaget	3,1	3,3	3,2	3,0	3,1	3,3	3,5	3,6
Restauranger	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,9	0,9
Livsmedelbutiker	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6
Resandeförsel	4,1	4,8	4,9	5,2	5,4	3,6	4,0	2,7
Smuggling	0,7	1,0	1,3	0,8	1,2	0,8	0,7	0,7
Hemtillverkning	0,4	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1	0,3	0,1
Totalt	9,9	11,2	11,4	10,9	11,1	9,0	9,9	8,6
Index: hela landet=100	109	113	111	104	110	93	102	92
Blekinge/Kronoberg/ Halland								
Systembolaget	3,4	3,8	3,9	3,6	3,7	3,9	4,1	4,2
Restauranger	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Livsmedelbutiker	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	1,0
Resandeförsel	2,6	2,5	3,4	5,9	3,7	3,4	3,4	3,2
Smuggling	0,5	1,0	0,9	0,9	1,3	0,7	0,9	0,5
Hemtillverkning	0,2	0,4	0,3	0,1	0,5	0,4	0,1	0,1
Totalt	8,1	9,1	9,8	11,8	10,6	9,8	9,7	9,6
Index: hela landet=100	89	92	95	113	105	102	100	103
Västra Götaland								
Systembolaget	4,3	4,9	5,0	4,6	4,7	4,9	5,2	5,3
Restauranger	1,1	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,3	1,3
Livsmedelbutiker	0,8	0,8	0,6	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6
Resandeförsel	2,2	2,2	2,6	3,3	2,5	2,0	1,9	1,5
Smuggling	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	1,2	1,0	1,0
Hemtillverkning	0,5	0,7	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,5
Totalt	9,6	10,6	10,8	10,9	10,0	10,2	10,1	10,2
Index: hela landet=100	106	107	105	105	99	105	104	109
Övriga län i Götaland								
Systembolaget	4,0	4,3	4,4	4,1	4,2	4,4	4,9	4,7
Restauranger	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Livsmedelbutiker	1,1	0,8	0,9	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
Resandeförsel	1,3	1,9	1,9	2,2	1,9	1,8	1,7	1,7
Smuggling	0,8	0,7	1,1	1,5	1,0	1,0	0,8	1,0
Hemtillverkning	0,5	0,6	0,6	0,4	0,4	0,2	0,4	0,2
Totalt	8,5	9,1	9,8	9,7	8,9	8,7	9,0	9,0
Index: hela landet=100	94	93	95	92	88	90	93	96

Tabell 4 forts. Skattning av den totala alkoholkonsumtionen i sju regioner uppdelat på anskaffningssätt år 2001 – 2008.

Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Stockholms län								
Systembolaget	6,0	6,3	6,3	6,1	6,1	6,2	6,5	6,4
Restauranger	2,3	2,0	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Livsmedelbutiker	1,0	1,1	0,9	0,8	0,8	0,6	0,8	0,7
Resandeförsel	1,4	1,4	2,1	1,6	1,6	1,2	1,3	1,1
Smuggling	0,1	0,2	0,2	0,7	0,8	0,6	0,8	0,3
Hemtillverkning	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1
Totalt	11,3	11,2	11,9	11,2	11,1	10,5	11,2	10,2
Index: hela landet=100	124	114	115	107	110	108	115	108
Övriga län i Svealand								
Systembolaget	4,8	5,3	5,5	5,1	5,1	5,4	5,6	5,8
Restauranger	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,5	0,5
Livsmedelbutiker	1,1	0,8	0,9	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7
Resandeförsel	1,0	0,9	1,1	2,1	1,5	1,5	1,2	1,8
Smuggling	0,2	0,4	0,4	1,0	1,3	1,3	0,9	0,4
Hemtillverkning	0,5	0,6	0,5	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1
Totalt	8,3	8,8	9,1	10,1	9,8	9,8	9,1	9,2
Index: hela landet=100	91	89	88	96	97	101	94	99
Norrland								
Systembolaget	4,8	5,3	5,6	5,5	5,5	5,7	6,0	6,1
Restauranger	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6
Livsmedelbutiker	0,6	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,4
Resandeförsel	0,5	0,4	0,9	1,0	0,7	0,8	0,5	0,6
Smuggling	0,1	0,2	0,2	0,4	0,7	0,5	0,2	0,2
Hemtillverkning	0,5	0,8	0,3	0,7	0,3	0,5	0,2	0,1
Totalt	7,2	8,1	8,4	8,9	8,5	8,9	8,1	8,1
Index: hela landet=100	80	82	82	85	84	92	84	86
Riket								
Systembolaget	4,6	5,0	5,1	4,8	4,9	5,1	5,3	5,4
Restauranger	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Livsmedelbutiker	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Resandeförsel	1,8	1,9	2,3	2,7	2,3	1,9	1,8	1,7
Smuggling	0,4	0,6	0,7	0,9	1,0	0,9	0,8	0,6
Hemtillverkning	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Totalt	9,1	9,9	10,2	10,5	10,1	9,8	9,8	9,4
Index	100	100	100	100	100	100	100	100

Den resandeförda alkoholen

I följande avsnitt redovisas mer detaljerade analyser av resandeförseeln, den enskilt största oregistrerade delmängden och speciellt följande frågor ska belysas för 2008 och bakåt i tiden: Hur ofta gör svensken utlandsresor och hur fördelar sig resorna på olika färdstätt? Hur vanligt är det att man tar med sig alkohol och hur varierar det mellan olika färdstätt? Vilka mängder handlar det om och i vilka länder handlar svensken alkohol?

Hur ofta gör svensken utlandsresor och hur reser man?

Knappt 19 procent av befolkningen hade år 2008 varit på minst en utlandsresa under de senaste 30 dagarna (**Tabell 5**). Detta är den högsta noterade andelen sedan mätningarna började 2001. Flyg stod för hälften av färdstätt medan båt och bil vardera ca en femtedel och buss och tåg för 5 respektive 6 procent. Fördelning av färdstätt över tid är relativt konstant men det finns en tendens att flygresor ökar medan bil- och båtresor minskar.

När man tar hänsyn till antalet utlandsresor under de senaste 30 dagarna, så är det totala utlandsresandet emellertid mer stabilt och varierar endast mellan 0,25 och 0,28 resor per månad och svensk (i åldern 16-80 år).

Tabell 5. Andel svenskar (%) som var utomlands under de senaste 30 dagarna uppdelat på olika färdstätt under 2001-2008.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Rest utomlands	17,9	16,7	17,1	18,4	17,6	17,7	18,0	17,9
<i>Färdstätt</i>								
Flyg	41	37	41	43	44	47	48	51
Båt	26	24	26	25	24	20	21	20
Bil	20	26	22	21	20	20	20	18
Buss	7	5	6	6	5	6	5	5
Tåg	6	6	5	4	5	6	5	6
Summa:	100	100	100	100	100	100	100	100
Resor per respondent och 30 dagar	0,27	0,25	0,27	0,28	0,26	0,26	0,27	0,27
Per år	3,2	3,0	3,2	3,4	3,2	3,1	3,2	3,2

Hur många tar med alkohol?

I mätningar av alkoholinförseeln är förstas benägenheten att köpa med sig alkohol den centrala variabeln. **Tabell 6** presenterar data över detta och visar att under 2008 tog drygt varannan utlandsresenär med sig alkohol och att det varierade betydligt mellan olika färdsätt. Vanligast är det att resenärer som anländer med båt har med sig alkohol (73%) följt av buss (60%), bil (51%) och flyg (48%). Minst vanligt är det att tågresenärer tar in alkohol (23%).

Det har skett en nedgång under senare år speciellt efter 2004. Jämför man den aktuella siffran för 2008 med siffror för 2004, så tar 10 procentenheter färre resenärer med sig alkohol i samband med utlandsresan. Med andra ord – tidigare tog 6 av 10 resenärer med sig alkohol mot 5 av 10 enligt mer aktuella data. Nedgången gäller främst flyg- och bilresor, medan benägenheten att ta med sig alkohol i samband med båtresor är oförändrad.

Tabell 6. Andel utlandsresenärer som tar med alkohol totalt och fördelat på färdsätt. 2001-2008.

Införsel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Andel som tog med alkohol (%)								
Totalt:	64	61	63	63	61	55	55	53
För olika färdsätt:								
Flyg	67	59	65	60	55	51	50	48
Båt	74	74	75	74	75	71	72	73
Bil	55	58	57	59	59	55	53	51
Buss	63	67	60	69	66	60	73	60
Tåg	36	27	27	27	34	32	29	23

Sprit är den dryck som oftast tas med och 2008 förde 37 procent av utlandsresenärerna med sig sprit medan motsvarande andelar för vin och öl var 23 respektive 16 procent (**Tabell 7**). Starkvin och cider var minst vanligt att man tog med sig och uppskattades till 6 respektive 2 procent (ej redovisade i Tabell 7). Denna fördelning har varit relativt stabil under undersökningsperioden men en nedgång över tid noteras för sprit och speciellt starkvin.

Under 2008 var den vanligaste mängden införd sprit 1 liter medan medelvärdet uppgick till 4 liter. En förklaring är att en mindre grupp tar med betydligt större mängder och exempelvis uppgav 6 procent av resenärerna att man tog med mer än 10 liter sprit vid den senaste resan. Den vanligaste införda mängden vin var 2 flaskor men även här är medelvärdet högre och uppgick till runt 7 flaskor. Vad gäller starköl var den typiska mängden beträffande den vanligaste förpackningen, 33 cl burken, 24 stycken och medelvärdet uppgick till ca 80 burkar, vilket också illustrerar att många tar in stora mängder öl.

Tabell 7. Andel utlandsresenärer som tar med olika alkoholdrycker samt genomsnittliga och typiska mängder. 2001-2008.

Införsel, olika dryckesslag	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sprit								
Andel som tar in (%):	49	38	43	48	45	37	41	37
Medel antal 100 cl	3	3	4	4	6	7	4	4
Median	2	2	2	2	2	2	2	2
Typvärde	1	1	1	1	1	1	1	1
Minst 10 liter (%)	2	3	5	8	9	8	7	6
Vin								
Andel som tar in (%):	22	28	29	30	27	22	23	23
Medel antal 75 cl	8	10	8	10	9	7	8	7
Median	4	4	4	4	4	4	3	3
Typvärde	2	2	2	2	2	2	2	2
Öl								
Andel som tar in (%):	18	25	15	24	19	15	16	16
Medel antal burkar (33 cl)	49	50	61	72	80	69	80	80
Median	24	24	48	48	48	48	48	48
Typvärde	24	24	24	24	24	24	24	24

Var handlar man? - den resandeförda alkoholens ursprungsland 2003-2008

Under 2008 utgjorde införseln från Tyskland närmare hälften av svenskarnas totala alkoholinförsel när den omräknats till 100% ren alkohol per invånare (**Tabell 8**). Detta placerar Tyskland i klar topp bland ursprungsländerna för Sveriges alkoholinförsel och är en betydande ökning från 2003 då den stod för 38 procent. Danmark stod för 14 procent år 2008 vilket är en nedgång kopplad till en kontinuerlig minskning sedan 2004 då den stod för 25 procent.

Alkoholinförsel från Finland utgör 7 procent år 2008, en andel som varit relativt oförändrad under samtliga år. Gruppen ”övriga EU-länder” står för 20 procent och har också varit relativt konstant liksom införseln från länder ”utanför EU” som stod för 10 procent år 2008. Sedan 2005 presenteras även data för de baltiska länderna och Polen, varifrån alkoholinförseln ökar något under senare år.

Tabell 8. Resandeförselns ursprung: hur den totala mängden införd alkohol (100 % ren alkohol) fördelar sig på olika länder under 2003-2008.

	Ren alkohol						Förändring %-enheter 2003-2008
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Danmark	24	25	22	21	16	14	-10
Tyskland	38	52	42	41	44	50	+12
Finland	7	6	6	6	7	7	0
Övriga EU*	18	10	20	23	25	20	+2
varav:							
Estland/Lettland/Litauen	-	-	2	4	3	3	
Polen			1	2	2	2	
Utanför EU*	14	7	9	9	8	10	-4
Totalt	100%	100%	100%	100%	100%	100%	

* Eftersom nya medlemsländer tillkommit i EU under perioden är kategorierna inte identiska 2003-2008.

En dryckesspecifik uppdelning av införseln visar att det framförallt är ölinförsel som står bakom Tysklands ökade andel över tid (**Tabell 9**). Tysklands andel av totalinförseln av öl har ökat mellan 2003 och 2008 från 42 till 66 procent medan Danmarks andel samtidigt har minskat från 33 till 17 procent.

Tabell 9. Resandeförselns ursprung: vilka länder som den resandeförda alkoholen köptes i under åren 2003-2008. Sprit, vin och starköl.

	Sprit						Vin						Öl					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Danmark	15	19	17	15	11	9	28	24	27	26	20	20	33	25	25	26	20	17
Tyskland	29	34	32	31	32	40	46	49	46	49	50	50	42	52	55	51	62	66
Finland	7	7	8	8	9	6	4	5	3	3	4	7	8	6	8	6	7	9
Övriga EU*	27	22	29	32	35	30	15	14	16	16	20	15	8	10	10	14	8	7
varav:																		
Estland/Lettland/Litauen	-	-	4	5	6	4			1	1	2	2			1	4	1	2
Polen	-	-	2	3	2	1			1	1	1	1			1	3	2	2
Utanför EU*	22	18	14	14	13	15	7	8	8	5	5	8	9	7	2	3	2	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*Eftersom nya medlemsländer tillkommit i EU under perioden är kategorierna inte identiska 2003-2008.

Alkoholsmuggling

I detta avsnitt görs en närmare beskrivning av den smugglade alkoholen dvs. enligt alkohollagen sådan alkohol som förts in till Sverige från utlandet av antingen privatperson eller mer organiserat och sedan sålts vidare i kommersiellt syfte. De frågor som ställs i intervjuundersökningen gäller dock inte smugglingen i sig eftersom det är en olaglig aktivitet, utan syftar till att kartlägga de som köper och dricker smugglad alkohol. Det som står i blickpunkten i detta avsnitt är hur köp och konsumtion av smugglad alkohol varierar mellan män och kvinnor, olika åldergrupper samt mellan olika delar av landet.

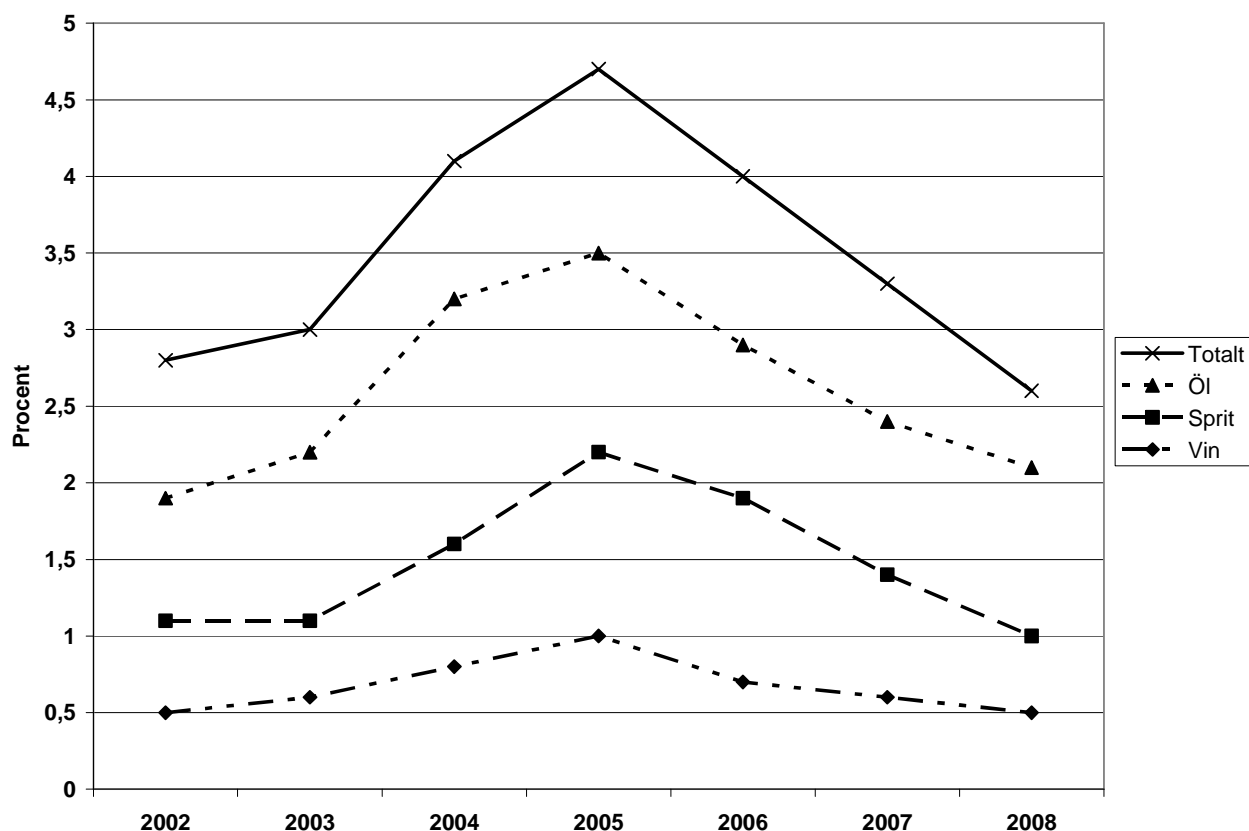
Andelen som köpt smugglad alkohol – kön och ålder

År 2008 uppgav 2,6 procent av befolkningen i åldern 16-80 år att de köpt smugglad alkohol under de senaste 30 dagarna, vilket motsvarar ungefär 200 000 personer (**Tabell 10 och Diagram 4**). Vanligast är köp av smuggelöl (2,1%), följt av sprit (1%) och vin (0,5%). Detta är betydligt färre än toppåret 2005 då motsvarande siffra för smugglad alkohol totalt var närmare 5 procent. Nedgången gäller samtliga dryckesslag och under hela perioden och 2008 års nivå ligger nära den som skattades för 2002 (2,8%).

Tabell 10. Andelen (%) i befolkningen 16-80 år som har köpt smugglat vin, sprit och öl under de senaste 30 dagarna samt något därav. År 2002-2008.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Köp av smugglad alkohol	(n= 18048)	(n=18050)	(n=18018)	(n=18056)	(n=18027)	(n=1805)	(n=18012)
Vin	0,5	0,6	0,8	1,0	0,7	0,6	0,5
Sprit	1,1	1,1	1,6	2,2	1,9	1,4	1,0
Öl	1,9	2,2	3,2	3,5	2,9	2,4	2,1
Något av ovanstående	2,8	3,0	4,1	4,7	4,0	3,3	2,6

Diagram 4. Andelen (%) i befolkningen 16-80 år som har köpt smuggelvin, -sprit och -öl samt något därav under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

Det är betydligt vanligare att män köper smuggelalkohol jämfört med kvinnor. Under 2008 uppgav 4,4 procent av männen och 1 procent av kvinnorna köp av smuggelalkohol under de senaste 30 dagarna. Denna skillnad gäller över hela perioden och i alla åldergrupper, (se **Tabell 11** samt **Diagram 5 och 6**). Gemensamt för män och kvinnor är att det är i den yngsta åldergruppen som det är vanligast att köpa smugglad alkohol och att det blir mindre vanligt med stigande ålder. Bland unga män uppgick t.ex. andelen köpare till närmare 9 procent under 2008 medan motsvarande andel var knappt 3 procent bland unga kvinnor.

Tabell 11. Andelen (%) smuggelköpare under perioden 2002-2008 efter kön och ålder.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kvinnor	(n= 9344)	(n=9521)	(n=9546)	(n=9500)	(n=9531)	(n=9690)	(n=9691)
16-29	1,7	3,1	4,3	4,1	4,8	2,9	2,6
30-49	1,0	1,0	1,4	1,9	1,7	1,0	0,7
50-64	0,2	0,2	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5
65-80	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,5	0,1
<i>Samtliga</i>	<i>0,8</i>	<i>1,1</i>	<i>1,7</i>	<i>1,8</i>	<i>1,9</i>	<i>1,3</i>	<i>1,0</i>
Män	(n=8537)	(n=8420)	(n=8257)	(n=8454)	(n=8414)	(n=8225)	(n=8225)
16-29	8,4	10,2	12,6	15	11,7	11,3	8,7
30-49	5,6	5,1	7,5	7,3	6,7	4,6	4,4
50-64	2,6	2,4	2,9	4,4	3,0	3,0	2,4
65-80	0,4	0,4	0,4	0,8	1,4	1,1	0,7
<i>Samtliga</i>	<i>4,8</i>	<i>5,0</i>	<i>6,6</i>	<i>7,6</i>	<i>6,2</i>	<i>5,3</i>	<i>4,4</i>

Diagram 5. Andelen (%) kvinnor i olika åldersgrupper som har köpt smugglad alkohol under perioden 2002-2008.

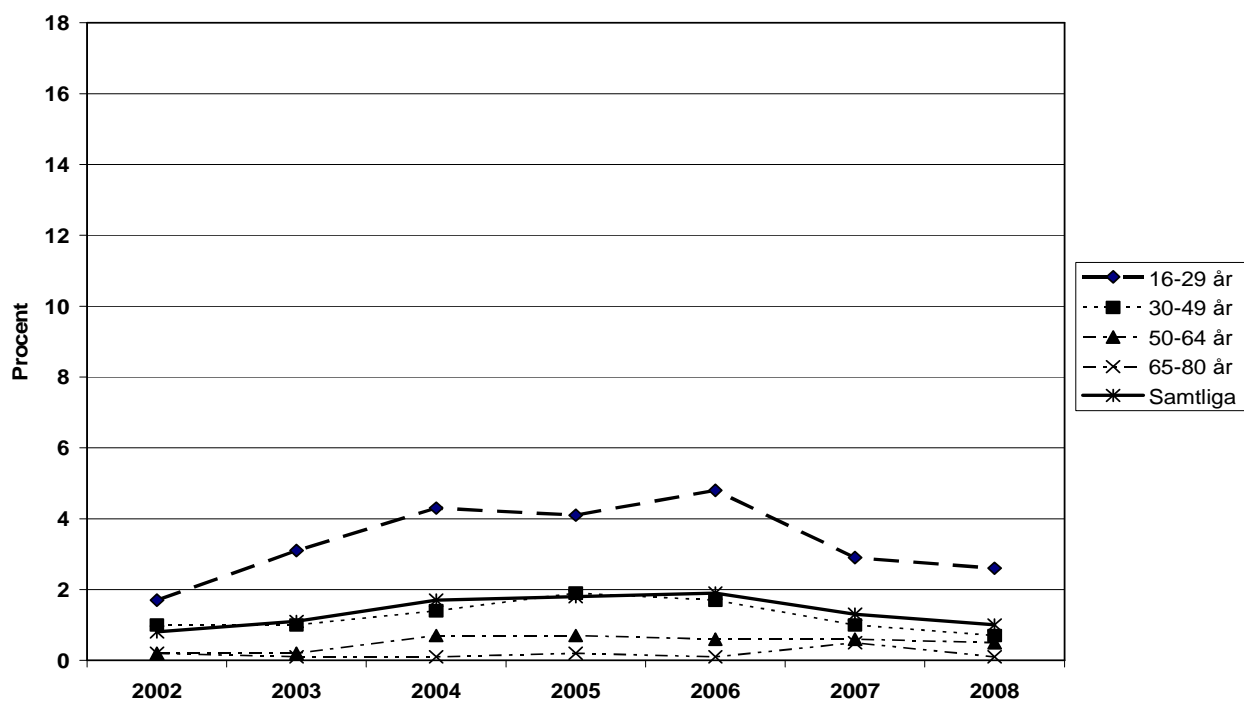
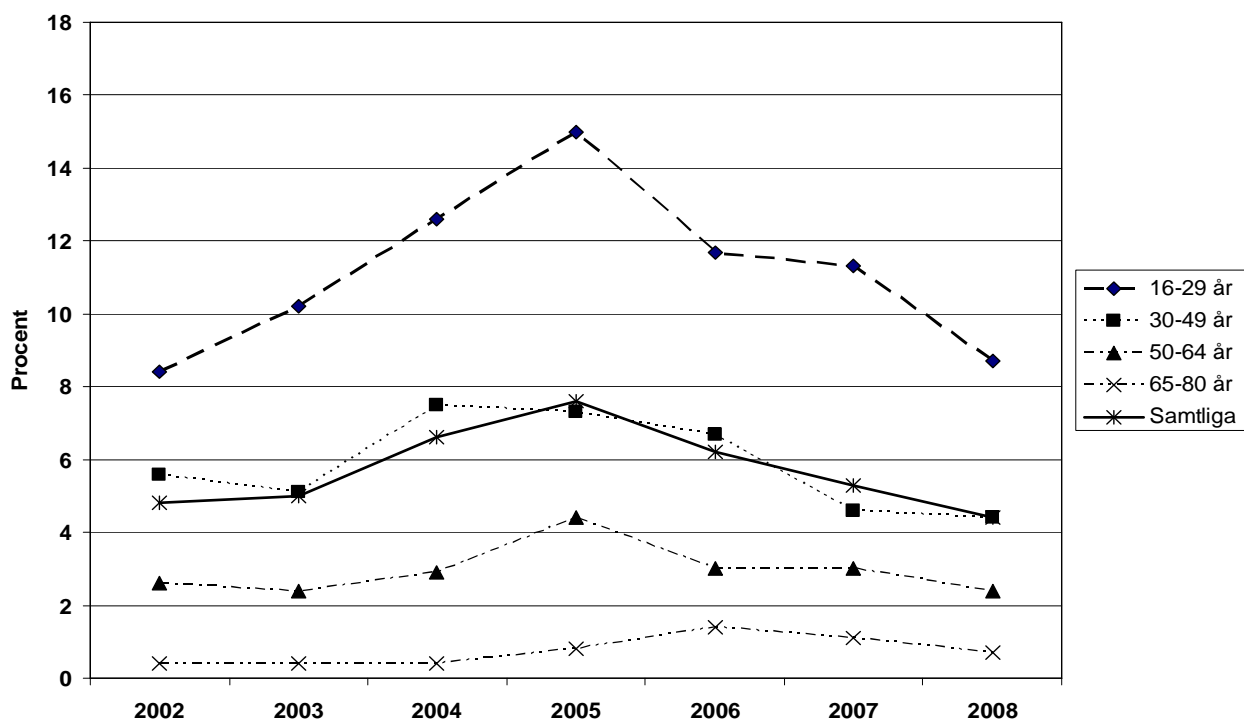

Diagram 6. Andelen (%) män i olika åldersgrupper som har köpt smugglad alkohol under perioden 2002-2008.

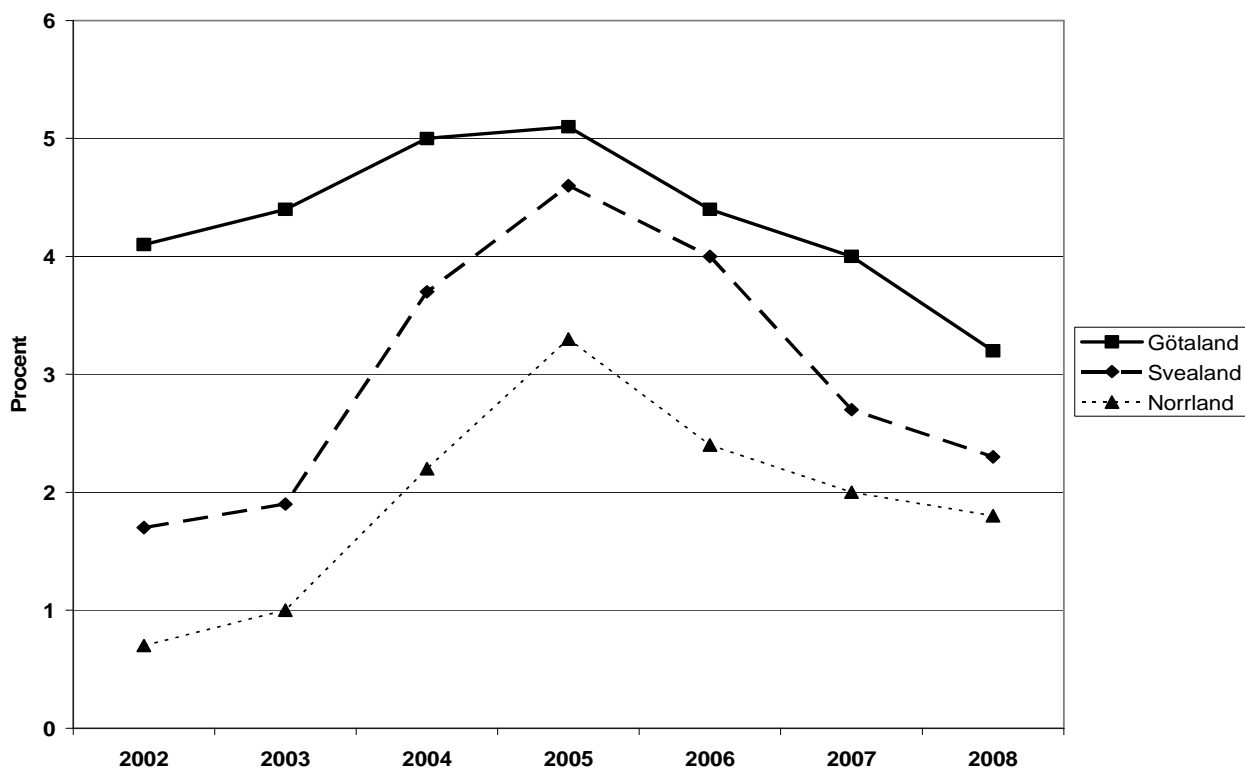
Regionala skillnader i smuggling

Smuggelalkoholens utbredning följer en nord-sydlig gradient och är vanligast i Götaland följt av Svealand och Norrland. Under 2008 uppgick andelen som köpt smuggelalkohol i Götaland till 3,2 procent medan motsvarande andelar i Svealand och Norrland var 2,3 respektive 1,8 procent. I samtliga regioner skedde en uppgång mellan 2002 och 2005 men därefter har andelen smuggelköpare minskat. Anmärkningsvärt är att skillnaderna mellan de olika regionerna har minskat betydligt och att de regionala skillnaderna är avsevärt mindre 2008 än 2002. Andelen smuggelköpare i Götaland var under 2008 till och med lägre än då mätningarna började år 2002, (se **Tabell 12** och **Diagram 7**).

Tabell 12. Andelen (%) smuggelköpare i olika regioner under perioden 2002-2008.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	(n= 17977)	(n=18013)	(n=17978)	(n=18004)	(n=17982)	(n=17983)	(n=17983)
Götaland	4,1	4,4	5,0	5,1	4,4	4,0	3,2
Svealand	1,7	1,9	3,7	4,6	4,0	2,7	2,3
Norrland	0,7	1,0	2,2	3,3	2,4	2,0	1,8

Diagram 7. Andelen (%) smuggelköpare i olika regioner under perioden 2002-2008.

Vilka mängder köper man?

Tabell 13 (samt **Diagram 8 och 9**) visar hur stora mängder smugglad sprit, vin och öl som köps årligen i olika grupper under perioden 2002-2008. Totalt sett visar den genomsnittliga inköpsmängden på en liknande utveckling som uppgifter om andelen som köpt smugglad alkohol, nämligen en uppgång fram till år 2006 bland kvinnorna och 2005 bland männen och därefter en nedgång. Männen köper betydligt större mängder smugglad alkohol jämfört med kvinnorna och mängden avtar också med stigande ålder. Den genomsnittliga mängden bland kvinnorna ökade med nästan tre gånger fram till år 2006 för att år 2008 vara något högre än år 2002. Bland männen ökade mängderna från cirka en liter 100 % alkohol år 2002 till knappt två liter år 2005, för att därefter minska fram till och med år 2008.

Tabell 13. Genomsnittlig mängd av inköpt smugglad alkohol under perioden 2002-2008 efter kön och ålder. Liter 100 % alkohol per person och år.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kvinnor	(n= 9420)	(n=9569)	(n=9603)	(n=9549)	(n=9563)	(n=9729)	(n=9767)
16-29	0,1	0,2	0,7	0,7	0,7	0,3	0,4
30-49	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1
50-64	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0
65-80	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
<i>Samtliga</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>
Män	(n=8610)	(n=8475)	(n=8409)	(n=8503)	(n=8458)	(n=8273)	(n=8242)
16-29	1,5	3,1	2,9	3,8	2,7	3,3	1,9
30-49	1,4	1,1	1,7	1,8	1,8	1,3	1,3
50-64	0,5	0,5	0,7	0,9	0,9	0,6	0,8
65-80	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1
<i>Samtliga</i>	<i>1,0</i>	<i>1,3</i>	<i>1,5</i>	<i>1,8</i>	<i>1,5</i>	<i>1,4</i>	<i>1,1</i>

Diagram 8. Genomsnittlig mängd av inköpt smugglad alkohol bland kvinnor i olika åldersgrupper under perioden 2002-2008. Liter 100 % alkohol per person och år.

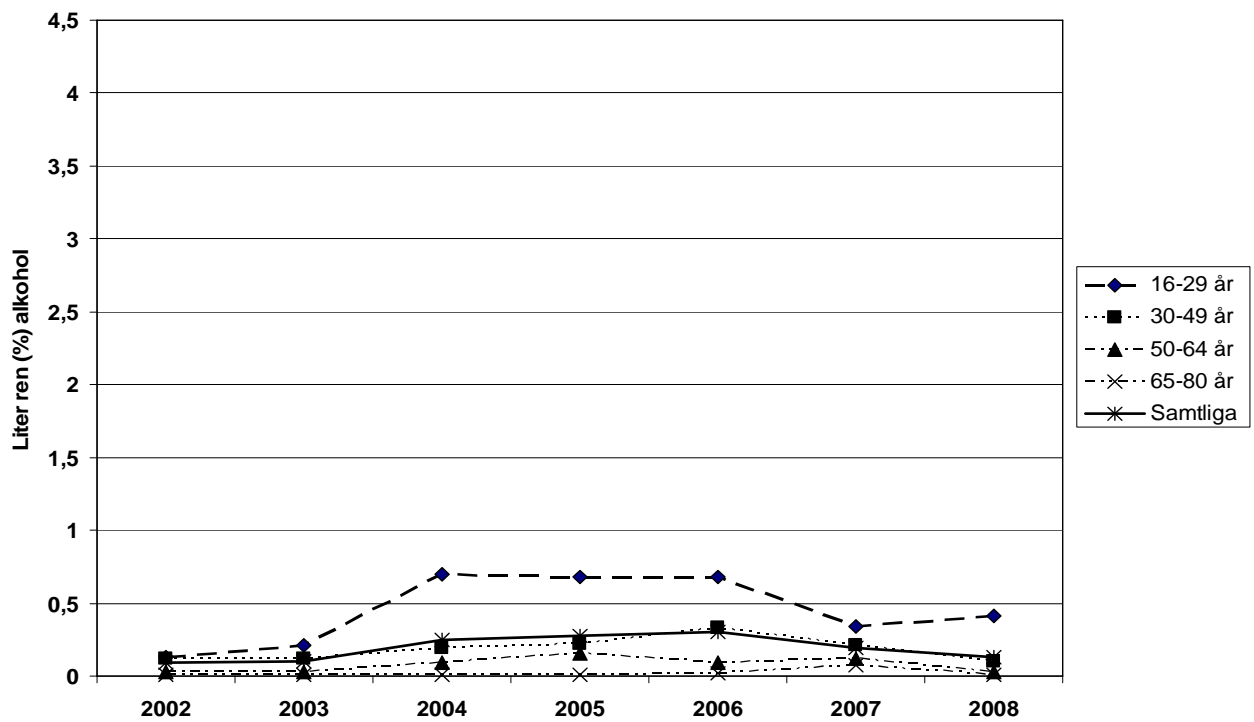
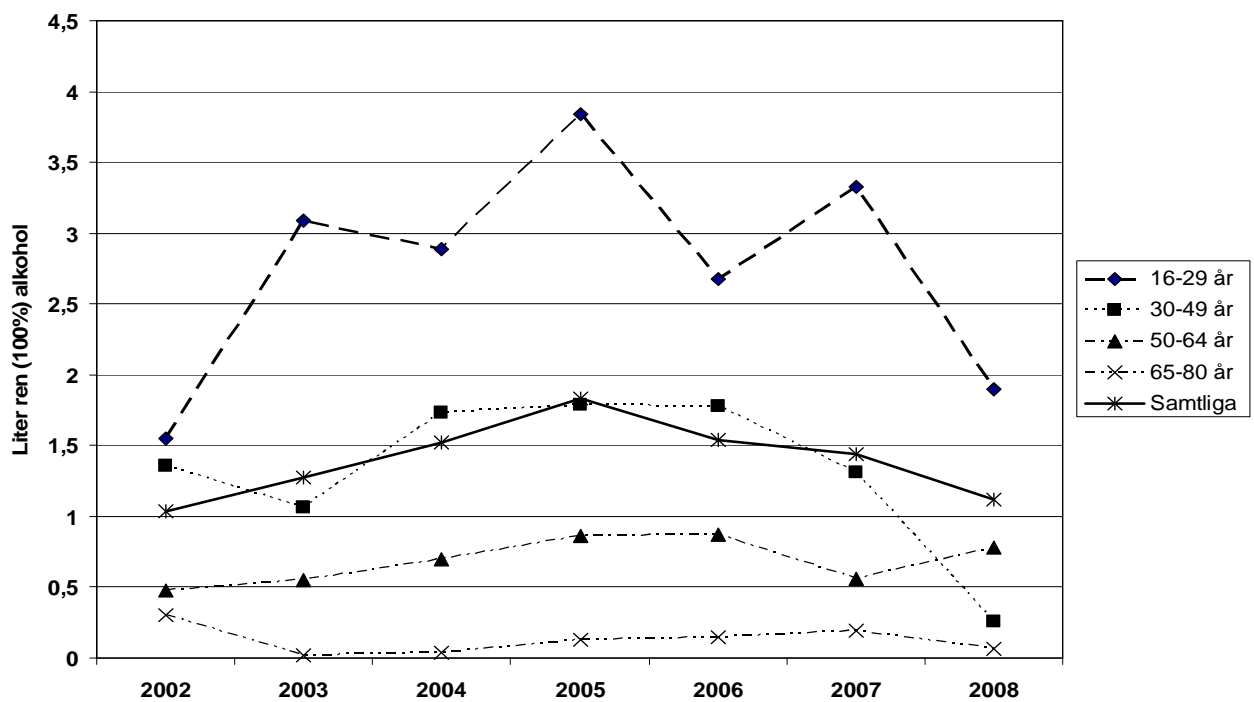

Diagram 9. Genomsnittlig mängd av inköpt smugglad alkohol bland män i olika åldersgrupper under perioden 2002-2008. Liter 100 % alkohol per person och år.

Konsumtion av smugglad alkohol - kön och ålder

Ungefär dubbelt så stor andel av befolkningen har druckit smugglad alkohol jämfört med hur många som köper. Knappt 8 procent av männen har druckit någon form av smugglad alkohol under 2008 mot 2,5 procent av kvinnorna (se **Tabell 14** samt **Diagram 10 och 11**). Däremot visar både köp och konsumtion en likartad utveckling med en ökning från 2002 fram till 2004/2005 som sedan följs av en minskning fram till år 2008. Även det åldersspecifika mönstret är detsamma; de yngsta dricker i högst grad smugglad alkohol och benägenheten tycks avta med stigande ålder.

Tabell 14. Andelen (%) som har druckit smugglad alkohol under de senaste 30 dagarna efter kön och ålder. År 2002-2008

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kvinnor	(n= 9369)	(n=9533)	(n=9558)	n=9520)	(n=9545)	(n=9698)	(n=9733)
16-29	5,3	5,1	8,4	8,6	8,7	6,4	6,0
30-49	2,7	2,6	4,4	4,3	3,9	3,0	2,4
50-64	0,7	0,7	1,4	1,7	1,6	1,4	0,9
65-80	0,4	0,5	0,2	0,4	0,8	0,7	0,3
<i>Samtliga</i>	2,4	2,3	3,8	4,0	3,9	3,0	2,5
Män	(n=8582)	(n=8444)	(n=8385)	(n=8486)	(n=8445)	(n=8239)	(n=8242)
16-29	15,3	15,2	22,2	23,3	20,3	20,1	15,8
30-49	9,8	10,0	15,3	12,8	13,7	9,6	7,9
50-64	4,5	4,5	6,2	6,8	7,2	5,7	4,3
65-80	1,3	1,6	1,2	2,5	1,9	2,6	1,3
<i>Samtliga</i>	8,6	8,7	12,7	12,4	12,0	10,1	7,9

Diagram 10. Andelen (%) kvinnor i olika åldersgrupper som har druckit smugglad alkohol under perioden 2002-2008.

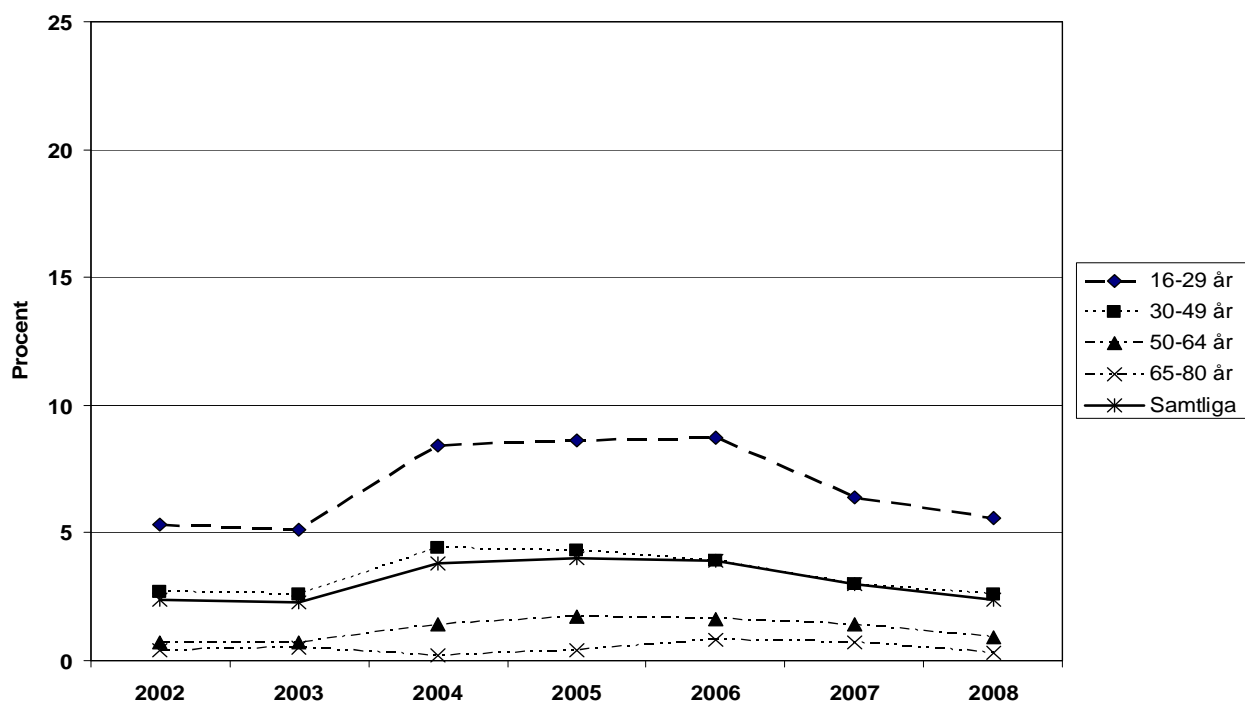
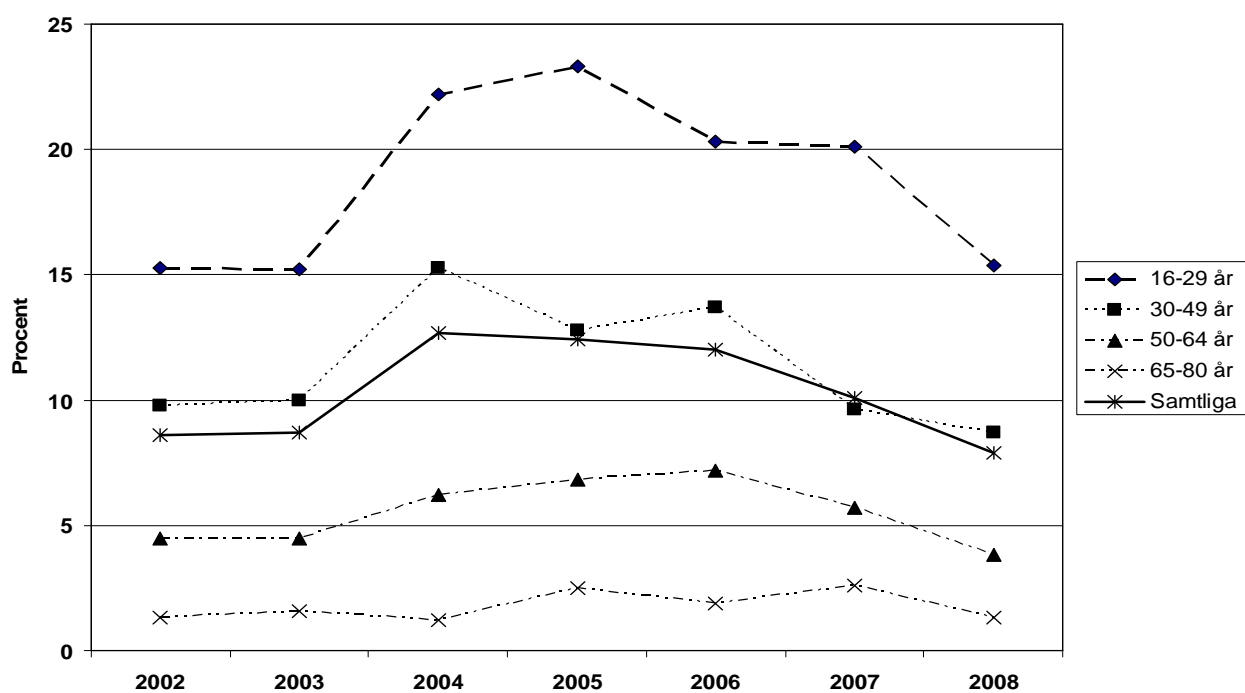

Diagram 11. Andelen (%) män i olika åldersgrupper som har druckit smugglad alkohol under perioden 2002-2008.

Alkohol beställd via Internet

Alkoholinköp via Internet har varit en omdiskuterad företeelse och är sedan 2007 tillåten i Sverige, givet att svensk alkoholskatt betalas. I detta avsnitt presenteras de data över Internethandeln med alkohol som samlats in i Monitor-projektet sedan 2004. De centrala frågorna i detta avsnitt är hur utbredd denna handel egentligen är, dvs. hur många som har beställt alkohol via Internet och hur stora mängder det rör sig om.

Hur många beställer alkohol via Internet?

I **Tabell 15** och **Diagram 12** visas en skattning av andelen i befolkningen i åldern 16-80 år som har beställt alkohol via Internet under den senaste 12-månadersperioden. Månadsmätningarna har slagits ihop kvartalsvis och sträcker sig från första kvartalet 2004 till och med fjärde kvartalet 2008.

Andelen som uppger att man har beställt alkohol varierar mellan 0,2 procent och 0,9 procent och högst andelar noteras för 2005/2006. Dessa siffror innebär att antal beställare varierat mellan 15 000 och 70 000 personer under de senaste 5 åren.

Hur stora mängder handlar det om?

I **Diagram 13** och **Tabell 15** redovisas skattningar av den genomsnittliga mängden inköpt alkohol via Internet från utlandet mellan kvartal 1 2004 och kvartal 4 2008. Mängden ökade fram till fjärde kvartalet 2005, då handeln var som störst, för att sedan minska i omfattning. Vid utgången av 2008 hade Internethandeln minskat så att den blivit lägre än den varit under hela mätperioden.

Tabell 15. Andel (%) som har köpt alkohol via Internet under de senaste 12 månaderna samt köpta mängder alkohol via Internet under de senaste 12 månaderna (mätt i liter 100 % alkohol per person).

	Andel %	Mängd liter/person
<u>År 2004</u>	0,48	0,021
Kvartal 1	0,20	0,005
Kvartal 2	0,54	0,004
Kvartal 3	0,57	0,005
Kvartal 4	0,43	0,006
<u>År 2005</u>	0,60	0,042
Kvartal 1	0,28	0,008
Kvartal 2	0,47	0,009
Kvartal 3	0,86	0,012
Kvartal 4	0,78	0,013
<u>År 2006</u>	0,68	0,043
Kvartal 1	0,68	0,011
Kvartal 2	0,77	0,013
Kvartal 3	0,73	0,010
Kvartal 4	0,56	0,009
<u>År 2007</u>	0,41	0,026
Kvartal 1	0,42	0,009
Kvartal 2	0,49	0,007
Kvartal 3	0,34	0,006
Kvartal 4	0,37	0,004
<u>År 2008</u>	0,37	0,013
Kvartal 1	0,34	0,003
Kvartal 2	0,46	0,004
Kvartal 3	0,37	0,003
Kvartal 4	0,31	0,003

Diagram 12. Andel (%) som har beställt alkohol via Internet de senaste 12 månaderna i befolkningen 16-80 år under perioden kvartal 1 2004 – kvartal 4 2008.

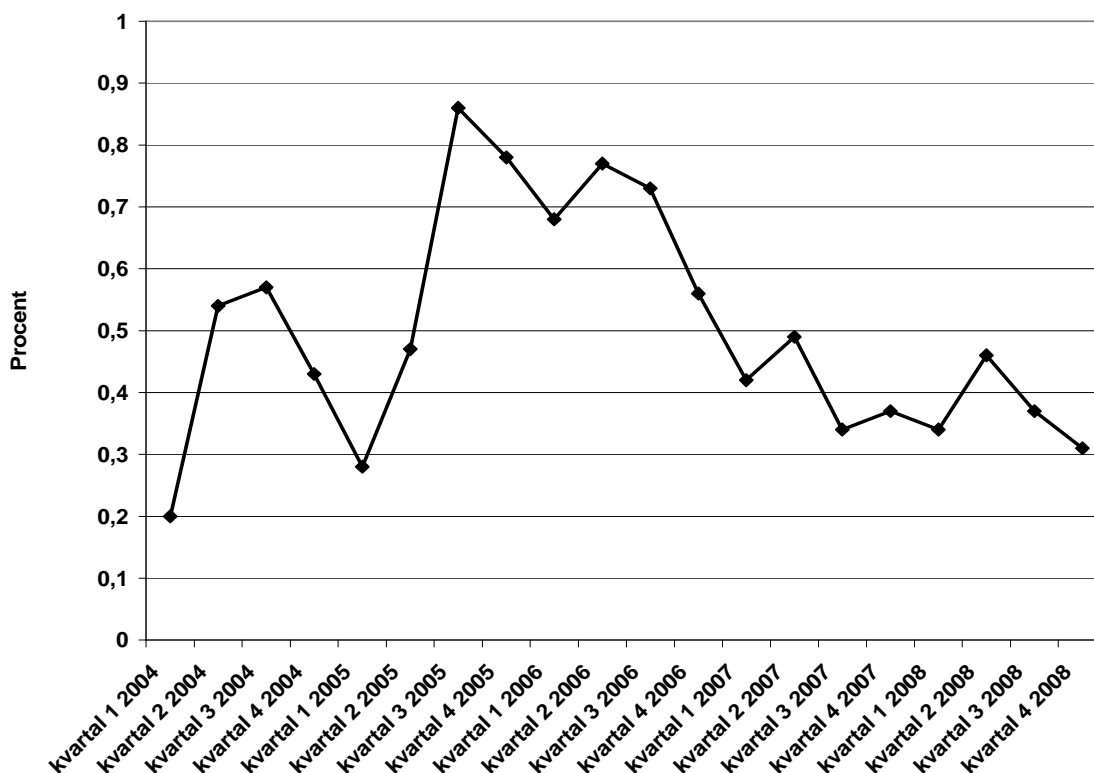
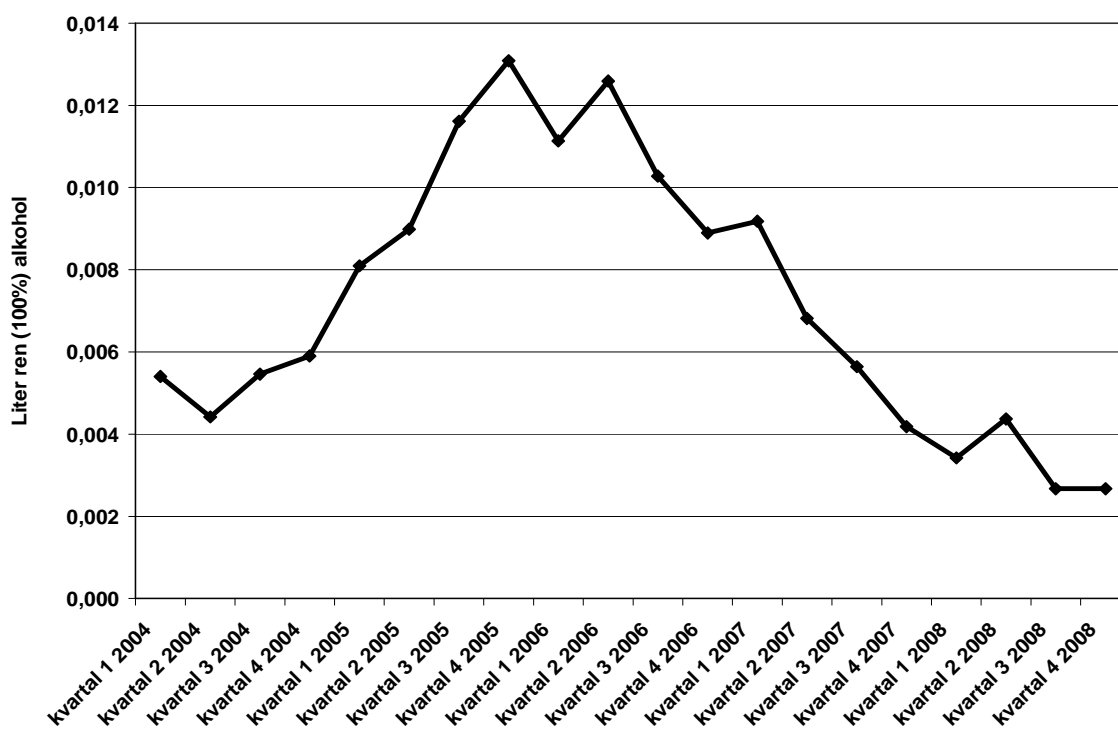
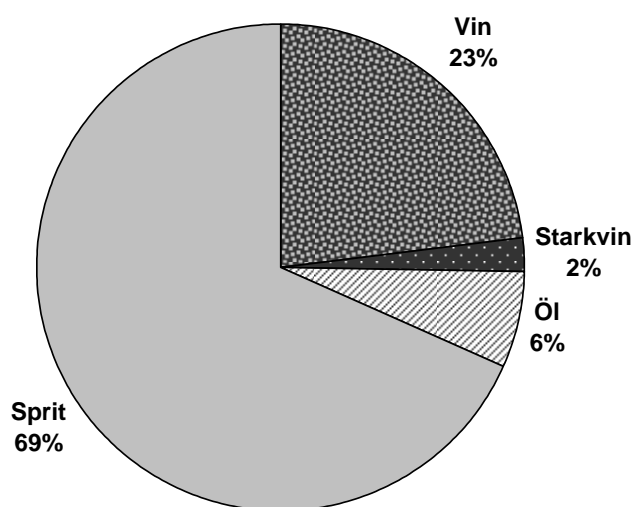

Diagram 13. Genomsnittlig mängd införsel av liter 100 % ren alkohol via Internet per kvartal i befolkningen 16-80 år under perioden 2004 - 2008.

En dryckesspecifik fördelning av den alkohol som har köpts via Internet kan man se i **Diagram 14**. Siffrorna baseras på samtliga personer som under 2008 har uppgivit att de har beställt alkohol under de senaste 12 månaderna. Mer än två tredjedelar (69%) av den alkohol som beställdes via Internet var spritdrycker medan vin står för ca en fjärdedel (23%). Öl och starkvin stod således för en liten andel.

Diagram 14. Hur den totala mängden införd alkohol via Internet fördelar sig på olika alkoholslag. År 2008.

Alkoholvanor och alkoholrelaterade problem utifrån självrapporterade uppgifter

I detta avsnitt beskrivs alkoholkonsumtionens utveckling enbart utifrån självrapporterade uppgifter utan att beakta varifrån alkoholen är anskaffad. De viktiga frågorna här gäller vilka utvecklingstendenser man ser i olika grupper, alltså sådan information som inte går att utläsa i försäljningsstatistiken. Mer specifikt kommer vi att studera hur konsumtionsnivå, dryckesmönster och negativa konsekvenser av konsumtionen varierar mellan olika grupper och hur de förändrats under de senaste åren.

Det är väsentligt att påpeka att Monitorundersökningen baseras på ”rullande” konsumtionsfrågor om de senaste 30-dagarna och därmed inte är fullt jämförbara med studier som genomförs vid en tidpunkt och har de senaste 12 månaderna som referensperiod. En skillnad är att andelen som inte har druckit alls (nollkonsumenter) blir högre, eftersom de som enbart dricker några gånger per år tenderar att hamna bland nollkonsumenterna. Tidigare jämförelser visar att andelen nykterister blir drygt 50 procent högre när 30 dagar och inte 12 månader utgör observationsperiod (Johansson m.fl., 2006). Förtjänsten med en kortare referensperiod är att det minskar risken för minnesfel och att man fångar in säsongsvariationer när mätningen görs löpande (Kühlhorn m fl., 2000). Detta innebär bland annat att 30-dagars estimat, trots en högre andel icke-konsumenter, ger högre årsskattningar än 12-månaders estimat.

Vi börjar dock med att jämföra den självrapporterade konsumtionen med den totalskattning som redovisades i rapportens första avsnitt.

Hur skiljer sig självrapporterad konsumtion från försäljningsstatistik och skattningar av oregistrerad alkohol?

I **Tabell 16** och **Diagram 15** jämförs den självrapporterade konsumtionen med skattningar av den totala alkoholkonsumtionen, det vill säga summan av den registrerade och den oregistrerade konsumtionen, mätt på anskaffningsbasis under åren 2002 – 2008. Den självrapporterade konsumtionen har beräknats med hjälp av dryckesspecifika kvantitets- och frekvensfrågor som berör *de senaste 30 dagarna*. Respondenterna har uppgett hur ofta de har druckit olika alkoholdrycker under de senaste 30 dagarna (frekvens) samt den genomsnittliga mängden vid dessa tillfällen (kvantitet). Genom att kombinera dessa uppgifter om frekvens och kvantitet och lägga ihop uppgifter för varje månad erhålls ett mått på de intervjuade personernas självuppskattade alkoholkonsumtion under ett år. (se sid 108 i Bilaga 3 för en närmare beskrivning av frågornas utformning)

Syftet med denna jämförelse är att tydliggöra den betydande underrapportering som är förknippad med självrapporterad konsumtion, men framförallt att studera i vilken utsträckning de olika måtten visar samma utveckling under den aktuella perioden.

Som väntat är det en betydande skillnad mellan total- och självrapporterad konsumtion såtillvida att den självrapporterade konsumtionen endast fångar in mellan 44 och 49 procent av den totala ”faktiska” konsumtionen. Detta är förväntat och kopplat till det välkända problemet med underrapportering. En viktig orsak bakom detta är att storkonsumenter ofta är underrepresenterade i frågeundersökningar medan deras alkoholinköp på Systembolaget, restaurang samt av folköl i livsmedelsbutiker ingår i den skattade totalkonsumtionen. En annan orsak är att de respondenter som svarar på frågeundersökningar tenderar att såväl

glömma bort och medvetet underrapportera sin konsumtion (Hradilova Selin, 2007; Köhlhorn m.fl., 2000). Se även Bilaga 2.

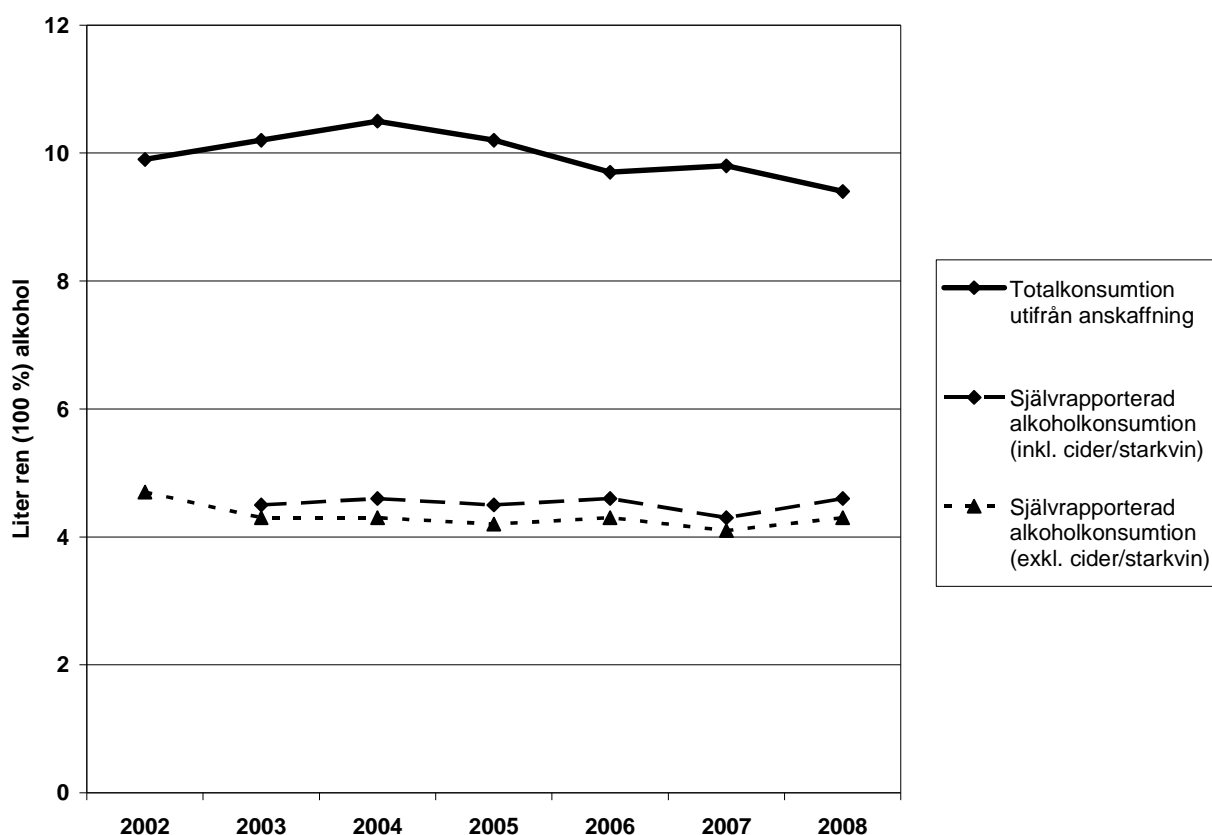
Också utvecklingen ser något olika ut enligt de båda måtten. Totalkonsumtionen ökar från 9,9 liter år 2002 till 10,5 liter år 2004 men minskar till 9,4 liter år 2008 medan den självrapporterade konsumtionen (med cider och starkvin) är relativt konstant. Det är inte möjligt att med säkerhet avgöra vilket mått som hamnar närmast sanningen vad gäller alkoholkonsumtionens utveckling. Givet de metodologiska problem som är förknippade med självrapporterad konsumtion, så förfaller det dock mer sannolikt att totalkonsumtionen mätt på anskaffningsplanet, har en högre trovärdighet.

Tabell 16. Självrapporterad alkoholkonsumtion med och utan cider och starkvin samt total alkoholkonsumtion baserad på anskaffning (registrerad försäljning plus skattningar av den oregistrerade alkoholen), i liter 100 % alkohol. År 2002-2008.

	2002	2003*	2004	2005	2006	2007	2008
Totalkonsumtion utifrån anskaffning	9,9	10,2	10,5	10,2	9,7	9,8	9,4
Självrapporterad alkoholkonsumtion (inkl. cider och starkvin)	-	4,5	4,6	4,5	4,6	4,3	4,5
Självrapporterad alkoholkonsumtion (exkl. cider och starkvin)	4,7	4,3	4,3	4,2	4,3	4,1	4,3

*I juli 2003 började frågor om cider och starkvin att ställas och av denna anledning är estimatet för år 2003 (med cider och starkvin) sannolikt något lägre än vad det skulle vara om frågorna ställdes under hela 2003.

Diagram 15. Självrapporterad alkoholkonsumtion med och utan cider samt total alkoholkonsumtion baserad utifrån anskaffning (registrerad försäljning plus skattningar av den oregistrerade alkoholen), i liter 100 % alkohol. År 2002-2008.

Självrapporterad alkoholkonsumtion i olika grupper

I **Tabell 17** samt **Diagram 16 och 17** redovisas den självrapporterade konsumtionen under perioden 2003 – 2008 (dvs. under perioden då det ställdes frågor om samtliga alkoholdrycker inklusive starkcider och starkvin från och med juli 2003), uppdelad på kön och fyra olika åldersgrupper.

En fördel med självrapporterade data är som tidigare nämnts att alkoholvanorna i olika grupper kan studeras närmare och här bekräftas i regel gängse föreställningar, t.ex. vad gäller skillnader mellan kvinnor och män. Resultaten visar entydigt att män dricker mer än dubbelt så mycket som kvinnor och de årliga skattningarna varierar endast marginellt mellan 2,2 till 2,4 gånger högre manlig konsumtion. Den självrapporterade konsumtionen har i stort sett legat på samma nivå under hela perioden bland både män och kvinnor och följer inte de trender som noteras för totalkonsumtionen redovisad ovan.

Skillnaderna mellan olika åldersgrupper är likartad bland män och kvinnor med högst konsumtion i den yngsta åldersgruppen (16-29 år) och lägst i den äldsta (65-80 år). I de två mittersta åldersgrupperna finns dock en könsskillnad på det sättet att bland män dricker 30-49 åringar mer än 50-64 åringar medan det motsatta gäller bland kvinnor.

I de olika åldersgrupperna är det svårt att se några tydliga utvecklingslinjer. Man kan dock notera att de äldsta männen ökat sin konsumtion från år till år, endast med undantag för år 2007 medan konsumtionen snarast har minskat bland yngre män. Bland kvinnor finns däremot inga tecken på att konsumtionen minskar i någon åldersgrupp utan konsumtionen är i stort oförändrad och bland äldre kvinnor något högre under den senare delen av perioden.

Tabell 17. Självrapporterad konsumtion (med cider och starkvin) bland kvinnor och män i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kvinnor	(n= 9553)	(n= 8287)	(n= 9528)	(n= 9544)	(n= 9598)	(n= 9742)
16-29	3,1	3,5	3,5	3,3	3,0	3,4
30-49	2,8	2,7	2,7	2,9	2,6	2,8
50-64	2,8	2,7	2,8	3,1	2,9	3,1
65-80	1,7	1,6	1,9	1,7	1,8	1,8
<i>Samtliga</i>	2,7	2,7	2,8	2,9	2,6	2,8
Män	(n= 8463)	(n= 7248)	(n= 8471)	(n= 8428)	(n= 8242)	(n= 8215)
16-29	7,9	7,7	7,6	7,3	7,2	6,0
30-49	6,5	6,9	6,2	6,4	6,3	7,1
50-64	5,6	6,0	5,8	6,0	5,6	5,9
65-80	3,9	4,2	4,3	4,6	4,0	4,9
<i>Samtliga</i>	6,2	6,5	6,2	6,3	6,0	6,2

Diagram 16. Självrapporterad konsumtion (med cider och starkvin) bland kvinnor i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

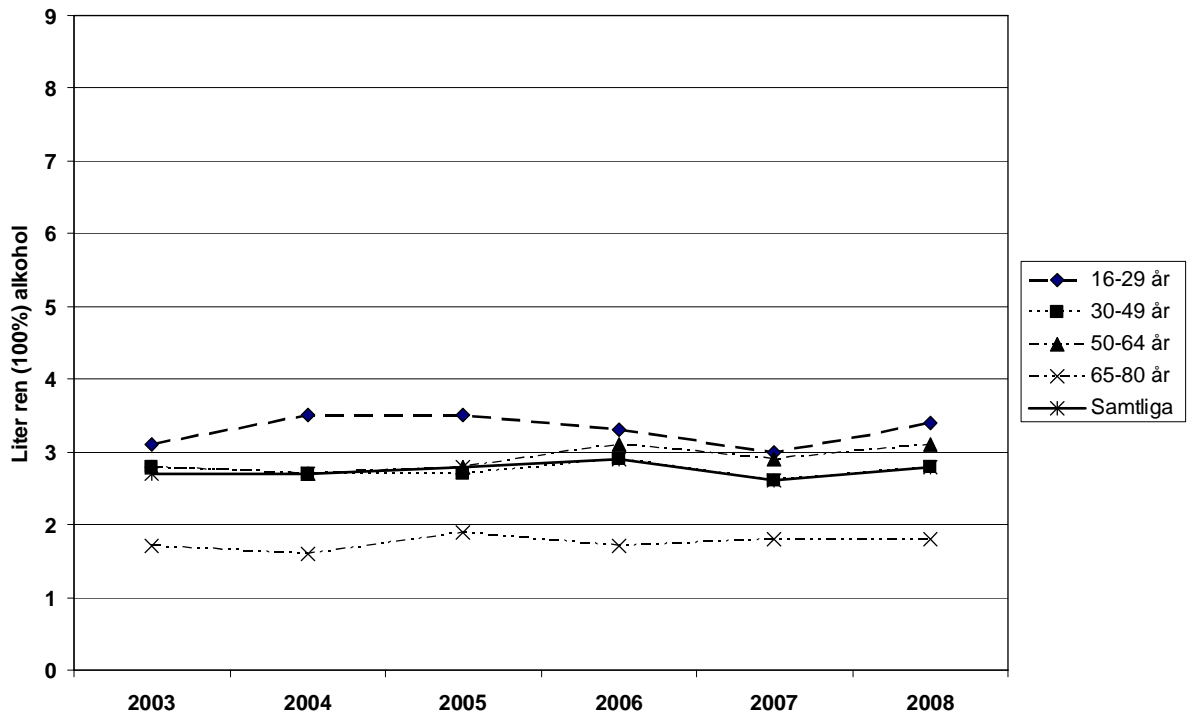
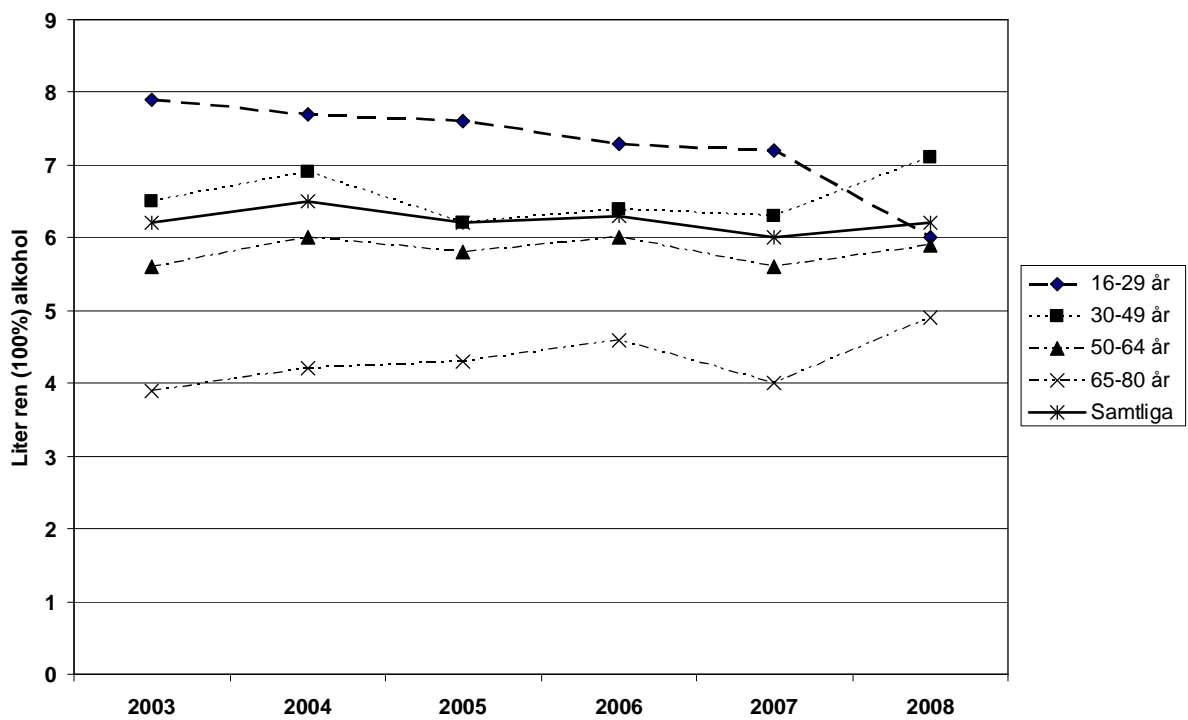

Diagram 17. Självrapporterad konsumtion (med cider och starkvin) bland män i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

Dryckesmönster

Utöver skattningar av genomsnittlig alkoholkonsumtion i olika grupper, möjliggör en frågeundersökning att flera andra dimensioner av alkoholkonsumtionen kan belysas, dimensioner som kan sammanfattas under benämningen dryckesmönster. Detta avsnitt inleds med att presentera data över dryckesmönster som utmärks av förhöjd risk för negativa konsekvenser, nämligen s.k. intensivkonsumtion och riskkonsumtion. Vidare studeras hur konsumtionen av olika alkoholdrycker dvs. sprit, vin och öl varierar mellan olika grupper.

Intensivkonsumtion

Att dricka en relativt stor mängd alkohol vid ett och samma tillfälle brukar betecknas som intensivkonsumtion. Frågan som ligger till grund för denna analys är formulerad enligt följande: *Hur ofta har du vid ett och samma tillfälle druckit alkohol så att det motsvarar minst en flaska vin (75 cl) eller 5 snapsglas sprit (25 cl) eller fyra burkar starköl eller starkcider eller 6 burkar folköl?* I **Tabell 18a och b** samt **Diagram 18-27** redovisas hur vanligt det är med intensivkonsumtion bland män och kvinnor i olika åldergrupper under perioden 2002-2008.

Män intensivkonsumerar betydligt oftare än kvinnor. Närmare 40 procent av männen har intensivkonsumerat minst en gång under de senaste 30 dagarna mot ca 15 procent av kvinnorna. Intensivkonsumtion är vanligast i den yngre ålderskategorin 16-29 år där närmare 50 procent av männen och 30 procent av kvinnorna hade intensivkonsumerat minst en gång under de senaste 30 dagarna under 2008. Denna andel sjunker sedan med ökad ålder och utgör 2,5 procent av kvinnorna i den äldsta ålderskategorin och 11 procent av de äldsta männen. Dessa köns- och ålderskillnader återfinns för samtliga år bakåt till 2003 dvs. att män intensivkonsumerar oftare än kvinnor och yngre personer intensivkonsumerar oftare än äldre.

Det framkommer också att andelen som intensivkonsumerat någon gång (senaste 30 dagarna) minskar bland både män och kvinnor mellan 2002 och 2008. Denna nedgång sker främst i den yngsta åldersgruppen men även i gruppen 30-49 år. I åldersgruppen 16-29 år minskar exempelvis andelen kvinnor som intensivkonsumerat från 43 till 30 procent mellan år 2002 och 2008, och även i åldersgruppen 30-49 år sker en minskning från 25 till 17 procent. Bland män i åldern 16-29 år minskar andelen som intensivkonsumerar från 67 till 49 procent med en motsvarande nedgång i åldersgruppen 30-49 år från 54 till 45 procent. Bland både män och kvinnor i de högre åldrarna, 50-64 år och 65-80 år, är intensivkonsumtionen i stort sett oförändrad under perioden.

Tabell 18a. Andel kvinnor (%) i olika åldersgrupper med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under den senaste 30-dagarsperioden. År 2002-2008.

Intensivkonsumtion, ålder och frekvens	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Alla 16-80 år</i>							
Oftare än en gång i veckan	1,4	1,3	1,2	1,1	1,3	0,9	0,9
En gång i veckan	2,4	2,5	2,5	2,4	2,2	2,0	1,8
2-3 gånger /mån.	17,7	16,6	14,8	15,1	15,7	13,7	13,0
Aldrig	78,5	79,6	81,5	81,4	80,9	83,5	84,3
<i>16-29 år</i>							
Oftare än en gång i veckan	3,5	3,2	3,6	2,9	3,6	2,2	2,1
En gång i veckan	5,2	6,1	6,2	6,4	4,9	4,6	4,5
2-3 gånger /mån.	34,0	31,6	26,3	28,0	28,1	25,9	23,3
Aldrig	57,2	59,2	63,9	62,7	63,4	67,4	70,17
<i>30-49 år</i>							
Oftare än en gång i veckan	1,0	1,2	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7
En gång i veckan	2,5	2,3	2,3	1,8	1,8	2,1	1,2
2-3 gånger /mån.	21,5	20,4	18,8	18,7	18,4	15,4	15,2
Aldrig	75,0	76,1	78,2	78,4	79,0	81,8	82,9
<i>50-64 år</i>							
Oftare än en gång i veckan	0,8	0,8	0,5	0,5	0,6	0,4	0,5
En gång i veckan	1,2	1,1	0,9	1,0	1,4	0,7	1,1
2-3 gånger /mån.	8,6	7,7	7,7	7,5	9,0	7,9	7,8
Aldrig	89,4	90,4	90,9	97,1	89,0	91,0	90,6
<i>65-80 år</i>							
Oftare än en gång i veckan	0,2	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,3
En gång i veckan	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,1
2-3 gånger /mån.	1,6	1,8	1,1	1,4	3,2	2,1	2,1
Aldrig	97,9	97,7	98,6	97,1	96,5	97,4	97,5

Diagram 18. Andel (%) kvinnor i åldern 16-80 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

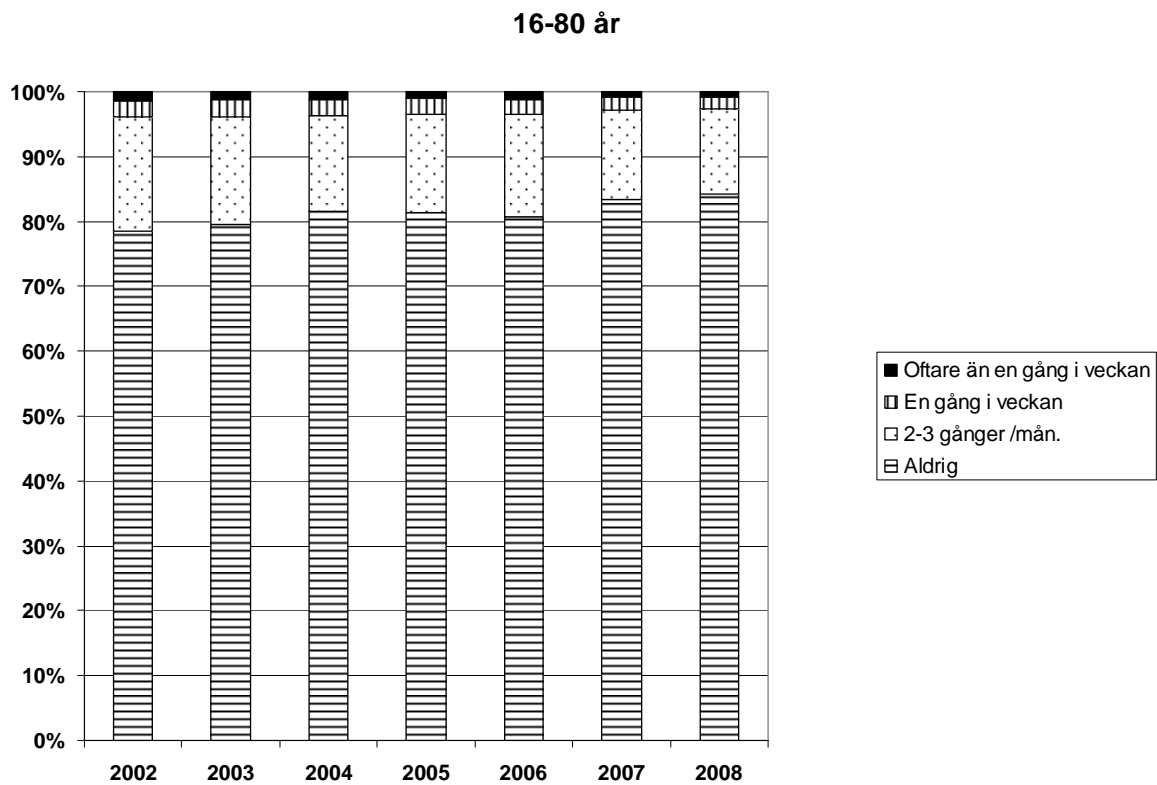

Diagram 19. Andel (%) kvinnor i åldern 16-29 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

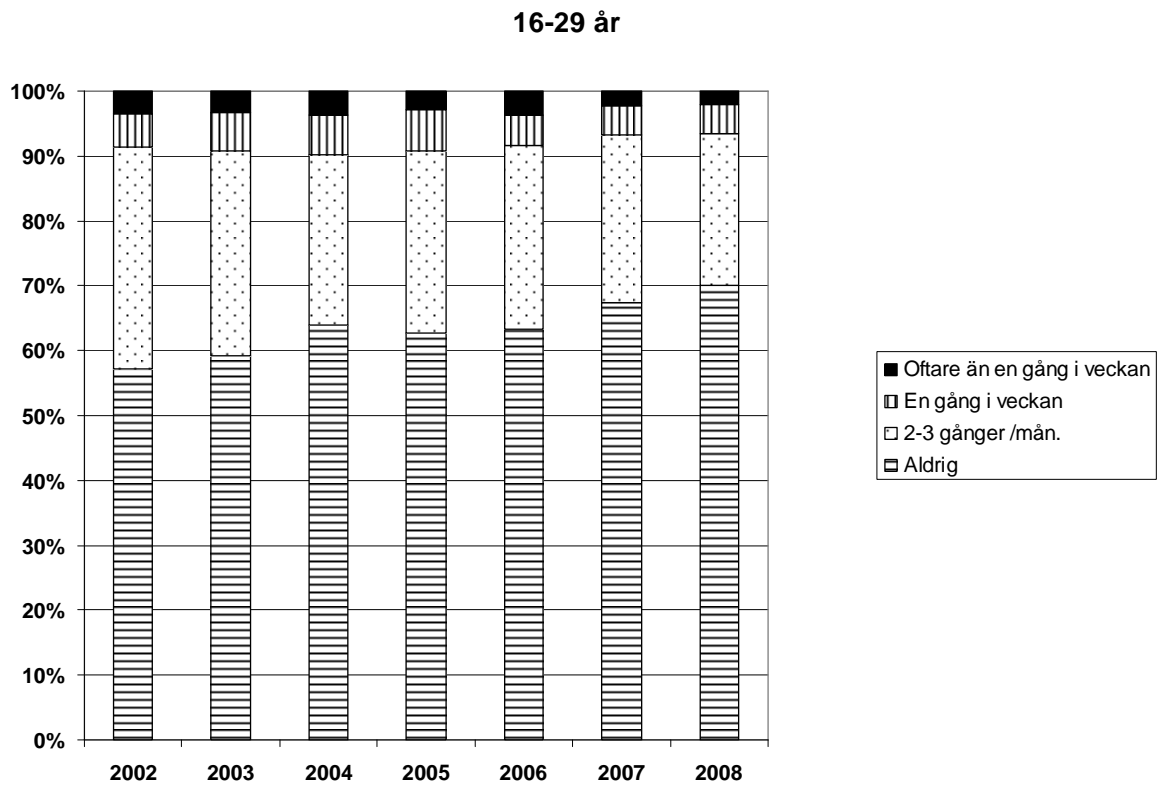

Diagram 20. Andel (%) kvinnor i åldern 30-49 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

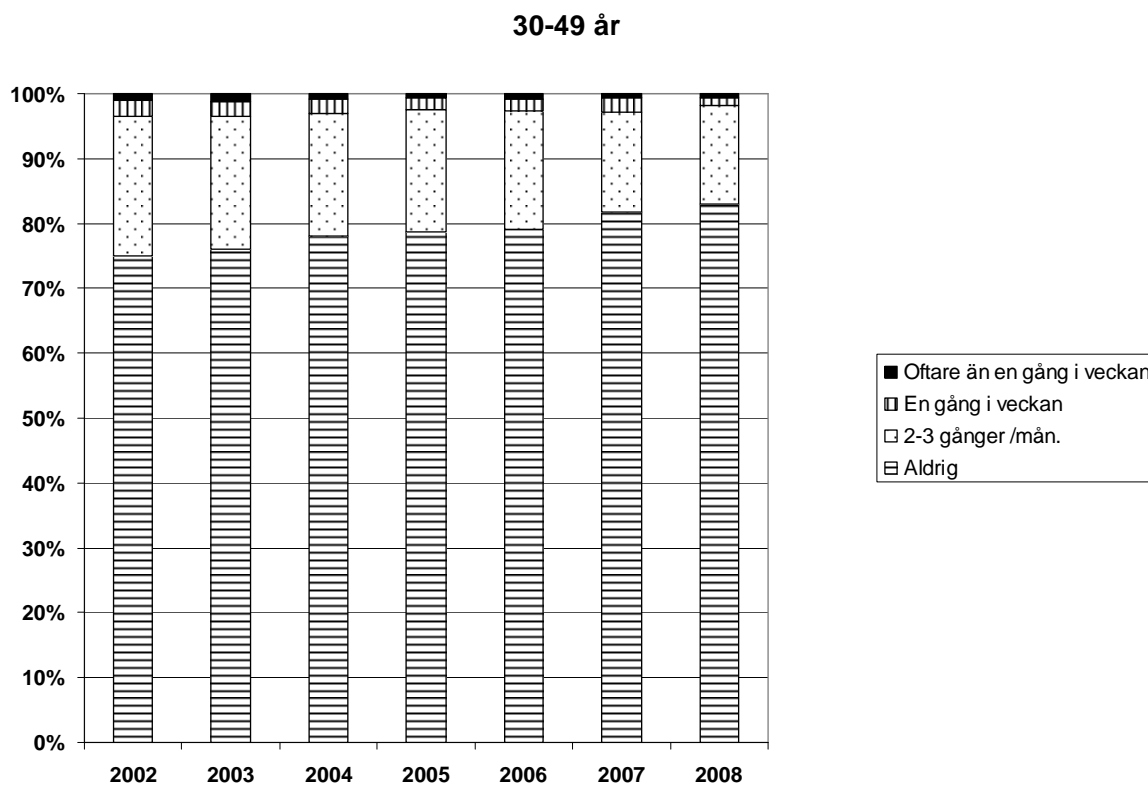

Diagram 21. Andel (%) kvinnor i åldern 50-64 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

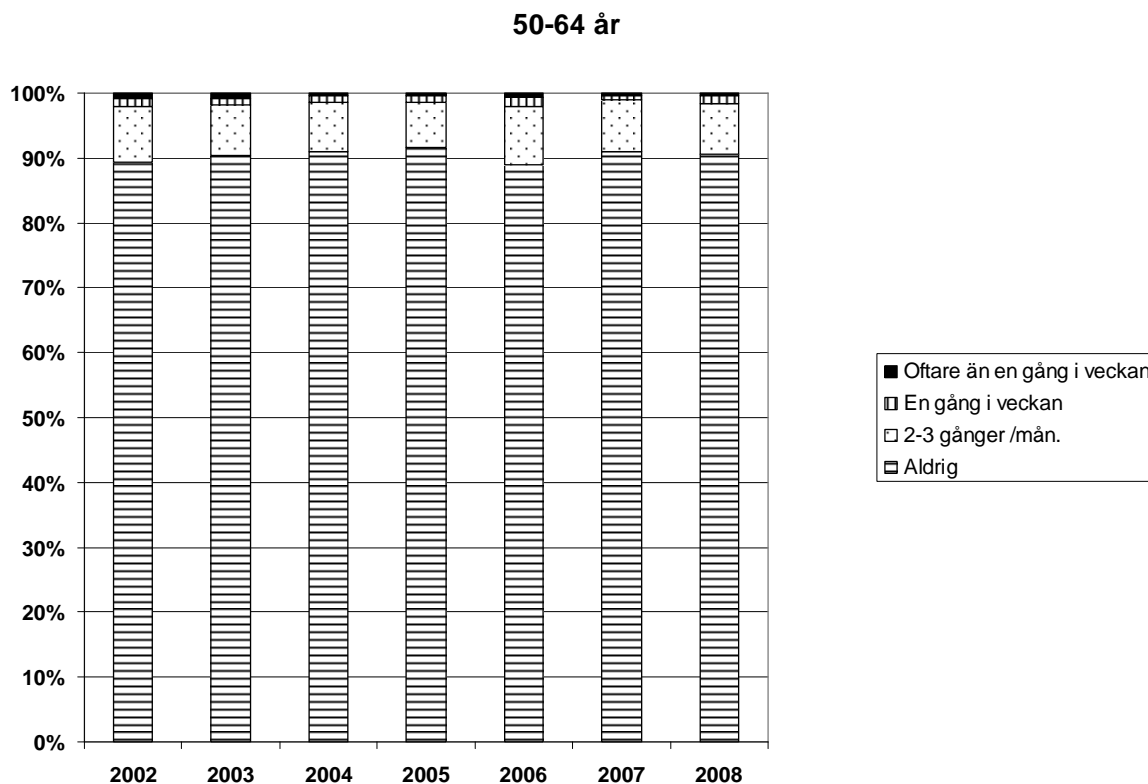
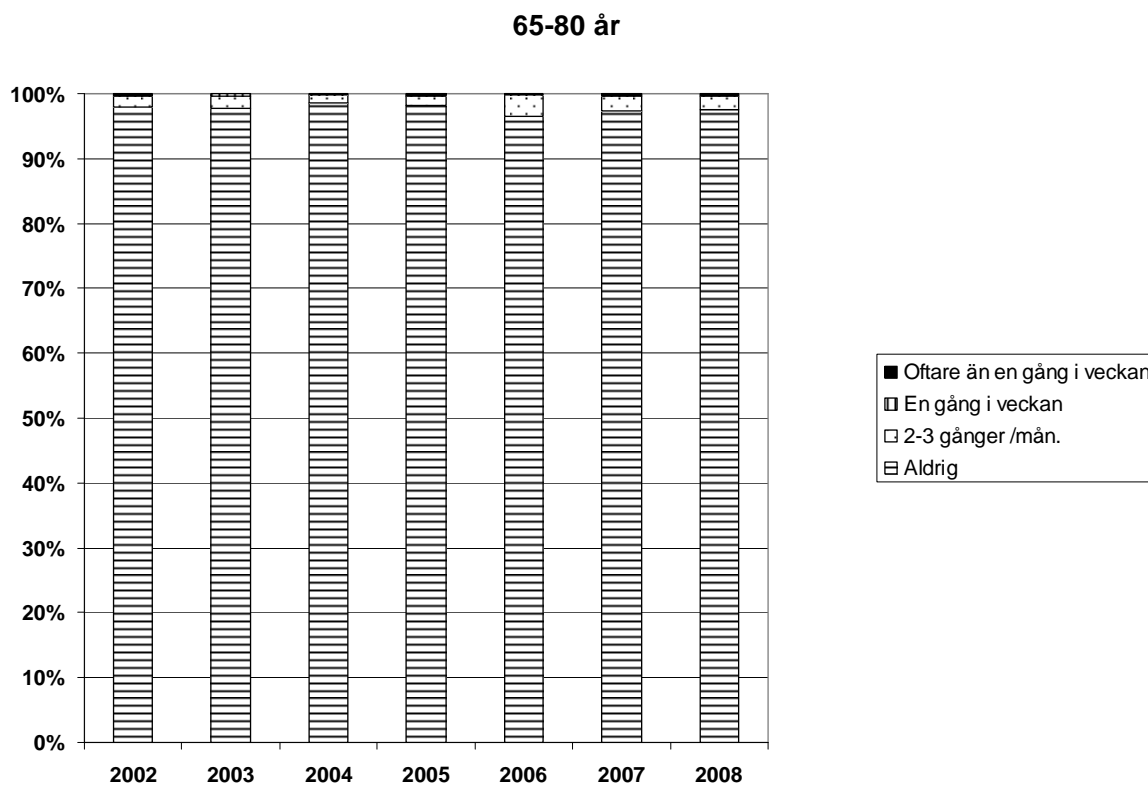

Diagram 22. Andel (%) kvinnor i åldern 65-80 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

Tabell 18b. Andel män (%) i olika åldersgrupper med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under den senaste 30-dagarsperioden. År 2002-2008.

Intensivkonsumtion, ålder och frekvens	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alla 16-80 år							
Oftare än en gång i veckan	4,5	5,0	5,0	4,3	4,8	4,5	4,3
En gång i veckan	7,7	7,9	7,7	8,0	7,5	7,2	6,0
2-3 gånger /mån.	33,5	30,4	29,5	28,3	28,4	28,4	26,9
Aldrig	54,3	56,7	57,8	59,3	59,4	59,9	62,8
16-29 år							
Oftare än en gång i veckan	7,8	9,2	8,9	8,3	8,1	8,0	5,7
En gång i veckan	12,6	13,6	13,1	13,7	12,3	11,5	8,6
2-3 gånger /mån.	46,9	38,8	38,3	35,9	36,3	35,8	34,7
Aldrig	32,7	38,5	39,7	42,2	43,3	44,7	51,0
30-49 år							
Oftare än en gång i veckan	4,6	5,2	4,9	3,7	4,6	4,2	4,7
En gång i veckan	8,2	8,1	8,0	8,6	8,2	7,9	6,7
2-3 gånger /mån.	41,7	39,2	38,0	36,8	35,4	35,3	33,6
Aldrig	45,6	47,5	49,1	51	51,8	52,5	55,1
50-64 år							
Oftare än en gång i veckan	2,9	3,0	3,6	3	3,7	3,3	3,7
En gång i veckan	1,5	6,0	5,3	5,1	4,7	5,3	4,5
2-3 gånger /mån.	22,9	22,1	21,2	19,8	22,4	22,1	20,7
Aldrig	68,4	69,0	69,9	72,1	69,3	69,4	71,1
65-80 år							
Oftare än en gång i veckan	1,5	0,9	1,1	1,3	1,5	1,1	1,8
En gång i veckan	1,5	1,2	1,9	1,9	2,1	1,4	2,5
2-3 gånger /mån.	8,4	8,5	6,7	7,7	7,3	8,1	6,8
Aldrig	88,7	89,4	90,3	89,0	89,2	89,4	88,9

Diagram 23. Andel (%) män i åldern 16-80 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

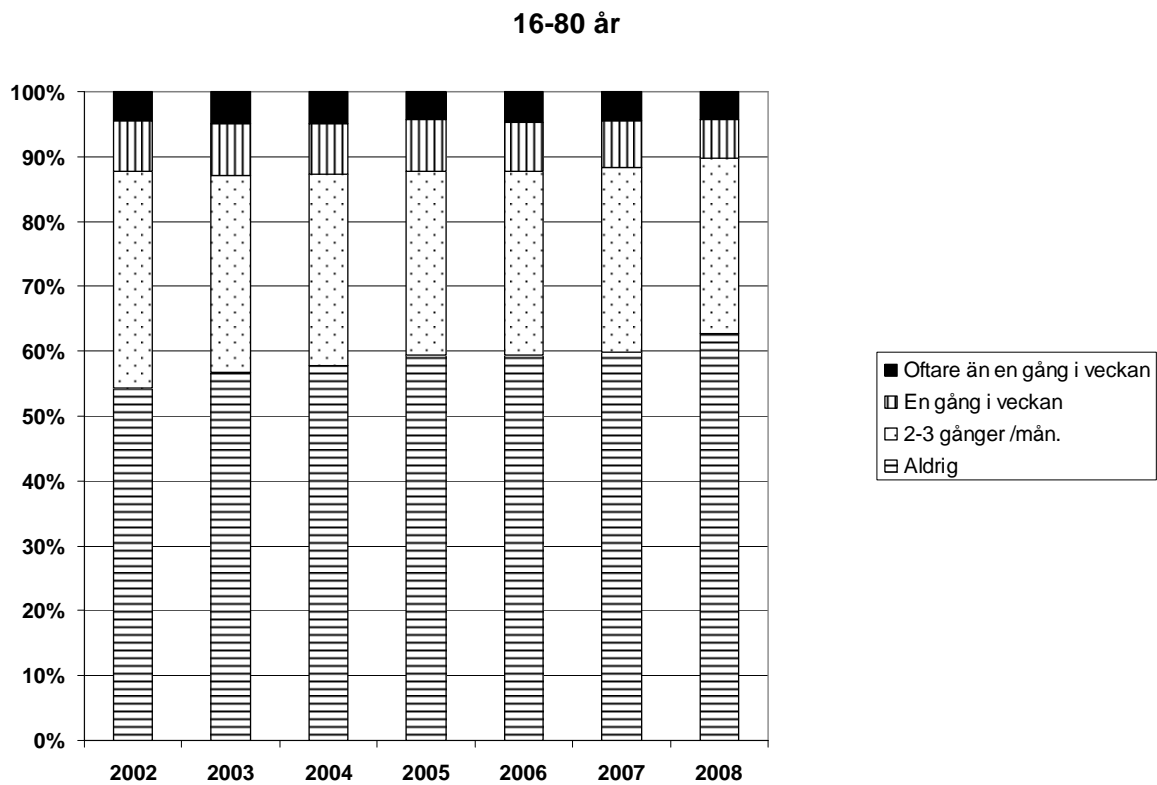

Diagram 24. Andel (%) män i åldern 16-29 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

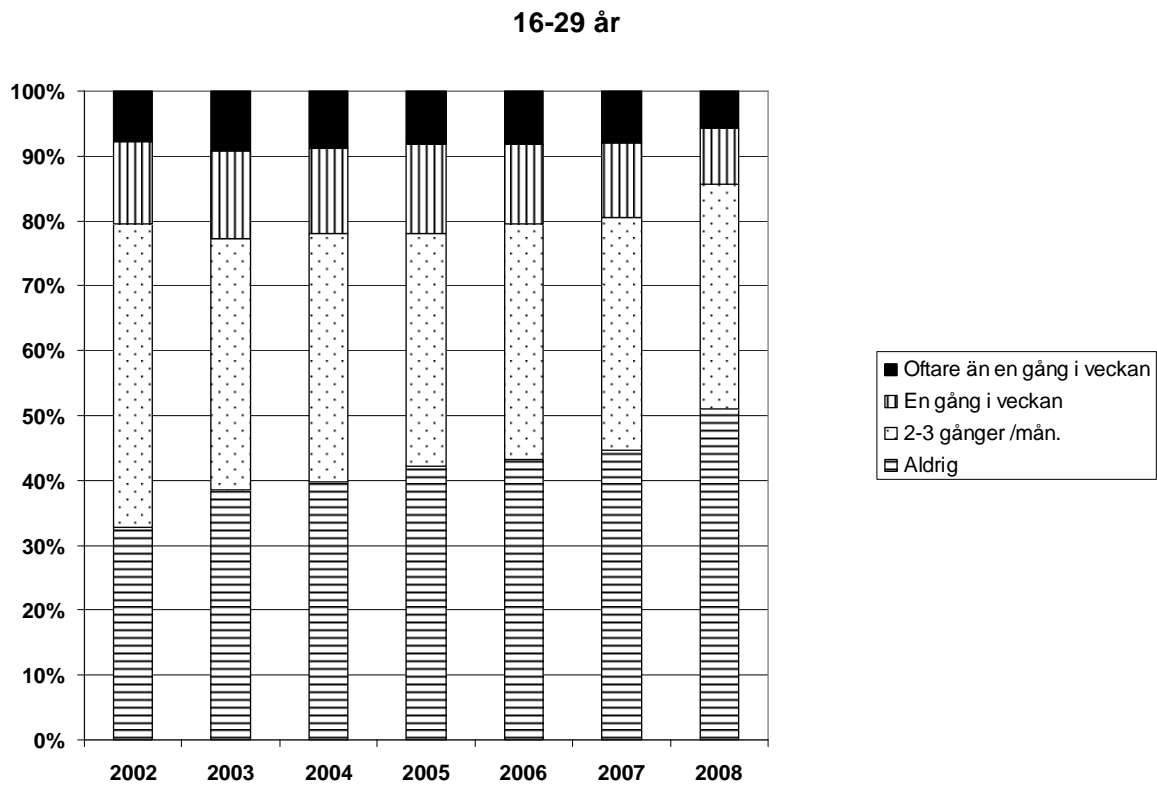

Diagram 25. Andel (%) män i åldern 30-49 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

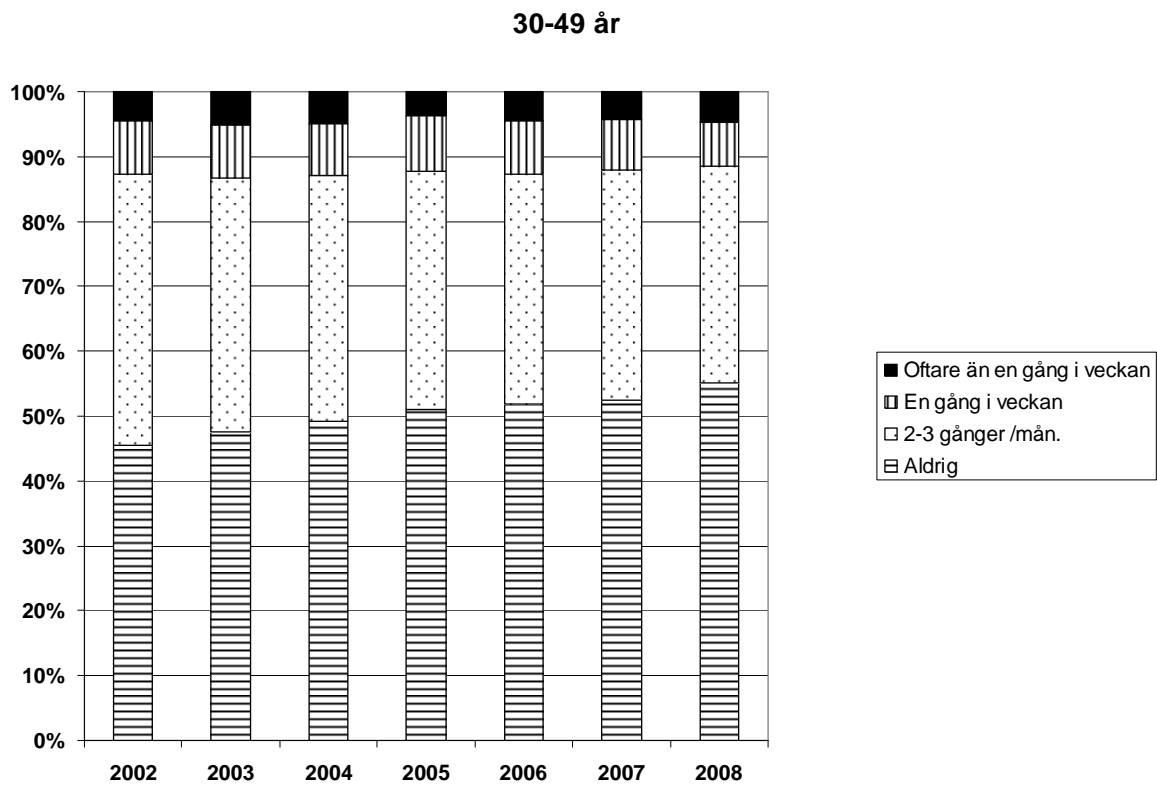

Diagram 26. Andel (%) män i åldern 50-64 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002- 2008.

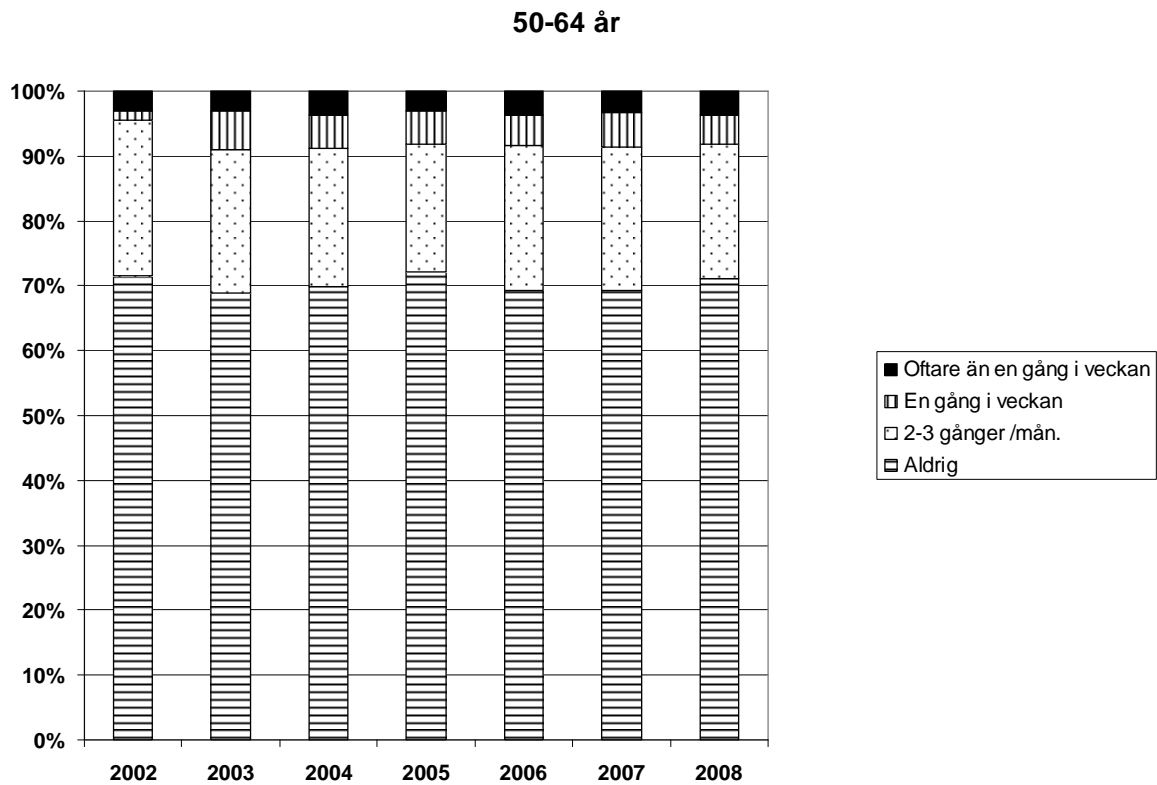
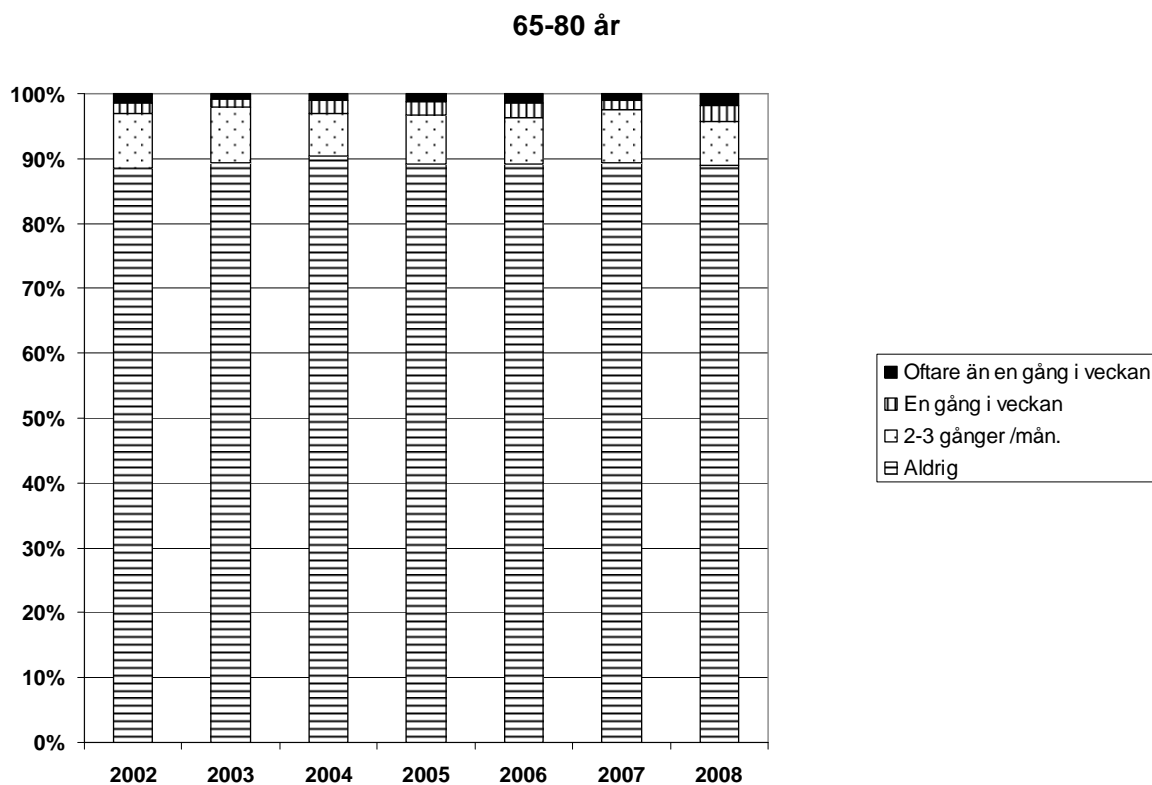

Diagram 27. Andel (%) män i åldern 65-80 år med olika frekvens av intensivkonsumtion av alkohol under de senaste 30 dagarna. År 2002-2008.

Risk- låg- och nollkonsumtion

En annan aspekt av dryckesmönstret är om man konsumerar alkohol i en omfattning som är förknippad med förhöjda risker för att råka ut för olika slags problem. Definitionen av vad som är att betrakta som riskkonsumtion är föremål för återkommande diskussioner, men vad som är väsentligt att ha i åtanke är att definitionen nedan inte syftar till att vara ett individuellt mått på riskkonsumtionen utan främst används för att analysera om fördelningen av de olika konsumtionsgrupperna i populationen förändras över tid.

Här tillämpas först ett mått på riskkonsumtion som tillämpats i en rad tidigare svenska studier (den s.k. Testaren). Manliga alkoholkonsumenter har delats in enligt följande: riskkonsumenter som har druckit mer än 30 gram alkohol per dag (30 gram alkohol motsvarar ungefär två 15 centiliter glas vin), konsumenter som har druckit alkohol motsvarande en mängd som är mindre än 30 gram alkohol per dag och nollkonsumenter som inte druckit någon alkohol. Motsvarande gräns för kvinnor är satt till 20 gram alkohol per dag (20 gram alkohol motsvarar drygt ett glas vin).

Under 2008 bedömdes ca 10 procent av männen och 6 procent av kvinnorna vara riskkonsumenter. Riskkonsumtionen fördelades på ett liknande sätt i olika åldergrupper som intensivkonsumtionen, med högst andel riskkonsumenter bland de yngre, bland både män och kvinnor, samt lägst andel bland de äldsta (se **Tabell 19a** och **b** samt **Diagram 28-37**). För män sjönk dock riskkonsumtionen under 2008 så att det inte förelåg någon skillnad mellan 16-29 åringar och 30-49 åringar. Den skillnad som noterades mellan kvinnor och män i de två mittersta grupperna återfanns här: en tendens att män har fler riskkonsumenter i åldern 30-49 år än i gruppen 50-69 år medan detta mönster inte framträder bland kvinnor.

De förändringar som kan observeras för kvinnor mellan åren 2003 och 2008 gäller framförallt den yngsta och äldsta åldersgruppen. Bland de yngsta (åldersgruppen 16-29 år) har andelen nollkonsumenter ökat med cirka 7 procentenheter medan andelen riskkonsumenter har varit förhållandevis konstant omkring 8-9 procent. Det är således andelen konsumenter som minskat bland yngre kvinnor. I den äldsta åldersgruppen (65-80 år) har däremot andelen nollkonsumenter minskat med cirka fem procentenheter mellan åren 2003 och 2007 samtidigt som andelen med en riskabel alkoholkonsumtion är relativt konstant. Bland äldre kvinnor har således andelen konsumenter ökat under senare år. I de mittersta åldergrupperna (30-49 samt 50-64 år) sker inga egentliga förändringar under perioden i någon kategori.

Även bland männen kan förändringar främst ses bland de yngsta och äldsta åldersgrupperna. Andelen nollkonsumenter i åldergruppen 16-29 år har ökat från omkring 18 procent år 2003 till 26 procent år 2008, och andelen riskkonsumenter har minskat från 17 till 11 procent mellan 2003 och 2008. I den äldsta åldersgruppen minskar andelen nollkonsumenter från 29 till 24 procent medan andelen riskkonsumenter endast ökar marginellt, med 2 procentenheter.

Tabell 19a. Andel (%) kvinnor i olika konsumtionsgrupper och åldrar 2003-2008.

Ålder och konsumtionsgrupper	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Alla 16-80 år</i>						
Nollkonsumenter	26,2	26,9	26,6	26,3	27,0	26,9
Konsumenter	68,1	67,6	67,9	68,3	67,9	67,3
Riskkonsumenter	5,7	5,5	5,5	5,4	5,1	5,8
<i>16-29 år</i>						
Nollkonsumenter	24,5	27,2	26,6	28,1	31,4	31,8
Konsumenter	67,4	63,5	64,2	63,2	60,4	59,1
Riskkonsumenter	8,1	9,3	9,2	8,7	8,2	9,1
<i>30-49 år</i>						
Nollkonsumenter	23,0	22,4	23,2	22,6	23,0	23,6
Konsumenter	70,9	72,3	72,3	71,9	72,6	71,0
Riskkonsumenter	6,1	5,3	4,5	5,5	4,4	5,4
<i>50- 64 år</i>						
Nollkonsumenter	22,5	22,5	23,1	21,3	21,1	21,7
Konsumenter	72,1	73,2	72,2	73,4	74,3	72,9
Riskkonsumenter	5,4	4,3	4,7	5,3	4,6	5,4
<i>65- 80 år</i>						
Nollkonsumenter	40,8	43,0	39,5	40,2	39,0	35,3
Konsumenter	56,9	54,7	57,0	57,2	58,2	62,2
Riskkonsumenter	2,3	2,3	3,5	2,6	2,8	2,5

Diagram 28. Andel (%) kvinnor (16-80 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

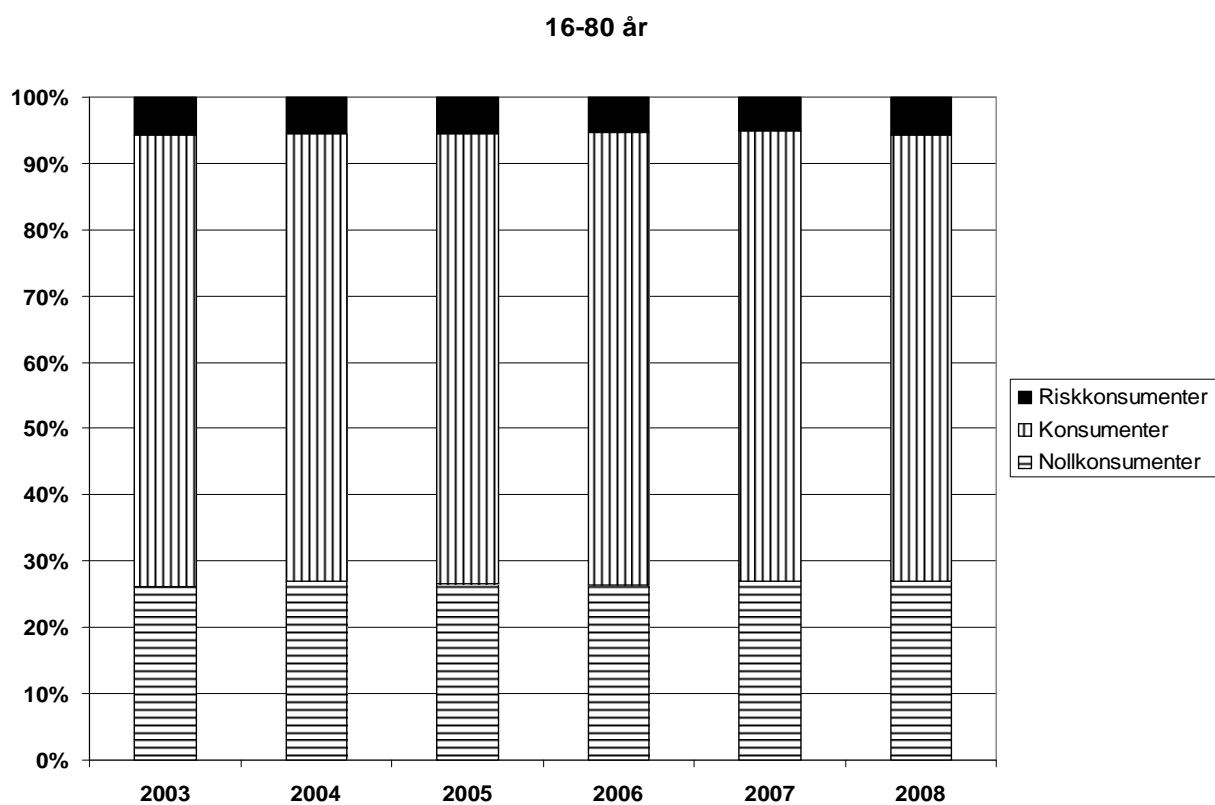

Diagram 29. Andel (%) kvinnor (16-29 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

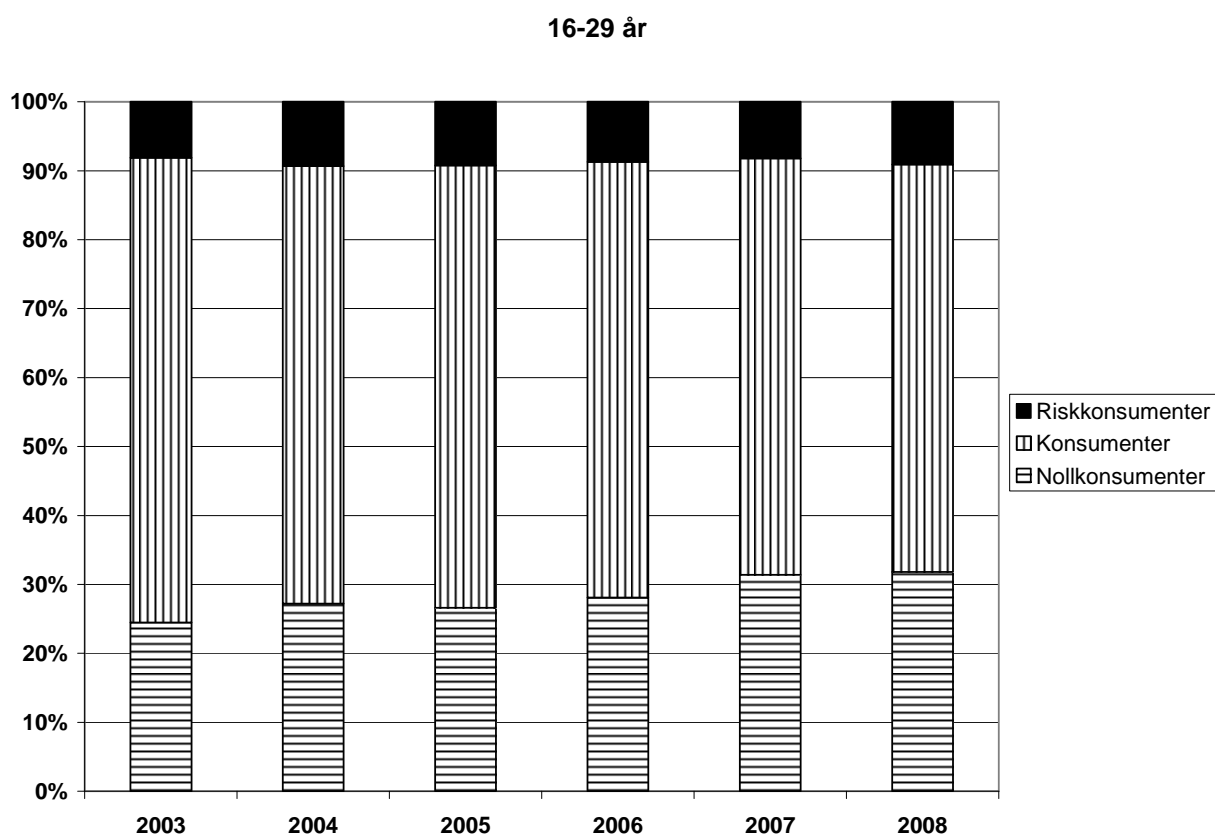

Diagram 30. Andel (%) kvinnor (30-49 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

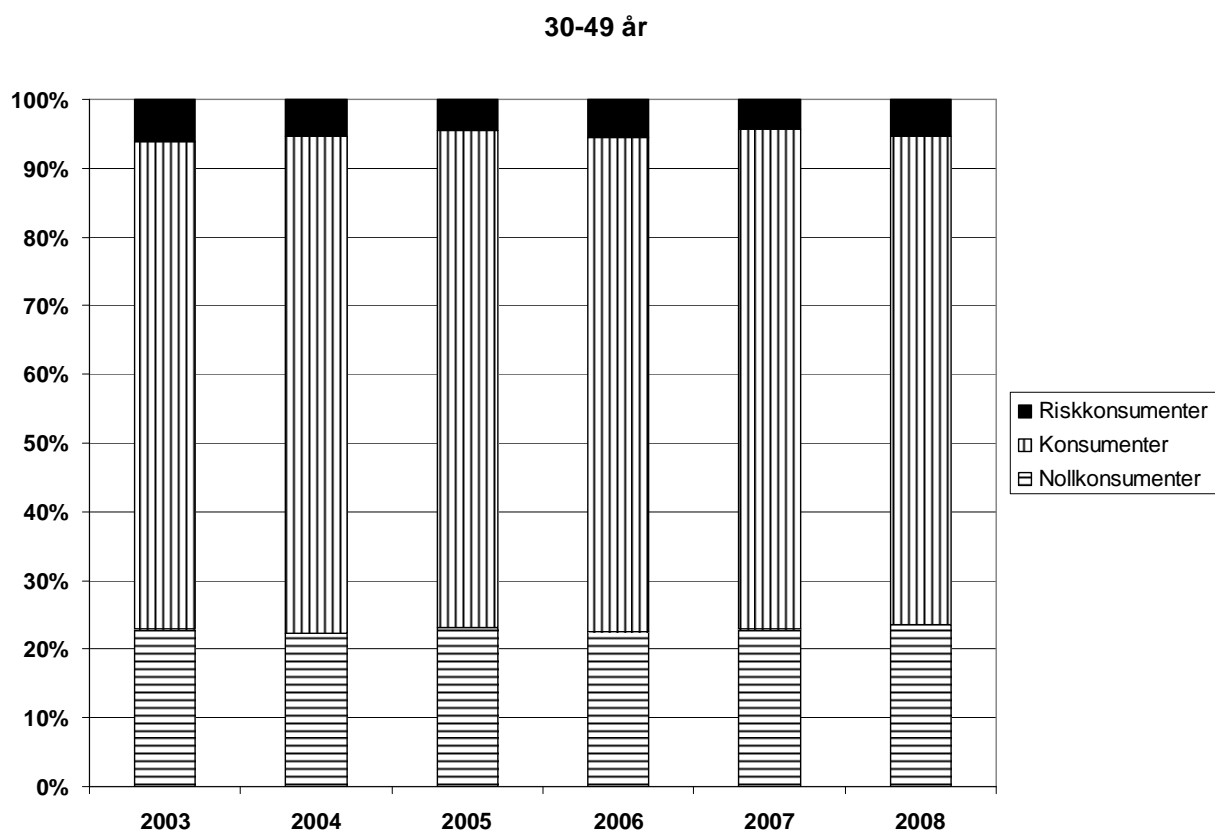

Diagram 31. Andel (%) kvinnor (50-64 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

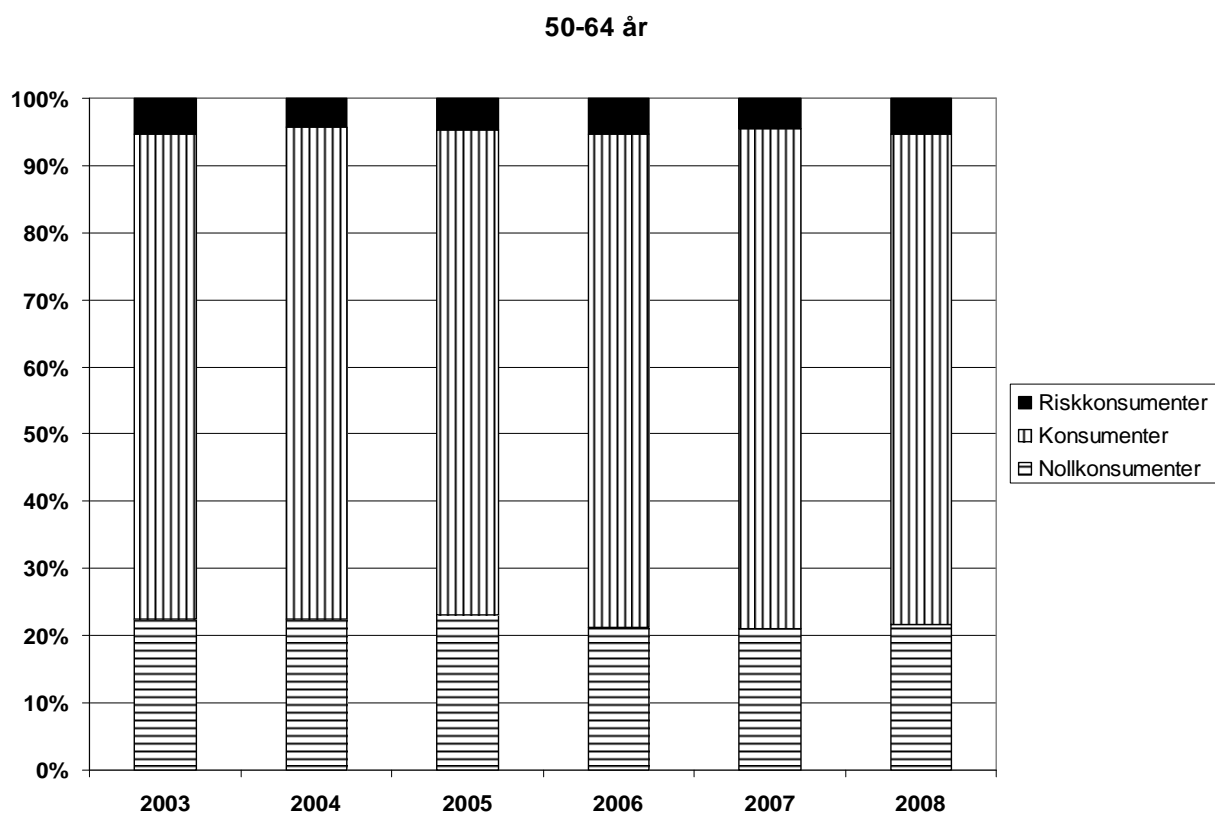
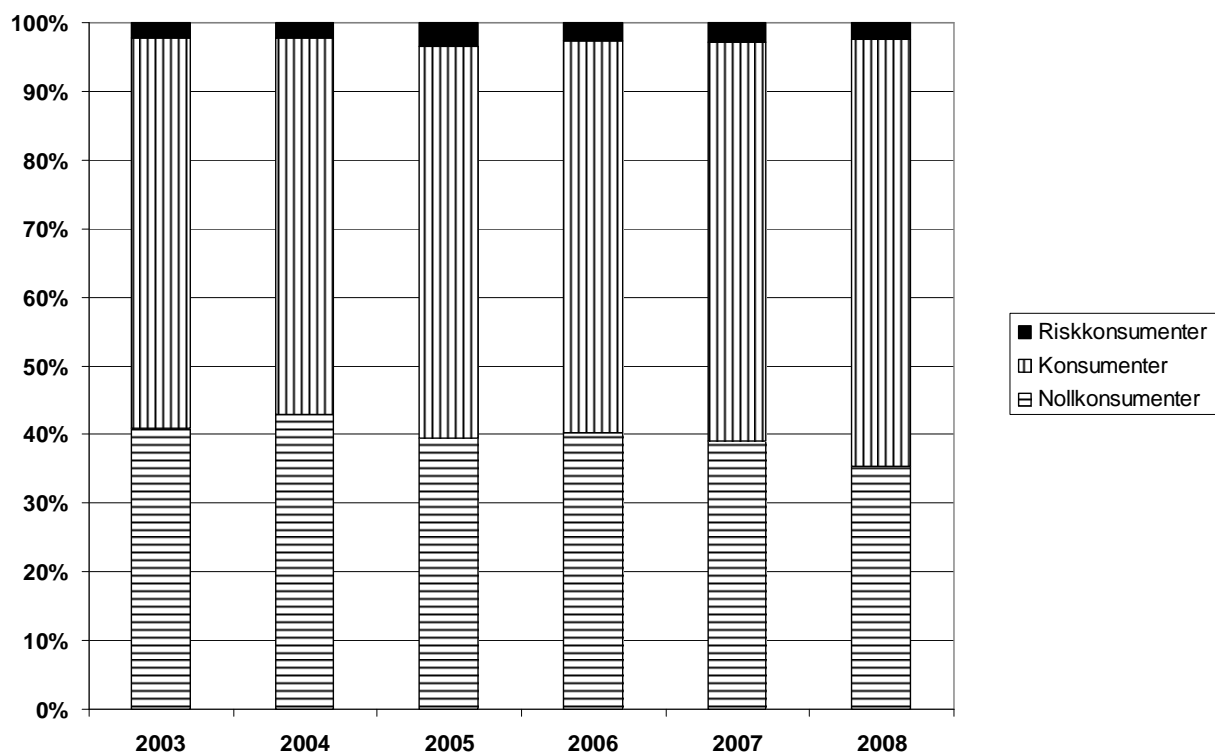

Diagram 32. Andel (%) kvinnor (65-80 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

65-80 år

Tabell 19b. Andel (%) män i olika konsumtionsgrupper och åldrar 2003-2008.

Ålder och konsumtionsgrupper	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Alla 16-80 år</i>						
Nollkonsumenter	16,2	16,8	16,7	16,7	16,8	17,5
Konsumenter	72,9	71,6	72,4	72,3	72,9	72,0
Riskkonsumenter	10,9	11,6	10,9	11,0	10,3	10,5
<i>16-29 år</i>						
Nollkonsumenter	17,5	18,0	19,1	20,4	21,1	25,9
Konsumenter	65,8	66,0	64,9	65,1	64,7	63,0
Riskkonsumenter	16,7	16,0	16,0	14,5	14,2	11,1
<i>30-49 år</i>						
Nollkonsumenter	10,6	11,6	14,5	11,3	15,3	11,3
Konsumenter	78	76,3	75,5	77,3	73,9	76,5
Riskkonsumenter	11,4	12,1	10,0	11,4	10,8	12,2
<i>50- 64 år</i>						
Nollkonsumenter	16	17,1	15,0	14,9	14,4	15,1
Konsumenter	75,9	73,2	75,4	75,7	77,0	75,4
Riskkonsumenter	8,1	9,7	9,6	9,4	8,6	9,5
<i>65- 80 år</i>						
Nollkonsumenter	28,7	27,8	27,1	27,8	25,8	23,6
Konsumenter	66,4	66,4	66,5	65,6	69,2	69,6
Riskkonsumenter	4,9	5,8	6,4	6,6	5,0	6,8

Diagram 33. Andel (%) män (16-80 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

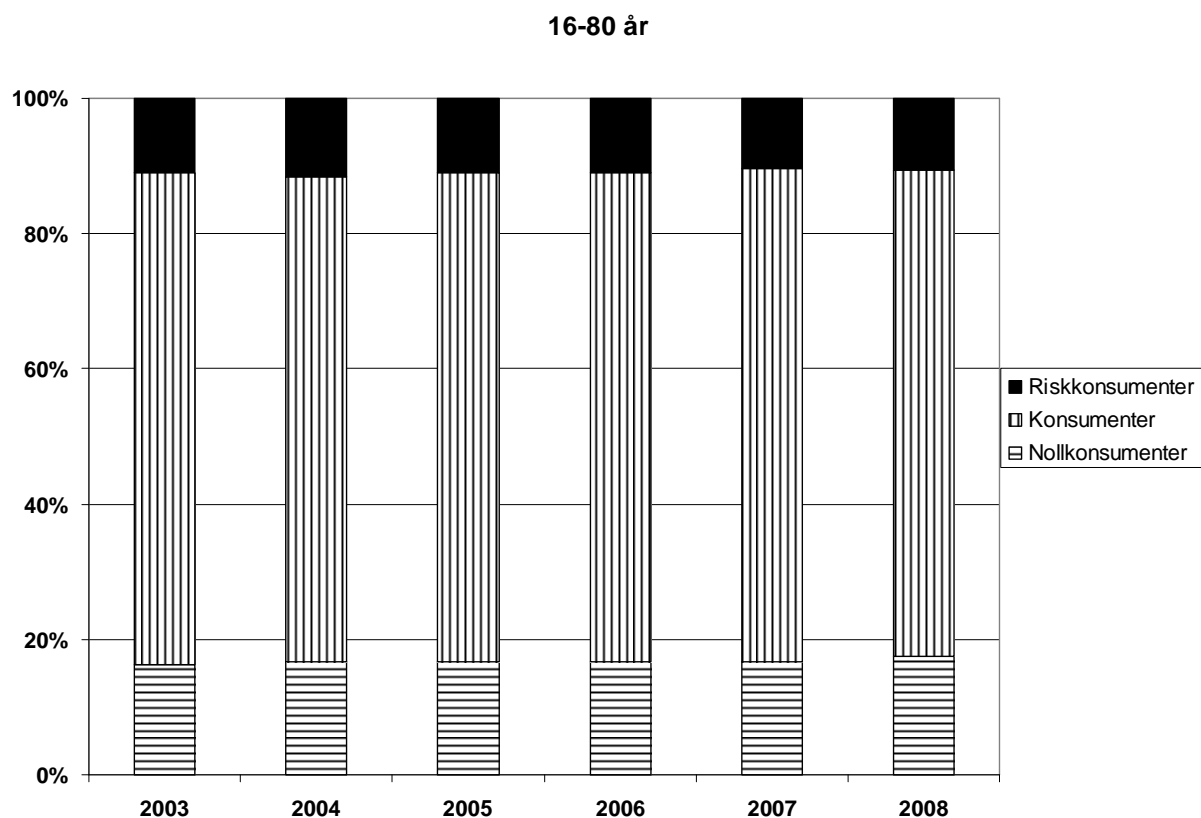

Diagram 34. Andel (%) män (16-29 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

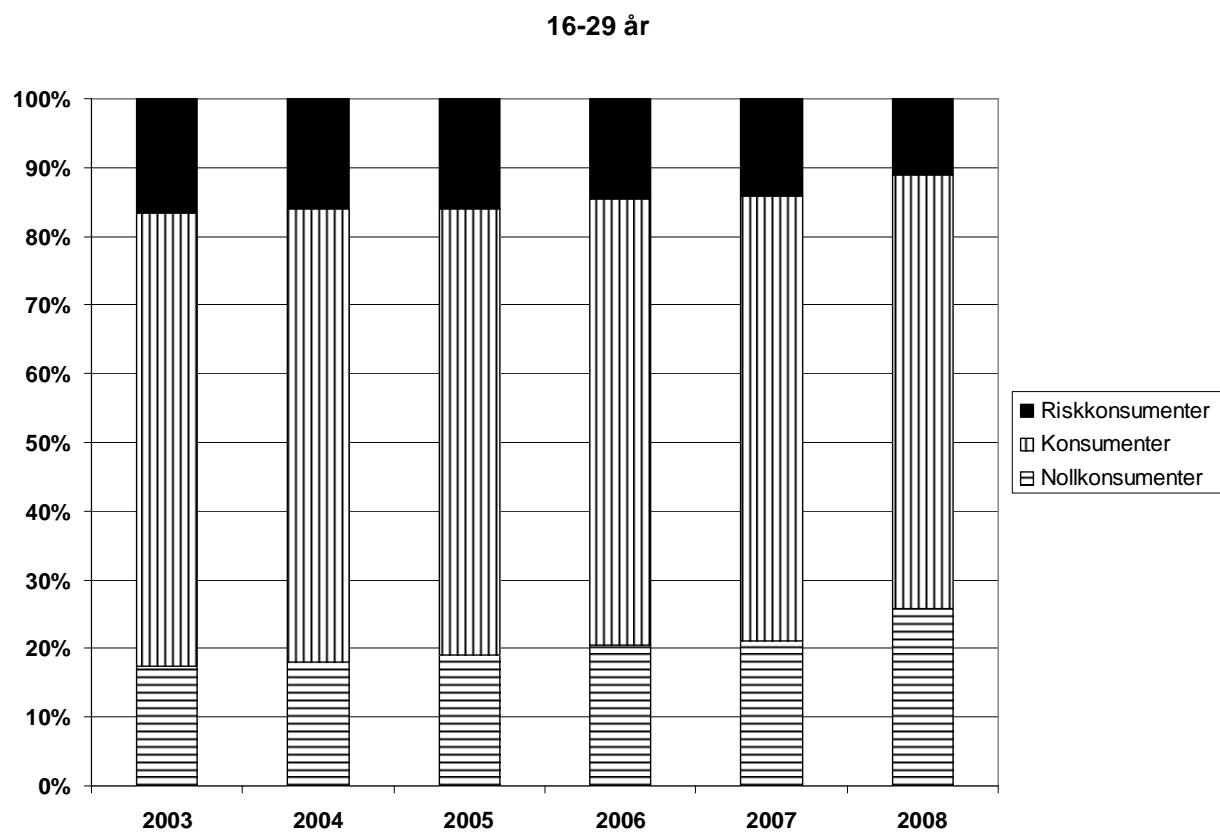

Diagram 35. Andel (%) män (30-49 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

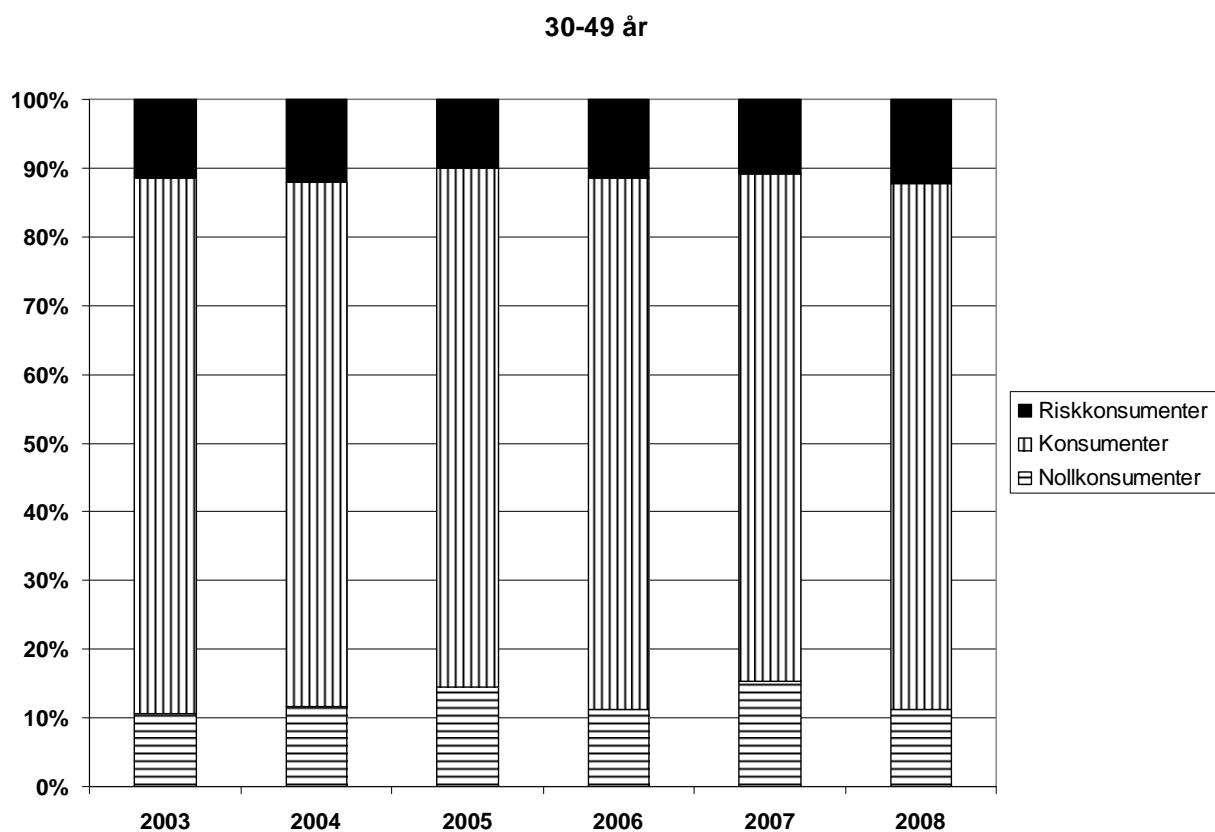

Diagram 36. Andel (%) män (50-64 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

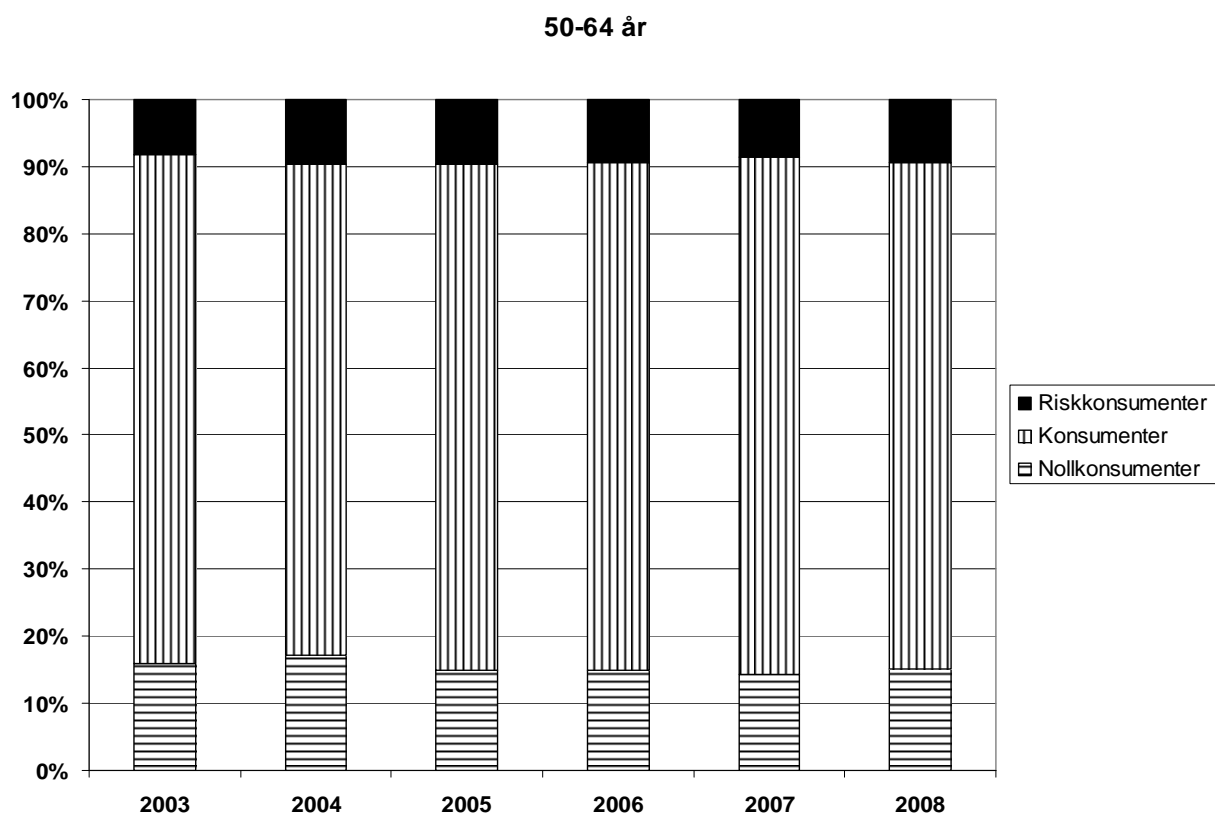
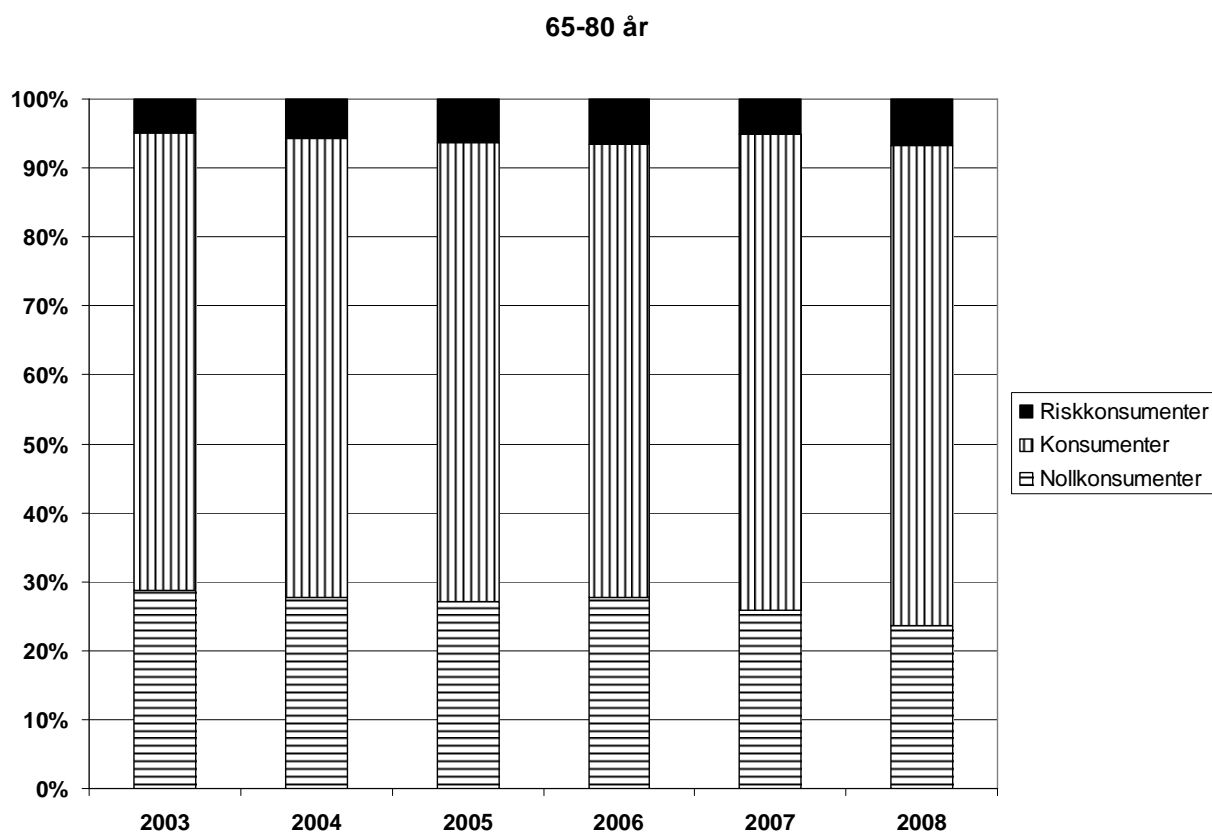

Diagram 37. Andel (%) män (65-80 år) i olika konsumtionsgrupper. År 2003-2008.

Det bör nämnas att det finns flera definitioner av riskkonsumtion som ger olika skattningar av andelen riskkonsumenter i befolkningen. Ett annat vanligt kriterium som sätter gränsen något lägre än Testaren, är minst 14 glas alkohol i veckan för män och 9 glas för kvinnor. Omsatt till gram per dag motsvarar detta ca 24 gram för män och 15 gram för kvinnor (jämfört med 30 respektive 20 gram enligt Testaren). I **Tabell 20** redovisas utvecklingen för detta mått mellan 2004 och 2008 där vi även redovisar statistiken uppdelat på en lite finare åldersfördelning.

Andelen riskkonsumenter blir som väntat högre enligt denna definition och uppgår till ungefär 10 procent av kvinnorna och 15 procent av männen. I stort fås dock samma bild som enligt tidigare redovisade riskmått vad gäller utvecklingen dvs. en nedgång bland män och en oförändrad nivå bland kvinnor. Det blir här ännu tydligare hur nedgången bland män är koncentrerad till de yngre och att tendensen bland äldre är oförändrad eller ökande. Bland kvinnor framgår att den låga nivån som tidigare observerades i åldergruppen 30-49 år är speciellt koncentrerad till 30-34 åringar. År 2008 finner man faktiskt en lägre andel riskkonsumenter där än i alla andra åldrar bortsett bland de över 70 år. För en närmare analys av riskkonsumtionen utifrån detta riskmått, se Leifman & Ramstedt (2009).

Tabell 20. Andel (%) riskkonsumenter i olika åldergrupper. Minst 14 glas alkohol i veckan för män och 9 glas för kvinnor. (1 glas=12g=ca 1 glas vin eller 1 flaska öl eller 4 cl sprit)

Kön och ålder	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Kvinnor</i>					
16-80 år	9,5	9,6	10,0	9,0	9,5
16-19 år	11,0	15,9	10,2	12,0	11,6
20-24 år	17,5	14,5	14,5	14,1	14,9
25-29 år	12,5	10,9	14,3	10,1	13,0
30-34 år	8,7	7,0	7,5	5,8	5,5
35-39 år	9,1	10,0	9,7	7,6	8,3
40-44 år	8,2	7,3	9,7	9,8	10,0
45-49 år	11,9	11,0	13,2	9,1	10,0
50-54 år	9,6	10,1	11,9	8,9	14,2
55-59 år	9,6	10,5	9,9	10,6	9,2
60-64 år	7,4	8,3	9,1	8,9	8,6
65-69 år	5,1	6,9	6,7	7,9	7,0
70-74 år	4,1	5,2	5,3	4,4	4,2
75+ år	4,8	5,0	3,6	2,8	3,0
<i>Män</i>					
16-80 år	16,3	15,5	16,4	15,4	14,9
16-19 år	17,1	15,0	13,0	14,8	11,1
20-24 år	26,4	27,2	25,5	26,2	21,8
25-29 år	19,7	22,1	23,3	19,9	14,6
30-34 år	18,9	14,5	17,4	15,0	15,6
35-39 år	16,6	15,7	17,8	16,7	15,1
40-44 år	16,0	16,2	15,8	15,1	19,4
45-49 år	16,0	12,9	16,8	17,3	16,8
50-54 år	16,0	15,7	14,6	15,7	15,7
55-59 år	13,9	15,0	18,0	14,4	14,6
60-64 år	14,0	12,3	14,2	12,3	13,4
65-69 år	12,0	9,8	11,7	9,5	11,4
70-74 år	9,5	10,4	10,2	11,2	11,1
75+ år	5,0	8,4	8,0	4,7	6,6

Dryckesspecifik konsumtion

En ytterligare aspekt av dryckesmönster är val av alkoholdryck och i följande avsnitt presenteras utvecklingen vad avser vin, sprit och starköl, i de olika ålderskategorierna.

Vin dominerar bland kvinnor och utgör ca 67 procent av konsumtionen medan sprit står för ca 13 procent och starköl för ca 20 procent. Detta dryckesmönster återfinns i samtliga åldersgrupper men vin utgör en ännu högre andel bland äldre. Bland män är däremot starköl vanligast och står för ungefär hälften av konsumtionen, följt av vin (31%) och sprit (20%). Detta mönster gäller dock inte de två äldre grupperna där vin är vanligare än starköl.

Kvinnornas konsumtion av olika drycker är påfallande stabil över tid inom de olika ålderskategorierna men konsumtionen av vin har ökat i åldersgruppen 65-80 år. En viss nedgång av starkölskonsumtionen kan också observeras i den yngsta ålderskategorin och nivån under 2008 är lägst under undersökningsperioden (se **Tabell 21a** och **Diagram 38, 40 och 42**).

Männens vinkonsumtion är i genomsnitt oförändrad men det finns tecken på en ökning under år 2008, speciellt bland de lite äldre medan en mer successiv nedgång sker i den yngsta gruppen under hela perioden. Bland samtliga män sjunker spritkonsumtionen något från år 2004 till år 2008 och det är framförallt spritkonsumtionen bland de yngre männen som minskar medan spritkonsumtionen i övriga åldersgrupper är förhållandevis stabil. Inga förändringar har skett i männens ölskonsumtion totalt sett, med undantag för åldersgruppen 50-64 år, där en successiv ökning av konsumtionen skett från 1,6 liter år 2003 till 1,9 liter år 2008. (se **Tabell 21b** och **Diagram 39, 41 och 43**).

Tabell 21a. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av vin, sprit och starköl bland kvinnor i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol. År 2003-2008.

Dryckeslag och ålder	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vin						
16-29	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1,1
30-49	1,6	1,6	1,5	1,8	1,7	1,7
50-64	2,0	1,9	2,0	2,1	2,1	2,1
65-80	1,1	1,1	1,4	1,3	1,3	1,4
<i>Samtliga</i>	<i>1,5</i>	<i>1,4</i>	<i>1,5</i>	<i>1,6</i>	<i>1,5</i>	<i>1,6</i>
Sprit						
16-29	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,6
30-49	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
50-64	0,3	0,3	0,3	0,4	0,2	0,3
65-80	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>Samtliga</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>
Starköl						
16-29	1,0	1,0	1,2	0,9	0,8	0,8
30-49	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
50-64	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5
65-80	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>Samtliga</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>

Tabell 21b. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av vin, sprit och starköl bland män i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol. År 2003-2008

Dryckeslag och ålder	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vin						
16-29	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4
30-49	1,6	1,6	1,5	1,5	1,7	1,9
50-64	1,9	2,2	2,1	2,0	1,9	2,2
65-80	1,5	1,6	1,9	1,7	1,8	2,0
<i>Samtliga</i>	<i>1,4</i>	<i>1,5</i>	<i>1,5</i>	<i>1,4</i>	<i>1,5</i>	<i>1,7</i>
Sprit						
16-29	1,7	1,6	1,8	1,5	1,5	1,1
30-49	1,1	1,3	1,0	1,1	1,0	1,1
50-64	1,3	1,5	1,2	1,4	1,2	1,1
65-80	1,0	1,1	1,0	1,3	1,0	1,1
<i>Samtliga</i>	<i>1,3</i>	<i>1,4</i>	<i>1,3</i>	<i>1,3</i>	<i>1,1</i>	<i>1,1</i>
Starköl						
16-29	4,4	4,2	4,2	4,2	4,4	3,6
30-49	2,9	3,1	2,8	3,0	3,0	3,2
50-64	1,6	1,6	1,8	1,9	1,9	1,9
65-80	0,8	0,8	0,6	0,9	0,7	0,9
<i>Samtliga</i>	<i>2,6</i>	<i>2,6</i>	<i>2,6</i>	<i>2,7</i>	<i>2,8</i>	<i>2,6</i>

Diagram 38. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av vin bland kvinnor i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

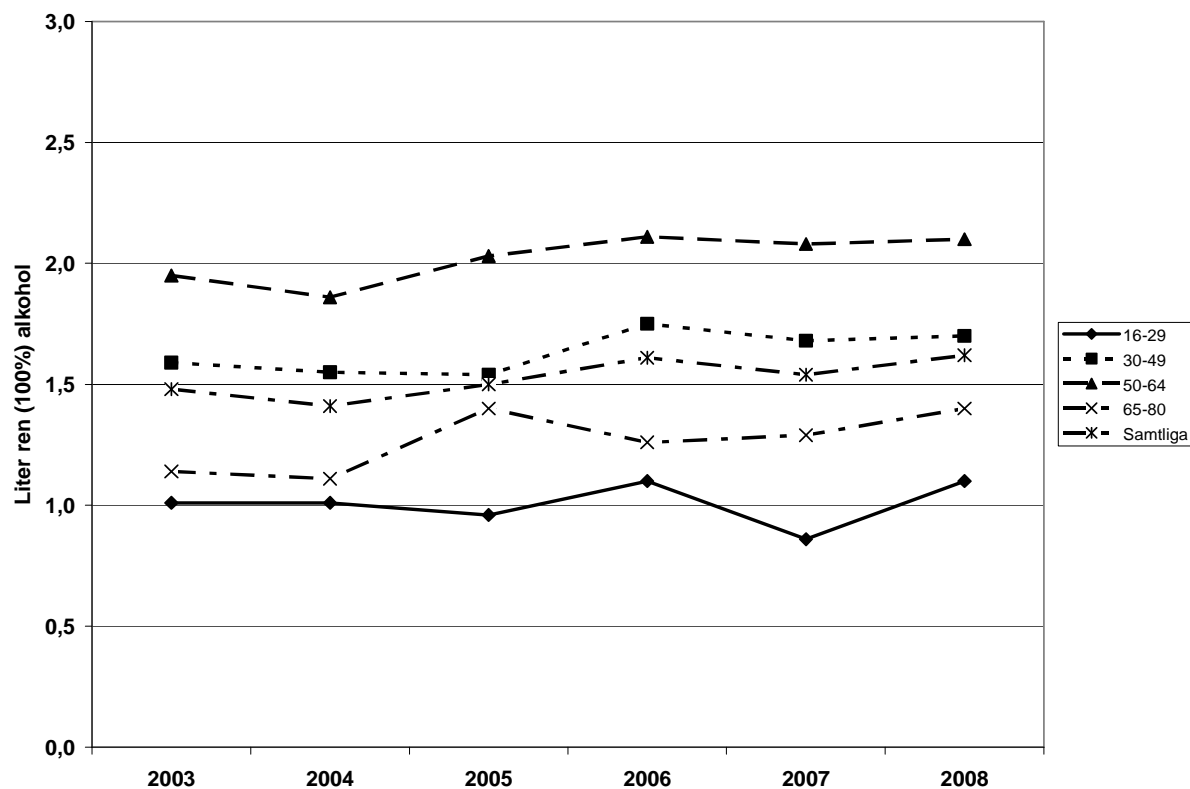

Diagram 39. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av vin bland män i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

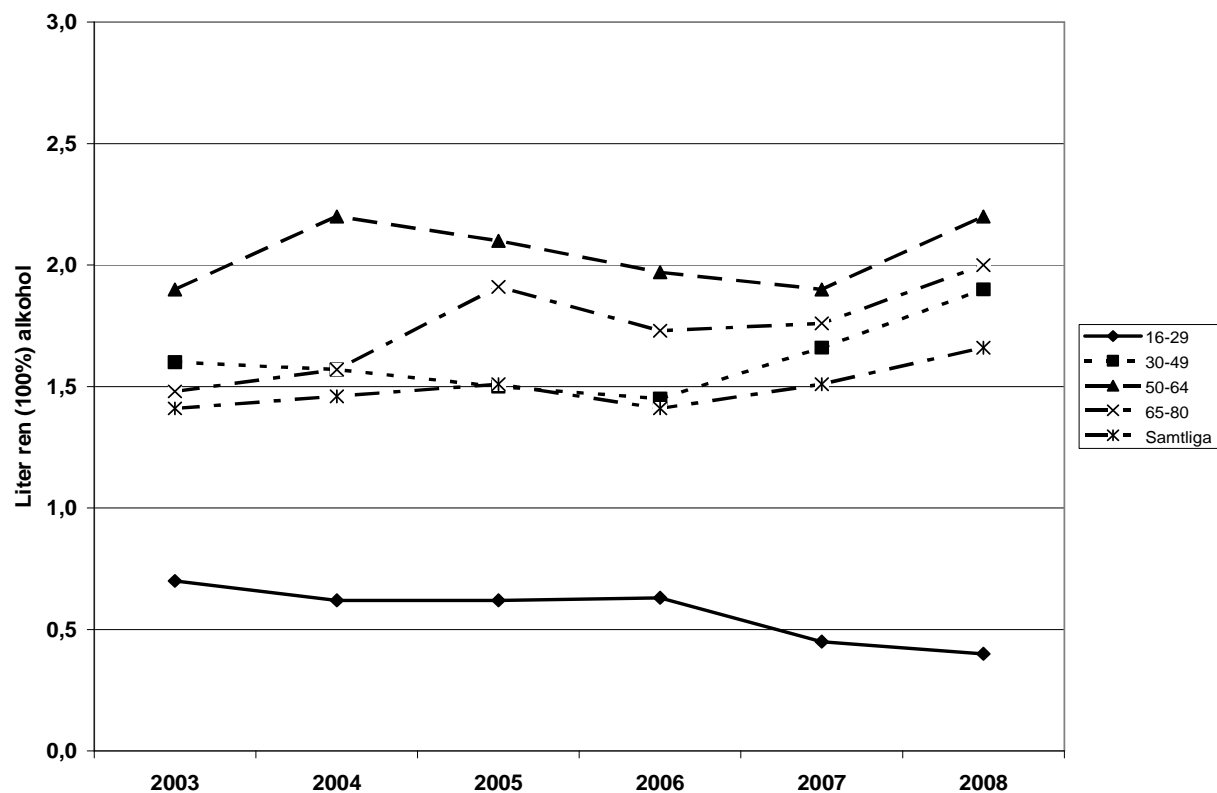

Diagram 40. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av sprit bland kvinnor i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

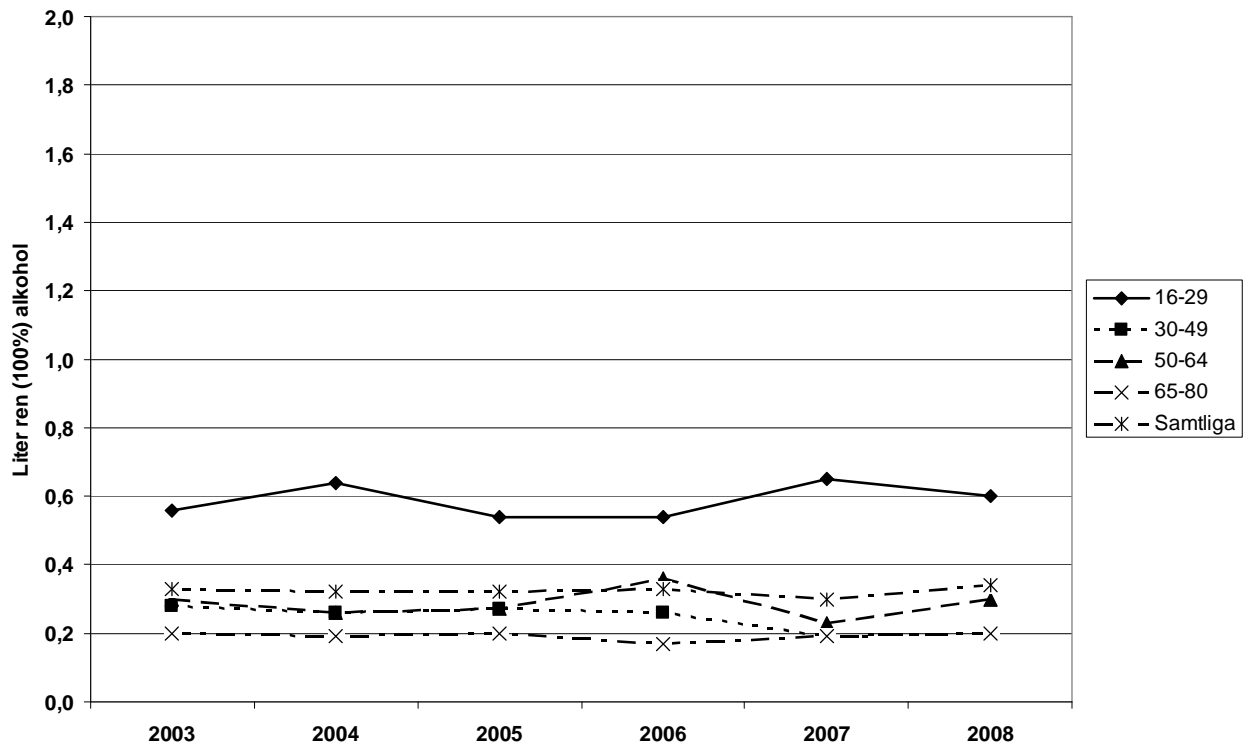

Diagram 41. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av sprit bland män i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

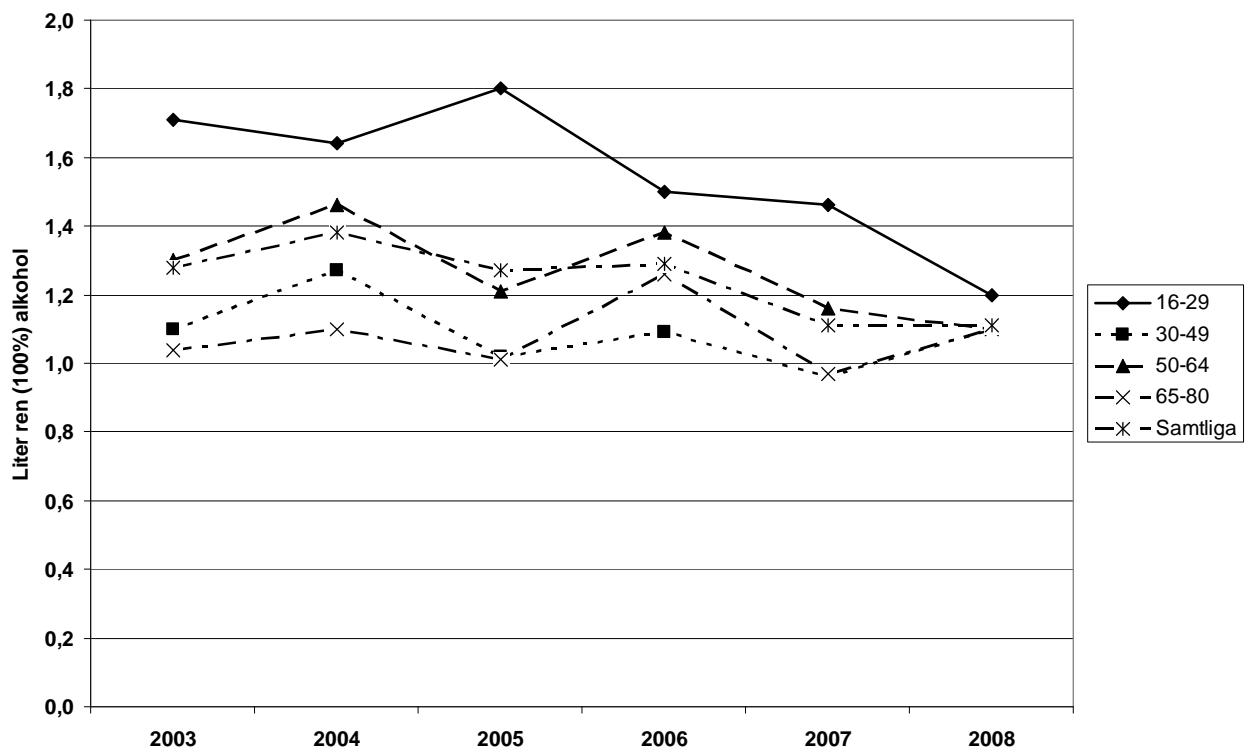

Diagram 42. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av starköl bland kvinnor i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

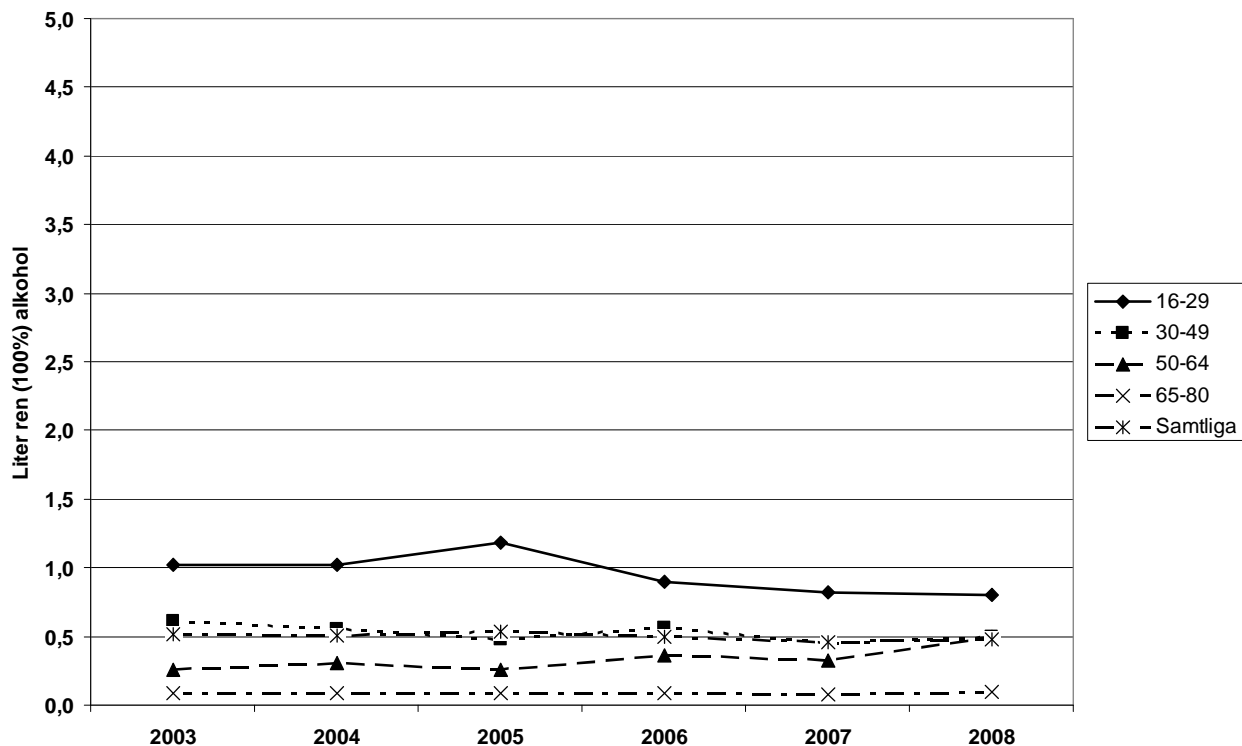
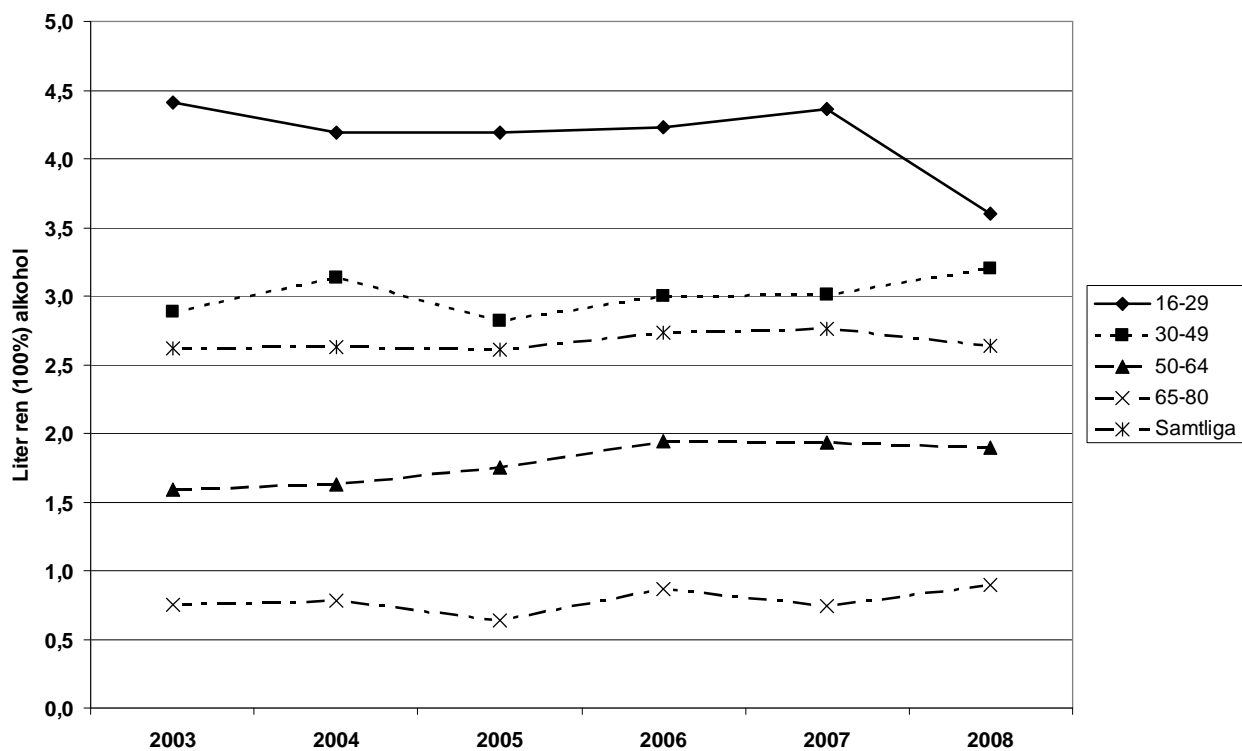

Diagram 43. Självrapporterad genomsnittlig konsumtion av starköl bland män i olika åldersgrupper, i liter 100 % alkohol, 2003-2008.

Alkoholrelaterade problem

I detta avsnitt redovisas uppgifter om alkoholrelaterade problem i befolkningen med betoning på negativa sociala konsekvenser. Utgångspunkten är självrapporterade uppgifter om man hamnat i olika problematiska situationer i samband med att man har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna. Mer specifikt gäller frågorna inblandning i gräl och slagsmål och om alkoholvanorna lett till negativa effekter på privatekonomin. Gemensamt för frågorna är att de ställts samtliga år under perioden 2003-2008 och därmed möjliggör en analys av utvecklingen över tid.

Alkoholrelaterade gräl och slagsmål

Under 2008 uppgav närmare 7 procent av männen och drygt 5 procent av kvinnorna att de hamnat i gräl med någon i samband med att de druckit alkohol. Vanligast är detta i den yngre åldergruppen 16-29 år där ca 19 procent av männen och ca 18 procent av kvinnorna uppger att detta inträffat minst 1 gång. Förekomsten avtar sedan med ökad ålder och motsvarande siffror bland de äldsta uppgick till 1 procent eller lägre. Totalt sett skedde en nedgång i andelen respondenter som hamnat i gräl i samband med alkoholkonsumtion mellan 2003 till 2008 - från drygt 8 till 6 procent. Minskningen berörde både kvinnor och män och i stort även olika åldersgrupper förutom kvinnor i gruppen 50-64 år där en viss uppgång noteras, se **Tabell 22** samt **Diagram 44** och **45**.

Tabell 22. Andelen (%) kvinnor och män i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har hamnat i gräl i samband med sitt drickande. Endast konsumenter.*

Gräl i samband alkoholkonsumtion	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Män	(n=3744)	(n=3700)	(n=2699)	(n=3539)	(n=3539)	(n=3529)
16-29 år	25,8	23,2	29	21,4	17,4	19,3
30-49 år	7,3	6,8	6,3	6,3	4,4	4,8
50-64 år	3,1	0,8	2,1	2,7	2,2	2,3
65-80 år	1,5	0,9	0,3	1,2	1,4	0,8
<i>Samtliga män</i>	9,9	8,5	10,1	8,3	6,4	6,8
Kvinnor	(n=4019)	(n=3901)	(n=2802)	(n=3645)	(n=3431)	(n=3533)
16-29 år	19,3	19,7	18,1	20,4	17,5	17,8
30-49 år	5,3	4,6	4,1	3,7	3,4	2,8
50-64 år	0,8	0,9	0,2	1,2	1,1	1,9
65-80 år	0,8	0,9	0,2	1,2	0,6	0,4
<i>Samtliga kvinnor</i>	7,1	7	6,1	6,4	5,3	5,3
Samtliga	8,5	7,7	8,2	7,4	5,9	6,1

* Endast personer som uppgav att de hade druckit de senaste 30 dagarna fick besvara dessa frågor. Under de första två åren ställdes frågorna endast under andra halvåret dvs juli-december. För att få en jämförbar serie så jämfördes endast andra halvåret under hela observationsperioden. Under tredje kvartalet 2005 ställdes frågorna enbart i Norrland och Götaland, vilket gör att antalet respondenter är något färre än övriga år.

Diagram 44. Andelen (%) kvinnor i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har hamnat i gräl i samband med sitt drickande.

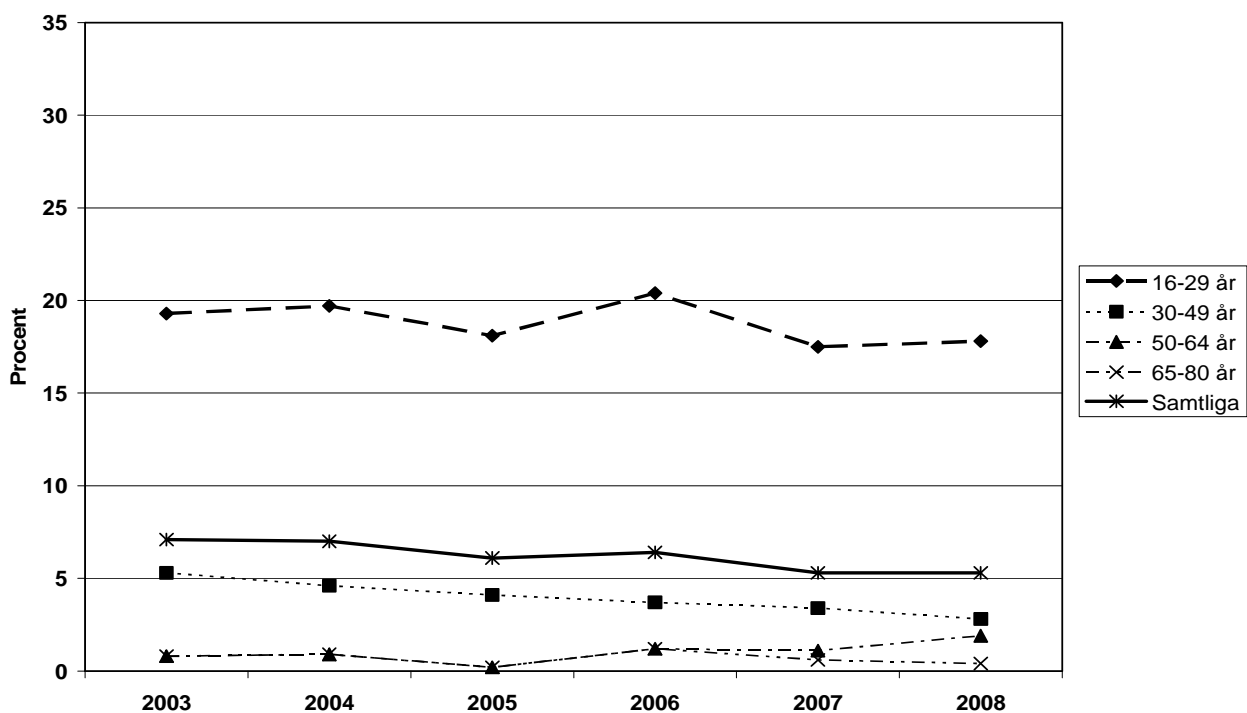
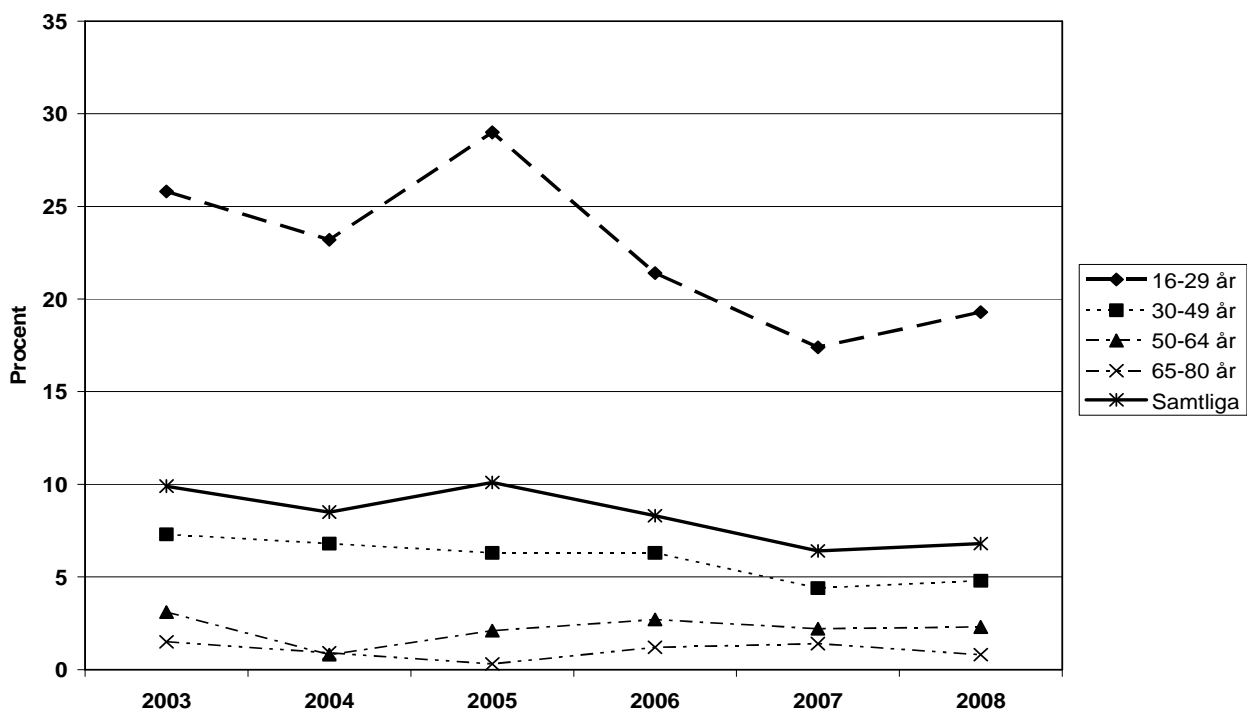

Diagram 45. Andelen (%) män i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har hamnat i gräl i samband med sitt drickande.

Att hamna i slagsmål i samband med att man dricker alkohol är betydligt ovanligare jämfört med gräl. Drygt 1 procent av dem som dricker alkohol uppgav att de minst 1 gång hamnat i slagsmål i samband med att de druckit alkohol. Högst andel noteras bland yngre män där ca 6 procent i åldern 16-29 år hamnat i alkoholrelaterade slagsmål minst en gång under de senaste 12 månaderna mot drygt 1 procent bland unga kvinnor. I övriga åldersgrupper är andelen avsevärt lägre och hamnar under 0,5 procent.

Liksom för gräl har andelen som hamnat i slagsmål i samband med sitt drickande minskat under tidsperioden 2003-2008, från 1,9 till 1,2 procent, se **Tabell 23** samt **Diagram 46** och **47**. Nedgången är tydligast bland män och då främst i åldersgruppen 16-29 år.

Tabell 23. Andelen (%) kvinnor och män i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har hamnat i slagsmål i samband med sitt drickande. Endast konsumenter.*

Slagsmål i samband med alkoholkonsumtion	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Män	(n=3750)	(n=3704)	(n=2702)	(n=3542)	(n=3542)	(n=3532)
16-29 år	10,8	8,2	11,1	7,3	7,2	6,2
30-49 år	0,8	1	0,7	1	0,7	0,3
50-64 år	0,3	0	0,3	0,2	0,2	0,2
65-80 år	0,2	0	0,1	0,2	0,1	0
<i>Samtliga män</i>	3	2,4	3	2,2	2	1,7
Kvinnor	(n=4026)	(n=3904)	(n=2803)	(n=3647)	(n=3433)	(n=3530)
16-29 år	2,6	2,6	3,4	2,6	2,2	1,4
30-49 år	0,1	0,5	0,3	0,6	0,3	0,4
50-64 år	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
65-80 år	0,3	0	0	0,4	0,2	0,5
<i>Samtliga kvinnor</i>	0,8	0,8	0,9	0,9	0,6	0,6
Samtliga	1,9	1,6	2	1,6	1,3	1,2

* Endast personer som uppgav att de hade druckit de senaste 30 dagarna fick besvara dessa frågor. Under de första två åren ställdes frågorna endast under andra halvåret dvs juli-december. För att få en jämförbar serie så jämfördes endast andra halvåret under hela observationsperioden. Under tredje kvartalet 2005 ställdes frågorna enbart i Norrland och Götaland, vilket gör att antalet respondenter är något färre än övriga år.

Diagram 46. Andelen (%) kvinnor i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har hamnat i slagsmål i samband med sitt drickande.

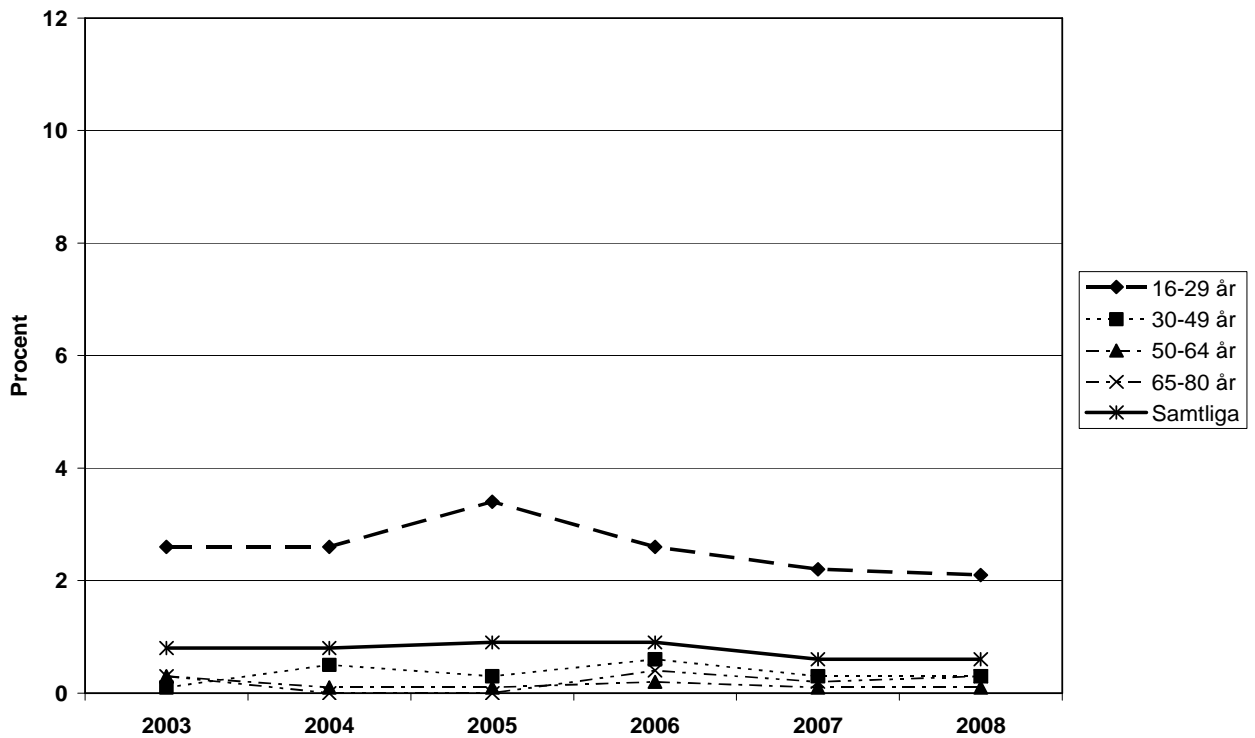
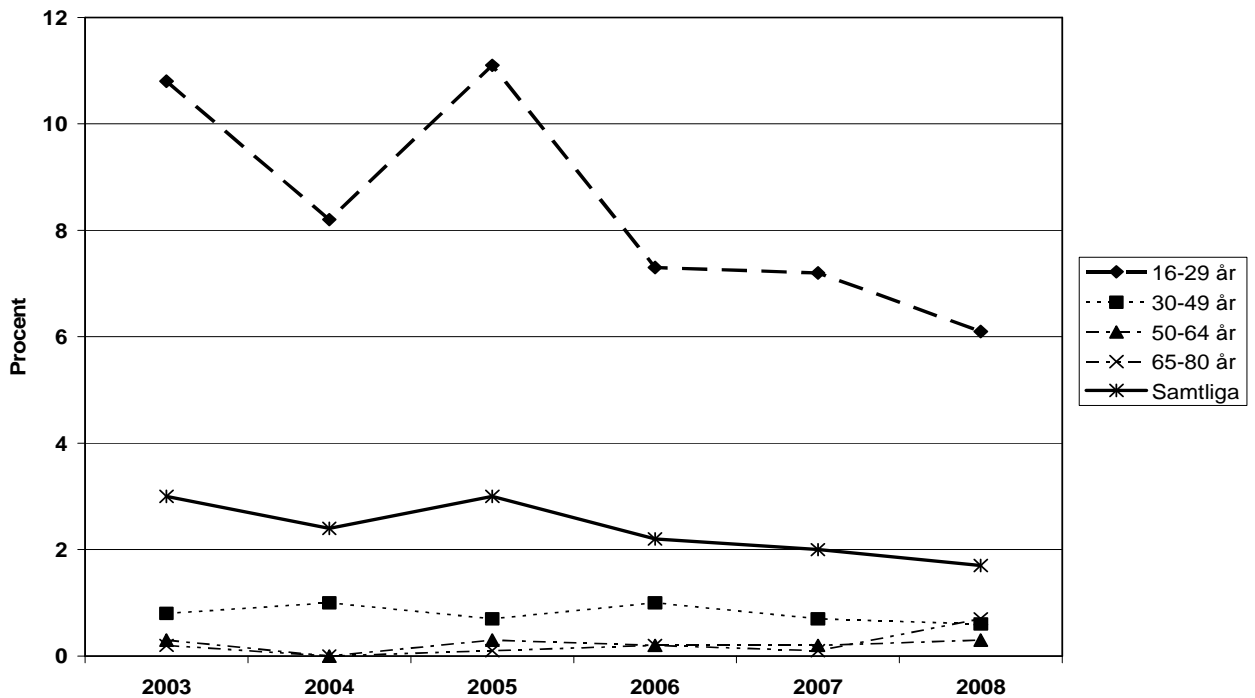

Diagram 47. Andelen (%) män i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har hamnat i gräl i samband med sitt drickande.

Negativ inverkan på ekonomin

Ungefär 5 procent har känt att privatekonomin påverkats negativt av alkoholkonsumtionen, något fler män än kvinnor och avgjort mest i den yngsta åldersgruppen där andelen uppgår till 17 respektive 16 procent under 2008, se **Tabell 24** samt **Diagram 48 och 49**. Bland äldre är detta mindre vanligt och endast 1-2 procent uppger denna komplikation av sina alkoholvanor. Över tid sker en nedgång i första hand för män i åldersgruppen 16-49 år men även en svagare minskning noteras för kvinnor i motsvarande åldersgrupper.

Tabell 24. Andelen (%) kvinnor och män i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har känt att det egna drickandet har haft en negativ inverkan på ekonomin. Endast konsumenter.*

Negativ inverkan på ekonomin	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Män	(n=3748)	(n=3700)	(n=2703)	(n=3541)	(n=3541)	(n=3532)
16-29 år	26,9	23,9	25,3	22,3	18,6	17,1
30-49 år	5,3	5,5	4,2	4	2,3	2,4
50-64 år	1,4	2,2	1,5	2,6	1,6	1,7
65-80 år	1,4	1,1	1,8	1,5	1,8	1,7
<i>Samtliga män</i>	9	8,6	8,4	7,6	5,7	5,3
Kvinnor	(n=4024)	(n=3903)	(n=2802)	(n=3644)	(n=3428)	(n=3532)
16-29 år	16,6	17,9	17	12,2	16,3	15,9
30-49 år	2,2	2	2,4	1,6	0,7	1
50-64 år	0,8	1,2	0,1	0,9	0,8	1
65-80 år	0	1,1	0,9	0,4	0,2	1,2
<i>Samtliga kvinnor</i>	4,9	5,4	4,9	3,5	4	4,1
Samtliga	7	7	6,7	5,6	4,9	4,7

* Endast personer som uppgav att de hade druckit de senaste 30 dagarna fick besvara dessa frågor. Under de första två åren ställdes frågorna endast under andra halvåret dvs juli-december. För att få en jämförbar serie så jämfördes endast andra halvåret under hela observationsperioden. Under tredje kvartalet 2005 ställdes frågorna enbart i Norrland och Götaland, vilket gör att antalet respondenter är något färre än övriga år.

Diagram 48. Andelen (%) kvinnor i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har känt att det egna drickandet har haft en negativ inverkan på ekonomin.

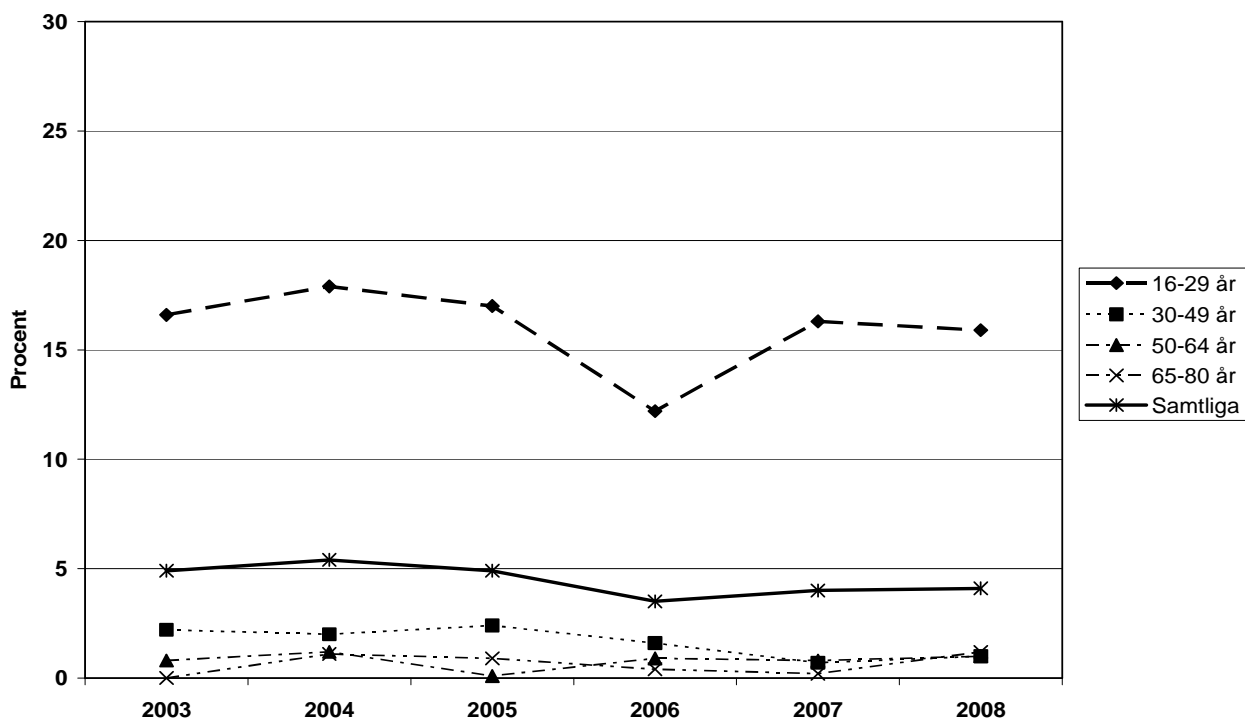
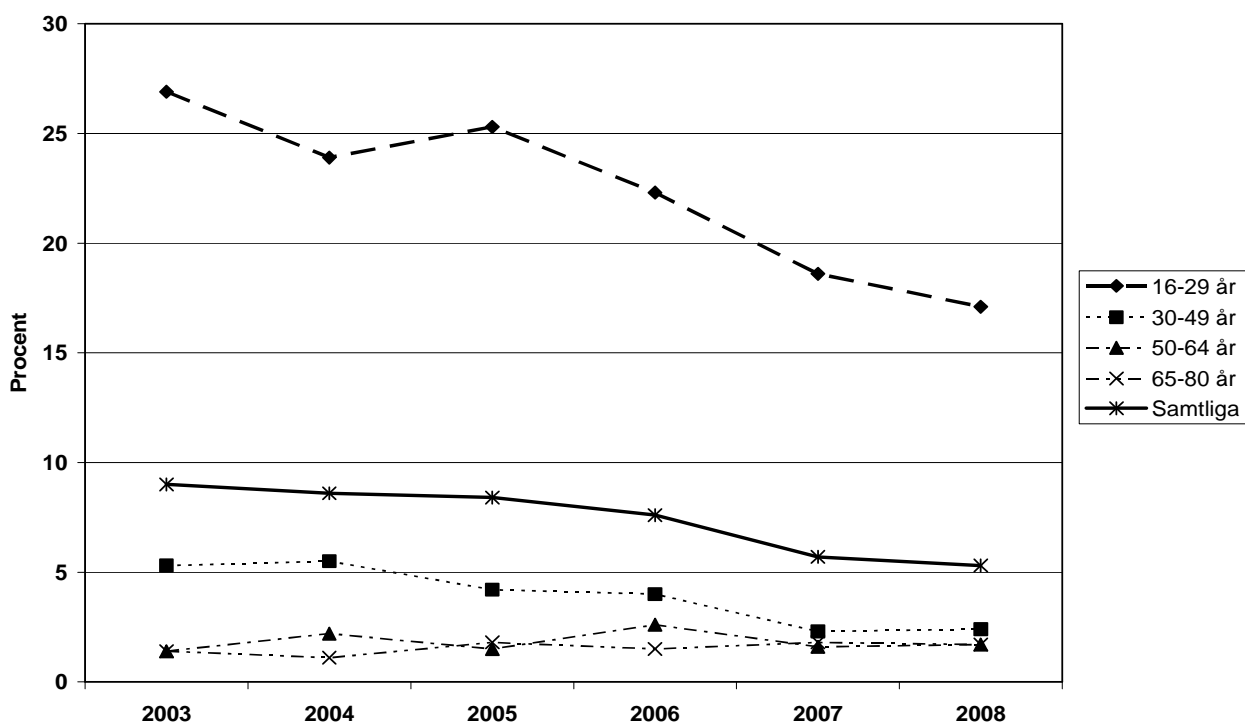

Diagram 49. Andelen (%) män i olika åldersgrupper som minst en gång under de senaste 12 månaderna har känt att det egna drickandet har haft en negativ inverkan på ekonomin.

Attityder till alkoholpolitiska frågor

Utöver frågor om alkoholvanor och erfarenheter av negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion, har ett antal attitydfrågor gällande olika alkoholpolitiska frågor ställts i undersökningen sedan 2002. Det gäller dels inställning till att liberalisera alkoholförsäljningen genom att tillåta försäljning i livsmedelsbutiker och sänka åldersgränsen. Det gäller också om föräldrar bör bjuda sina barn på alkohol och om det ska vara tillåtet att tillverka sprit för eget bruk.

Attityderna har mätts genom att intervjupersonen har fått ta ställning till ett påstående genom att instämma ”helt och hållet”, ”i stort sett riktigt” (”tveksamt”) eller ta avstånd genom att välja ”i stort sett felaktigt” eller ”helt och hållet felaktigt”. Som definition på en positiv attityd har svaren ”helt och hållet” och ”i stort sett riktigt” slagits ihop.

Attityder till en restriktiv alkoholförsäljning

En alkoholpolitisk fråga som till och från får aktualitet i Sverige gäller om försäljning av andra alkoholdrycker än folköl ska tillåtas i livsmedelshandeln och speciellt vin brukar då diskuteras. Under 2008 fanns dock inte något överväldigande stöd för att tillåta vinförsäljning i livsmedelsbutiker hos svenska folket (**Tabell 25** samt **Diagram 52 och 53**); knappt 40 procent av kvinnorna och 50 procent av männen hade en positiv attityd till detta.

Generellt tycks den yngsta åldersgruppen vara minst positiv, medan små skillnader noterades mellan övriga åldersgrupper. I jämförelse med tidigare år framkommer att det skett en betydande omsvängning i befolkningens inställning till vinförsäljning i livsmedelsbutiker i riktning mot en mindre positiv inställning. År 2002 var en klar majoritet av både män och kvinnor för en sådan förändring men därefter har en mer tveksam hållning successivt blivit allt vanligare. Denna utveckling omfattar samtliga åldersgrupper.

Tabell 25. Andel (%) kvinnor och män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att vin borde säljas i livsmedelsbutiker. Åren 2002 samt 2005-2008.

	2002 n=18018	2003	2004	2005* n=9052	2006* n=9007	2007 n=18005	2008 n=18012
Kvinnor							
16-29	50,9	.	.	41,1	39,0	33,0	31,2
30-49	59,0	.	.	47,2	49,0	45,0	42,1
50-64	60,1	.	.	47,4	44,0	46,4	41,3
65-80	48,9	.	.	45,2	40,0	39,6	37,4
<i>Samtliga</i>	55,6	.	.	45,6	43,6	41,3	39,4
Män							
16-29	64,1	.	.	48,8	46,0	45,0	40,5
30-49	73,5	.	.	56,8	60,0	57,0	54,6
50-64	71,4	.	.	57,2	55,0	54,0	49,5
65-80	60,9	.	.	55,7	46,0	50,0	48,0
<i>Samtliga</i>	68,8	.	.	54,8	53,4	52,5	49,7

*Åren 2005-2006 ställdes frågorna endast under de sista två kvartalen.

Diagram 52. Andelen kvinnor i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att vin borde säljas i livsmedelsbutiker. Åren 2002 samt 2005-2008.

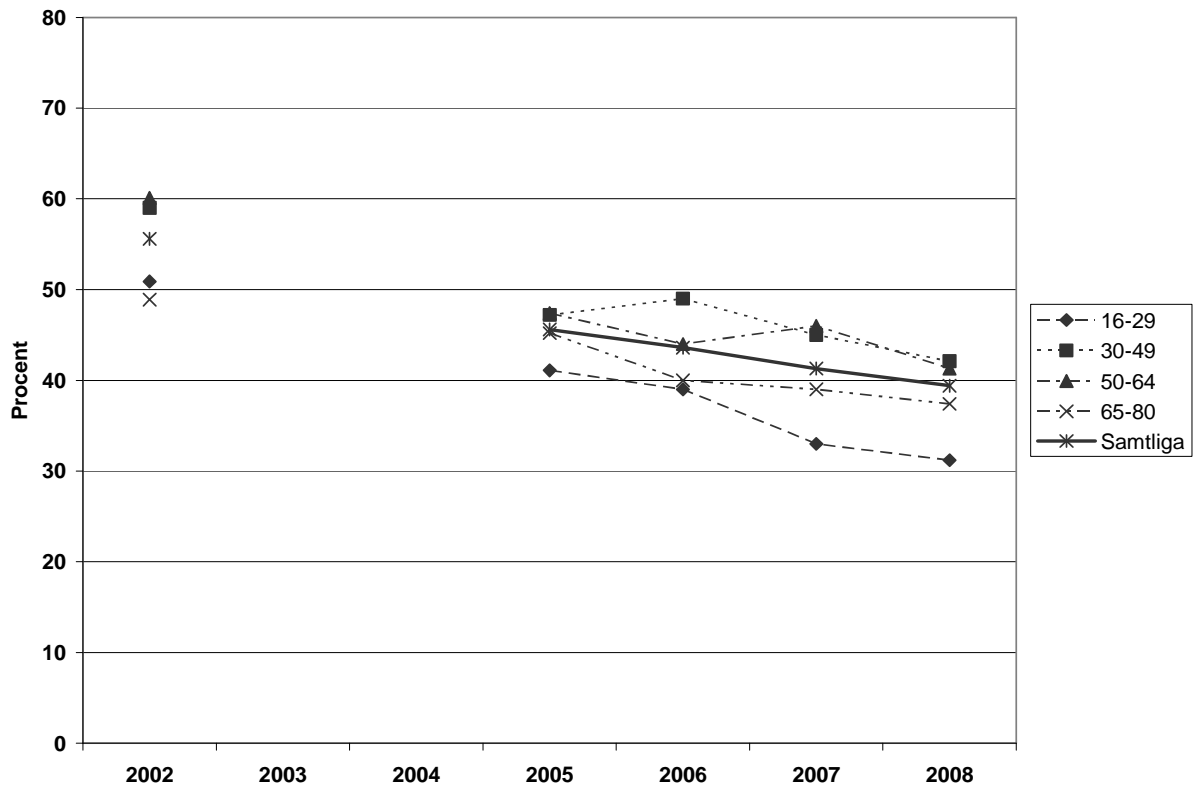
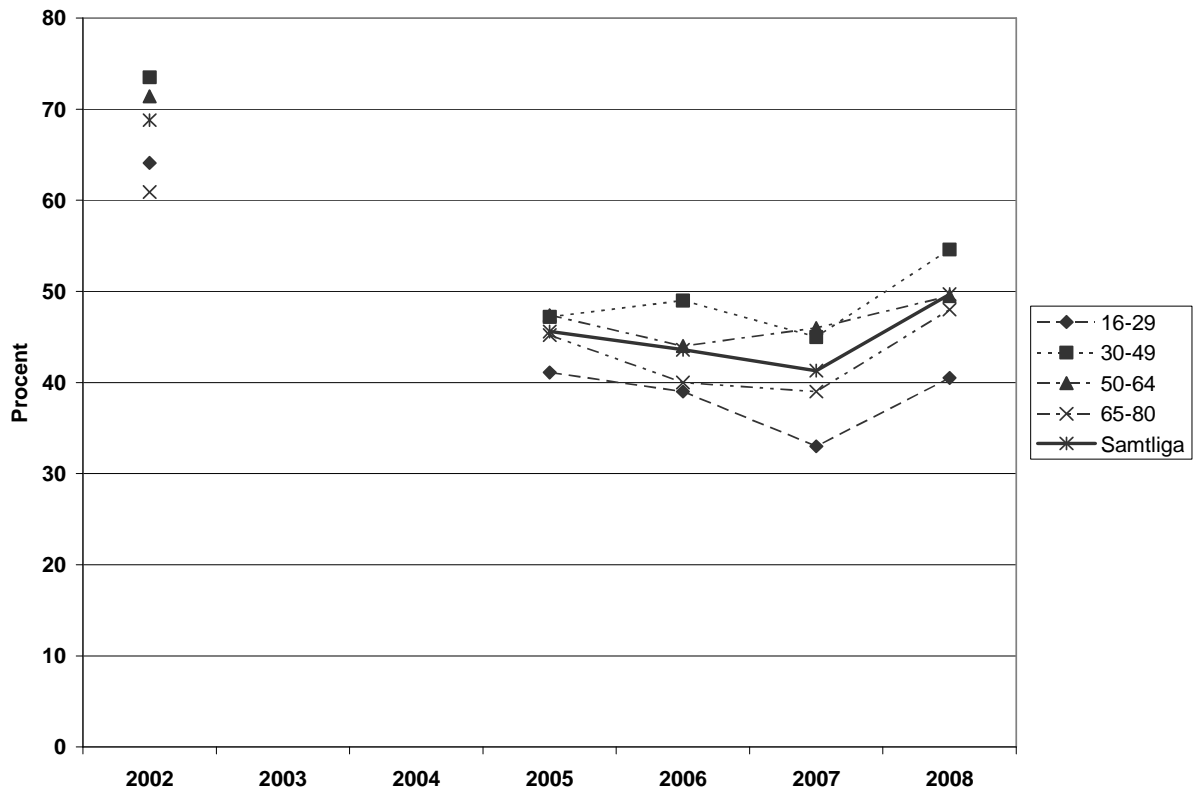

Diagram 53. Andelen män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att vin borde säljas i livsmedelsbutiker. Åren 2002 samt 2005-2008.

Vad gäller uppfattningen att man bör sänka åldersgränsen till 18 år för att få handla alkohol på Systembolaget finns inte heller något stöd hos allmänheten – under 2008 var endast 24 procent av kvinnorna och 29 procent av männen positiva till detta, se **Tabell 26** samt **Diagram 54** och **55**.

Mest positiva till sänkta åldergränser är de yngre och det finns en tendens att inställningen blir mer tveksam med högre ålder. Över tid minskar stödet för sänkta åldergränser i alla åldersgrupper.

Tabell 26. Andel (%) kvinnor och män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att åldersgränserna på Systembolaget borde sänkas till 18 år. Åren 2002 samt 2004-2008.

	2002 n=18018	2003	2004 n=8966	2005 n=9052	2006 n=9007	2007 n=18005	2008 n=18012
Kvinnor							
16-29	35,7	.	31,2	31,5	35,0	32,1	31,0
30-49	30,3	.	28,9	27,2	25,4	25,9	23,4
50-64	25,8	.	29,7	22,5	19,4	20,4	20,4
65-80	23,6	.	28,0	21,1	17,4	22,2	19,7
<i>Samtliga</i>	29,2	.	29,5	25,9	24,7	23,6	23,8
Män							
16-29	40,8	.	40,9	35,0	39,3	38,9	37,0
30-49	35,2	.	39,0	28,2	28,8	30,6	28,6
50-64	32,6	.	39,2	26,2	26,9	27,8	24,6
65-80	30,2	.	48,1	27,3	23,0	26,8	26,2
<i>Samtliga</i>	35,2	.	40,8	29,2	30,0	30,3	29,3

Diagram 54. Andel kvinnor i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att åldersgränserna på Systembolaget borde sänkas till 18 år. Åren 2002 samt 2004-2008.

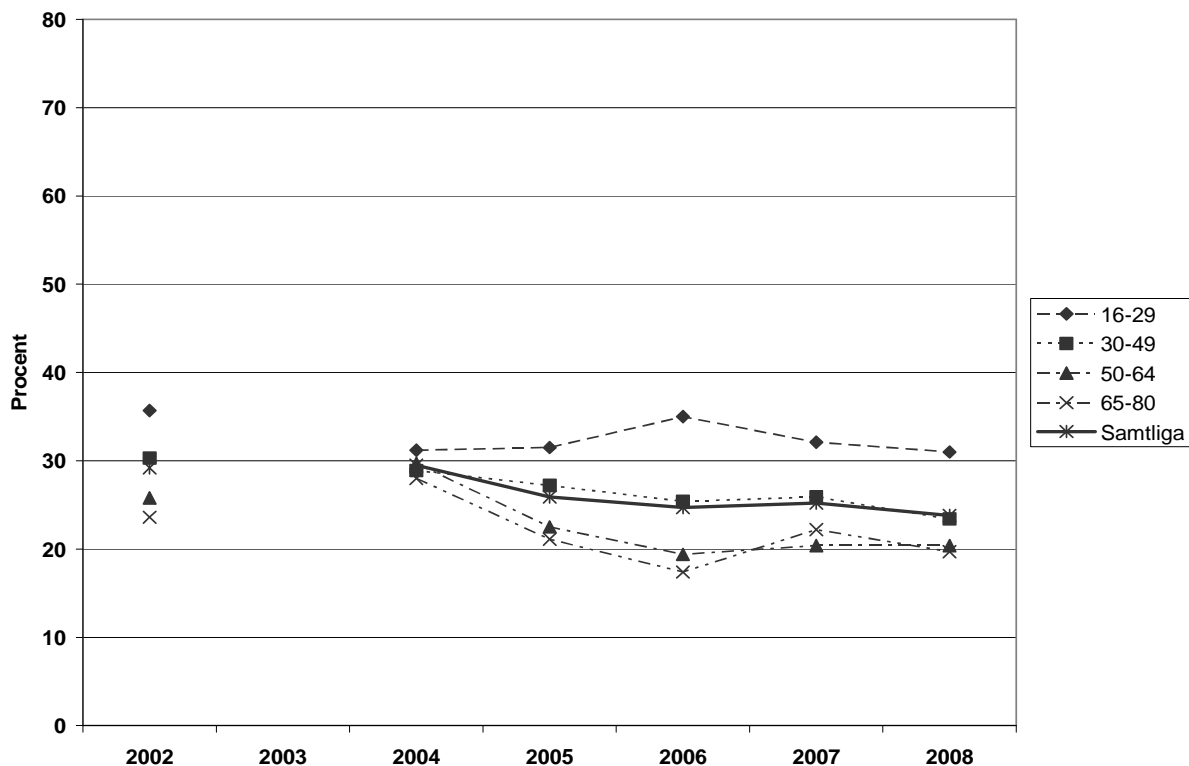
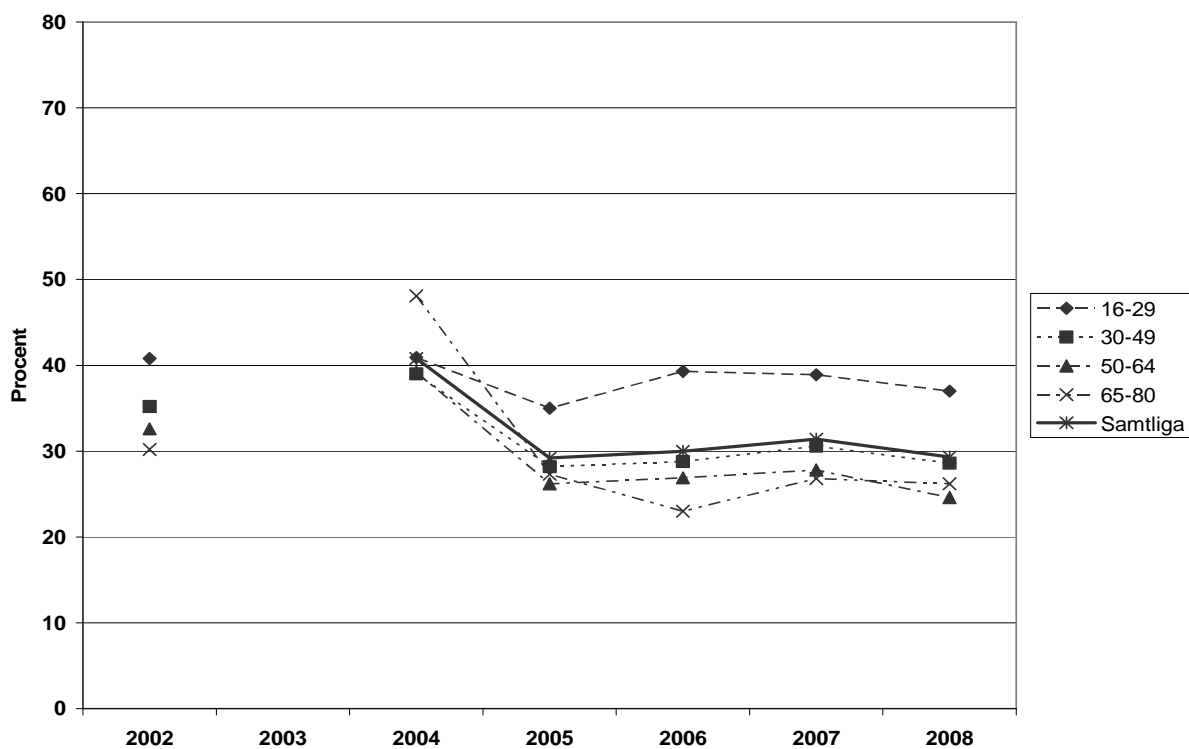

Diagram 55. Andel män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att åldersgränserna på Systembolaget borde sänkas till 18 år. Åren 2002 samt 2004-2008.

Attityder till föräldrars bjudvanor

En klar majoritet tycker att föräldrar inte bör bjuda ungdomar under 18 år på alkohol. Under 2008 handlar det om 76 procent av kvinnorna och 71 procent av männen som gör denna bedömning, se **Tabell 27** samt **Diagram 56 och 57**. Även här framkommer att de yngre är mindre restriktiva med ca 60 procent som tycker att föräldrar inte bör bjuda. Sammantaget finns en klar majoritet i alla åldersgrupper för att personer under 18 år inte ska bjudas på alkohol av sina föräldrar. Sett över tid är attityderna till föräldrars bjudvanor stabila.

Tabell 27. Andel (%) kvinnor och män i olika åldrar som tycker att det är ”helt och hållet riktigt” eller ”i stort sett riktigt” att föräldrar inte borde bjuda ungdomar under 18 år på alkohol. Åren 2005-2008.

	2005	2006	2007	2008
	n=9052	n=9007	n=18005	n=18012
Kvinnor				
16-29	63,3	61,0	62,0	63,4
30-49	78,7	76,7	80,3	79,2
50-64	77,7	76,5	79,6	79,7
65-80	80,5	76,4	80,3	80,6
<i>Samtliga</i>	75,2	73,0	75,9	76,0
Män				
16-29	57,8	60,5	60,3	60,8
30-49	70,0	70,4	73,3	73,9
50-64	76,2	73,6	73,8	74,1
65-80	77,3	72,1	77,1	75,7
<i>Samtliga</i>	69,6	69,1	70,8	71,0

Diagram 56. Andel kvinnor i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att föräldrar inte borde bjuda ungdomar. Åren 2005-2008.

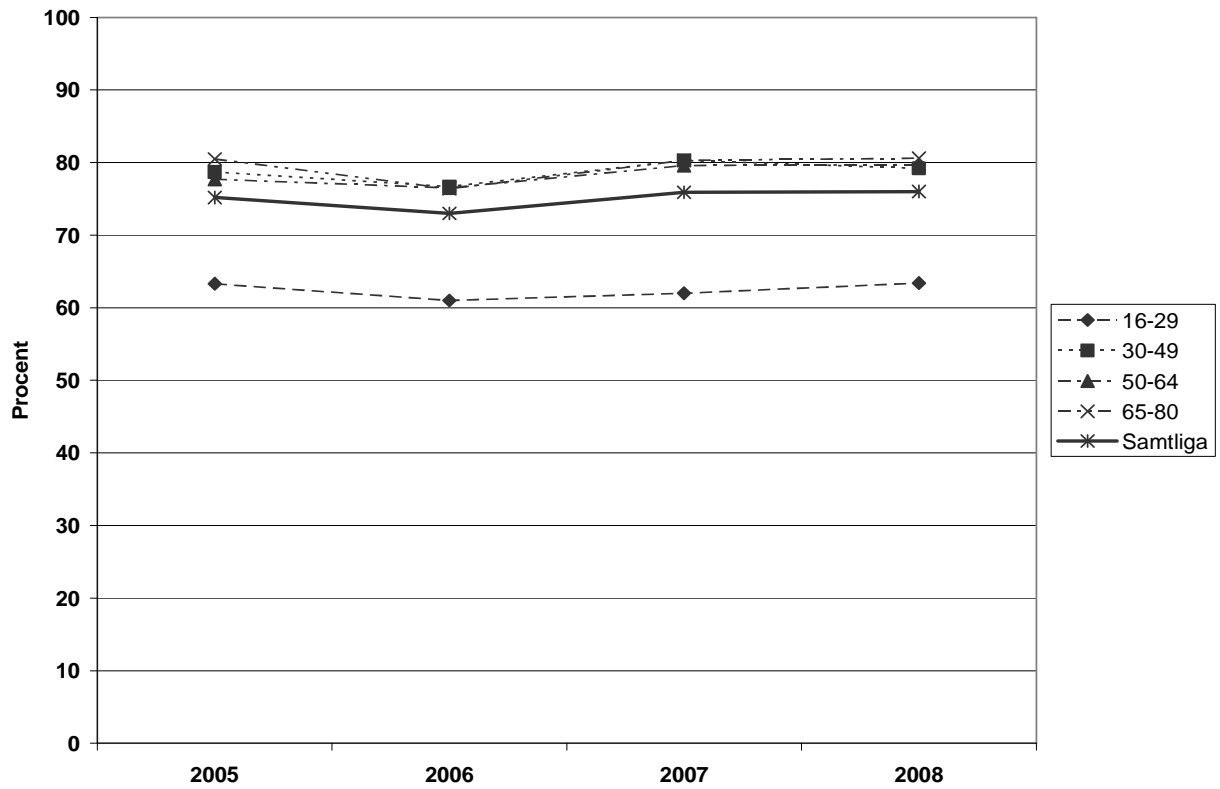
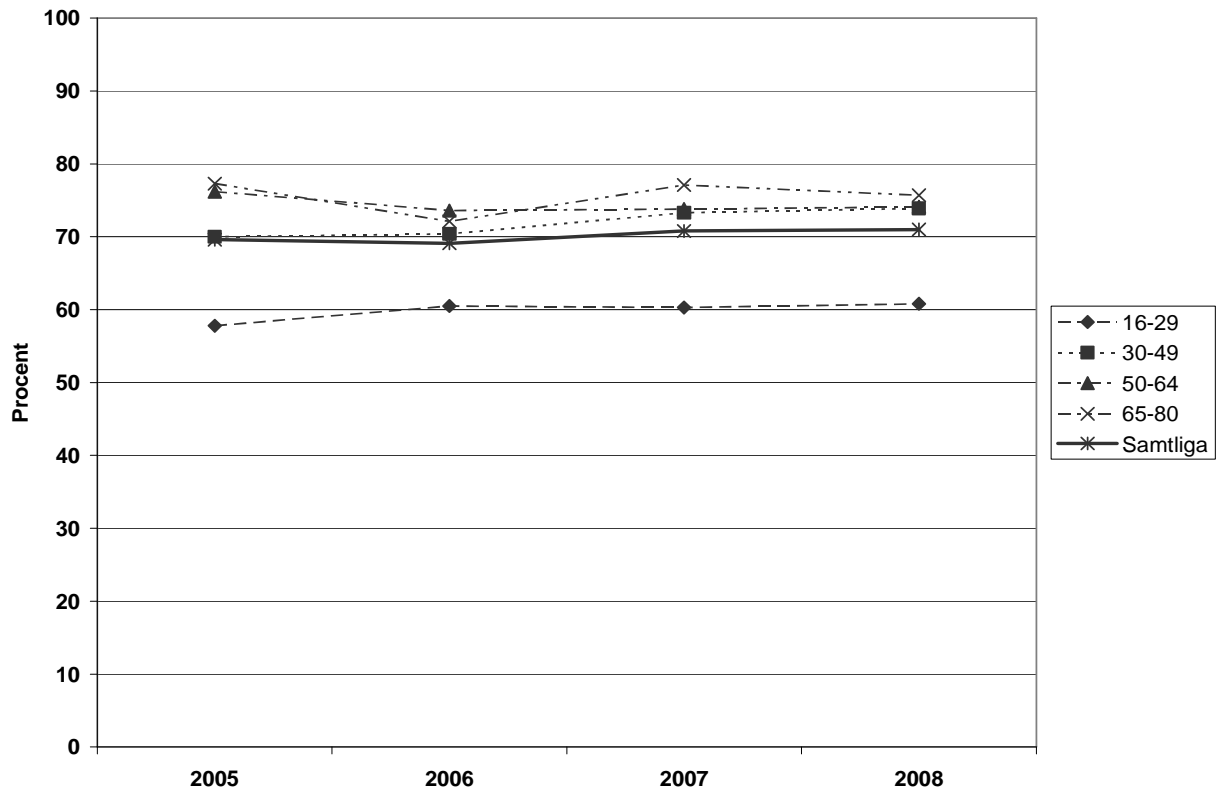

Diagram 57. Andel män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att föräldrar inte borde bjuda ungdomar. Åren 2005-2008.

Attityder till tillverkning av sprit för eget bruk

Vad gäller svenskarnas inställning till att det ska vara tillåtet att tillverka sprit för eget bruk är mindre än 10 procent av kvinnorna och drygt 15 procent av männen positiva till en sådan förändring, se **Tabell 28** samt **Diagram 58 och 59**. Även här är yngre något mindre restriktiva än äldre och små förändringar noteras mellan 2004 och 2008 medan betydligt mer restriktiva attityder noterades då frågan första gången ställdes, år 2002.

Tabell 28 Andel (%) kvinnor och män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt eller riktigt" eller "i stort sett riktigt" att det bör vara lagligt att tillverka sprit för eget bruk. Åren 2002 samt 2004-2008.

	2002 n=18018	2003	2004 n=8965	2005 n=9052	2006 n=9007	2007 n=18005	2008 n=18012
Kvinnor							
16-29	14,6	.	8,2	10,0	10,4	10,2	8,8
30-49	14,1	.	8,7	10,0	9,7	10,7	10,5
50-64	9,4	.	7,1	6,8	8,3	8,4	8,2
65-80	6,6	.	4,6	6,5	4,2	6,4	6,3
<i>Samtliga</i>	<i>11,7</i>	.	<i>7,5</i>	<i>8,6</i>	<i>8,6</i>	<i>9,3</i>	<i>8,8</i>
Män							
16-29	27,5	.	19,2	18,2	20,2	16,5	19,0
30-49	24,4	.	16,5	16,4	17,8	18,2	20,0
50-64	16,0	.	11,4	12,5	12,0	12,3	12,2
65-80	9,6	.	9,6	8,8	7,2	9,9	10,3
<i>Samtliga</i>	<i>21,0</i>	.	<i>14,9</i>	<i>14,8</i>	<i>15,4</i>	<i>15,2</i>	<i>16,5</i>

Diagram 58. Andel kvinnor i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att det bör vara lagligt att tillverka sprit för eget bruk. Åren 2002 samt 2004-2008.

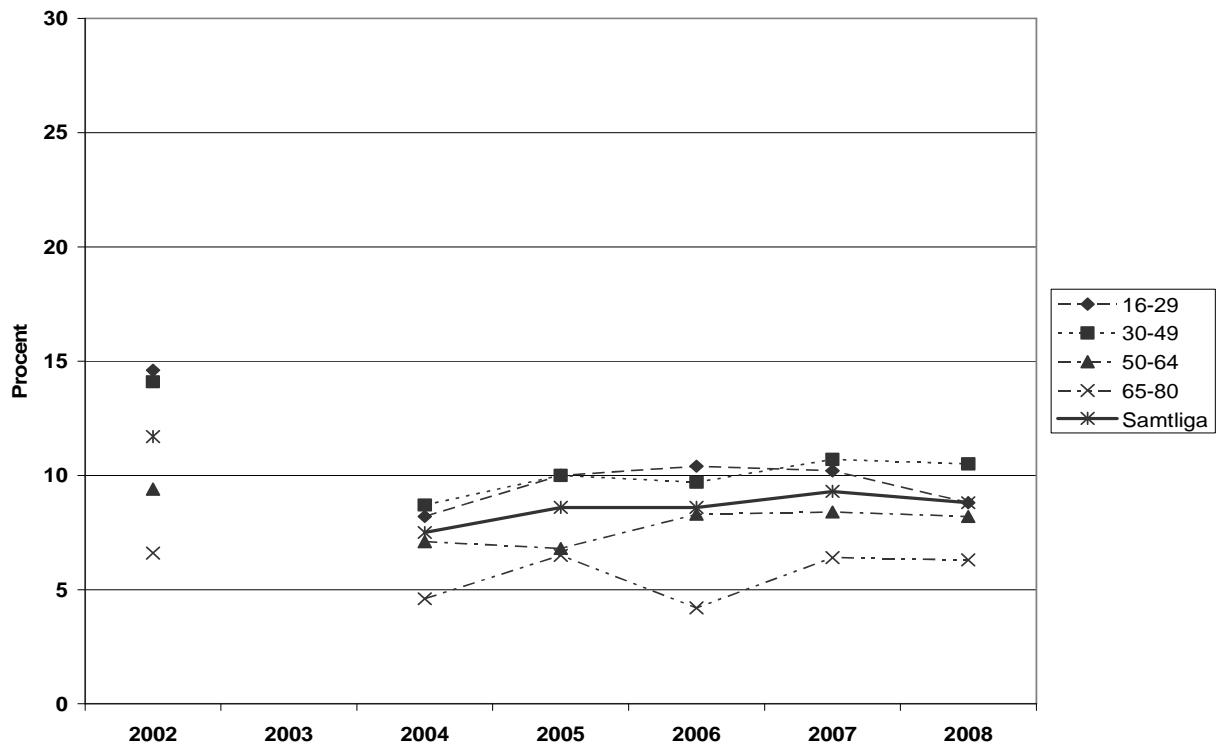
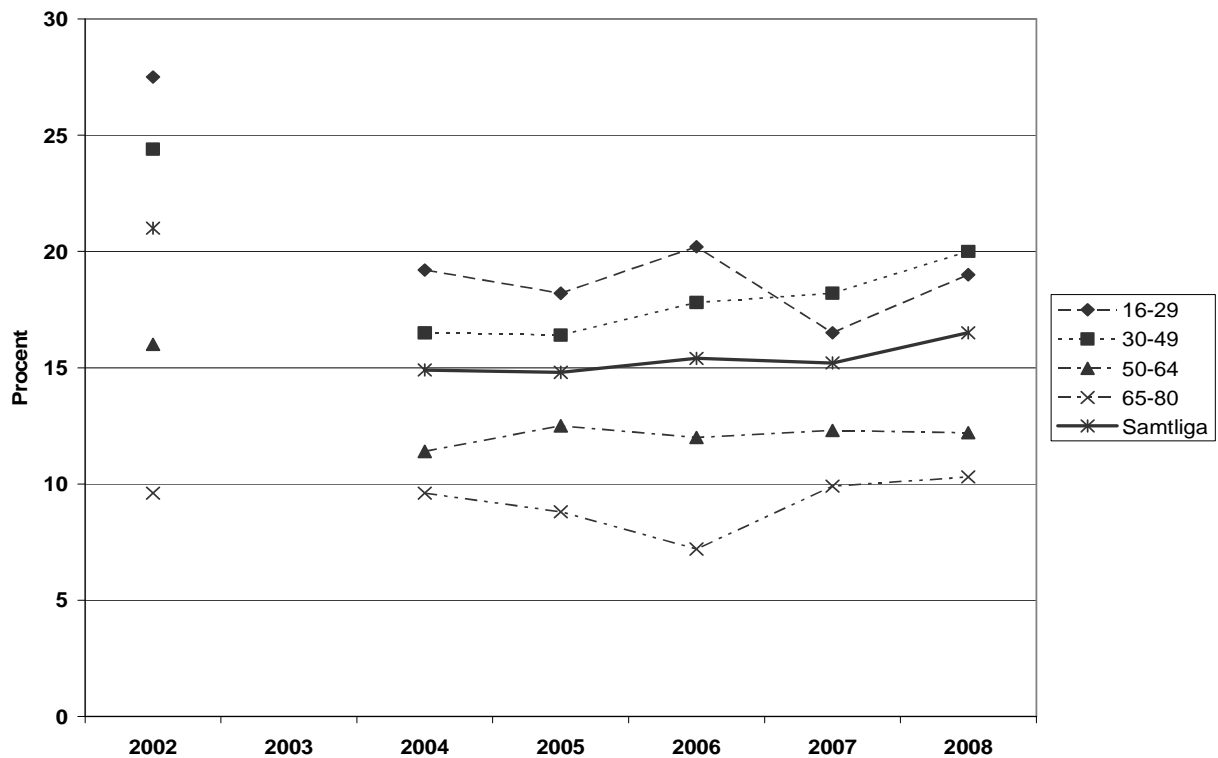

Diagram 59. Andel män i olika åldrar som tycker att det är "helt och hållet riktigt" eller "i stort sett riktigt" att det bör vara lagligt att tillverka sprit för eget bruk. Åren 2002 samt 2004-2008.

Referenser

Johansson, P., Jarl, J., Eriksson, A., Eriksson, M., Gerdtham, U.- G., Hemström, Ö., Hradilova Selin, K., Lenke, L., Ramstedt, M. & Room, R. (2006) *The Social Costs of Alcohol in Sweden 2002* (SoRAD Rapportserie, nr 36). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.

Kühlhorn, E., Ramstedt, M., Hibell, B., Larsson, S. & Zetterberg, H.L. (2000). *Alkoholkonsumtionen i Sverige under 1990-talet*. Socialdepartementet, Stockholm.

Landström, A-M, & Röjdén Thyberg, S. (2008). Att nå de som enbart har mobiltelefon – en studie av en matchningsmetod för mobilnummerurval. Kandidatuppsats i statistik. Juni 2008.

Leifman, H. & Ramstedt, M. (2009). *Svenska folkets alkoholvanor under senare år med fokus på 2004-2009*. Rapport skriven i ett samarbete mellan SoRAD & STAD. Se www.sorad.su.se.

Leifman, H. och Gustafsson, N-K. (2003). *En skål för det nya millenniet. En studie av svenska folkets alkoholkonsumtion i början av 2000-talet*. Stockholms universitet, SoRAD – Forskningsrapport nr 11.

Leifman, H., Arvidsson, O., Hibell, B., Kühlhorn, E., Zetterberg, H.L. (2000) *Svenskens bruk av svartsprit och totala alkoholkonsumtion 1996-2000*. Stockholm, Socialdepartementet, OAS.

Norström, T. & Ramstedt, M. (2005) Mortality and population drinking – a review of the literature, *Drug and Alcohol Review*, 24, 537-547.

Ramstedt, M. & Svensson, J. (2007) Att skatta införsel av alkohol till Sverige – ingen akademisk fråga? *Nordisk alkohol- och narkotika tidskrift*, 24, pp 534-537.

Ramstedt, M., Axelsson Sohlberg, T., Engdahl, B & Svensson, J. (2009) Monitoring drinking in Sweden – a presentation of the Swedish Monitoring project. I: “How can we improve national estimates of alcohol consumption” en seminariedokumentation. (www.sorad.su.se)

Ramstedt, M. (2009) How much alcohol do you buy? A comparison of self-reported alcohol purchases with actual sales. *Addiction*. I tryck.

Bilaga 1. Pressmeddelande som sammanfattar metodkonferens

Ifrågasatt alkoholstatistik håller måttet

Det finns ingen avgörande kritik mot det svenska sättet att mäta alkoholkonsumtion och inga andra bättre metoder. Det menar flera internationella experter som synat mätningarna.

Alkoholkonsumtionens utveckling är av stor betydelse för folkhälsan. Därför följer Statens folkhälsoinstitut den kontinuerligt. En viktig datakälla är den så kallade Monitor-undersökningen som SoRAD, Centrum för socialvetenskaplig alkohol och drogforskning, genomför varje månad. Metodiken bygger på att officiell försäljningsstatistik från Systembolaget, restauranger och dagligvaruhandeln kombineras med undersökningar av den icke-statistikförda konsumtionen, främst privatinförsel och smuggling. Resultaten har stor betydelse för alkoholpolitiska beslut.

Monitor-undersökningen har de senaste åren talat för att den totala alkoholkonsumtionen varit stabil i Sverige. Men vissa förändringar ses när det gäller hur svenskarna införskaffar alkohol; försäljningen på Systembolaget har ökat och privatinförseln av alkohol från utlandet har minskat, liksom smugglingen.

Men bilden som mätningarna ger ifrågasätts av vissa, framförallt av företrädare för alkoholindustrin. Man är främst tveksam till att privatinförseln skulle ha minskat. Tvärtom hävdar man att införseln har ökat.

För att skapa större klarhet i frågan bjöd Statens folkhälsoinstitut tillsammans med SoRAD in ledande internationella forskare på området till ett metodseminarium för att diskutera styrkor och svagheter i Monitor-undersökningen. Bland deltagarna fanns ledande alkoholforskare från Norden, Canada och USA.

Bland annat kom följande fram:

- Monitor-undersökningen placerar den svenska alkoholkonsumtionen mellan den danska och den norska. Om uppgifter från industrin istället skulle användas, där man hävdar att införseln ökat med minst tio procent om året sedan 2004 skulle den svenska konsumtionen idag vara högre än den danska. Det förefaller osannolikt med en lägre tillgänglighet och högre priser i Sverige.
- Vad lutar sig kritikerna emot? Dels handlar det om svenska bryggeriers försäljning till gränshandelsbutikerna i Tyskland som har ökat, vilket också bekräftas i Monitor-undersökningen. Dels handlar det om Sprit & Vinleverantörsföreningens uppgifter om gränshandeln som inte är allmänt tillgängliga, och som dessutom begränsas till procentuella förändringar i ett urval populära märken.
- Utöver det finns uppgifter från Tullen, som hävdar att de inte ser någon minskning i införsel eller smuggling. Här saknas data, fransett intryck från tjänstgörande personal.
- Har benägenheten att uppge att man köpt smugglad alkohol minskat? Inget i SoRAD:s data talar för detta.
- Fångar Monitor-undersökningen upp att en större del av införseln nu kommer från Tyskland? Ja, vilket stöder undersökningen.

- Tillgänglig statistik över svenskarnas resvanor stämmer väl överens med Monitor-resultaten.

– Slutsatsen är att Monitor-undersökningen är trovärdig och bättre än andra tillgängliga alternativ för att beräkna alkoholkonsumtionen, även om det finns förbättringsområden. Den rapporterade minskningen i privatinförsel bedömdes dock som trovärdig, säger Sven Andréasson, avdelningschef vid Statens folkhälsoinstitut.

Harold Holder, amerikansk nestor bland internationella alkoholforskare, konstaterade under seminariet att det inte framkommit någon avgörande kritik och sammanfattade den allmänna uppfattningen med “If it ain’t broke, don’t fix it”.

För mer information om SoRAD:

www.sorad.su.se

För ytterligare information:

Sven Andréasson, avdelningschef, Statens folkhälsoinstitut, 08-566 135 82, e-post:

svend.andreasson@fhi.se

Mats Ramstedt, docent, SoRAD, 08-163 408, e-post: mats.ramstedt@sorad.su.se

Bilaga 2. Beräkningsmetoder och statistiskt material

Registrerad och oregistrerad konsumtion av alkoholdrycker

De skattningarna som görs av totalkonsumtionen utgår från den i Sverige registrerade konsumtionen som kompletteras med skattningar av den oregistrerade delen. Både den registrerade och den oregistrerade delen av konsumtionen beräknas på anskaffningsplanet. Detta innebär att det är mängderna alkohol som har köpts, införts i landet eller tillverkats i hemmet som beräknas. Det enda undantaget är beräkningen av hembränd sprit som sker på konsumtionsplanet, se nedan.

I Sverige registrerad försäljning av alkoholdrycker

Den registrerade försäljningen av alkoholdrycker i Sverige består av Systembolagets försäljning över disk, försäljning av folköl i livsmedelsbutiker (öl med mellan 2,26 och 3,5 volymprocent alkohol) samt försäljning på restauranger.

Uppgifter om försäljning av folköl inhämtas från Svensk dryckesstatistik (Delfi) och avser deras medlemsföretags månatliga försäljning till livsmedelsbutiker. Dessa företag står för en övervägande del av denna försäljning. För att erhålla uppgifter om den totala folkölsförsäljningen till butikerna har Delfis uppgifter jämförts med Statens folkhälsoinstituts officiella försäljningsstatistik över den årliga försäljningen. Skillnaden mellan Delfis och Statens folkhälsoinstituts uppgifter har i den här studien använts för att korrigera Delfis månatliga uppgifter för den försäljning som inte registreras av Delfi.

Delfi sammanställer även månatliga uppgifter om medlemsföretagens försäljning av starköl och folköl till restauranger. Även dessa uppgifter jämförs och korrigeras i den här studien med hjälp av Statens folkhälsoinstituts officiella statistik.

Några månatliga officiella uppgifter om försäljningen av sprit och vin på restauranger finns inte och för att få en bild av restaurangernas försäljning av dessa drycker har Statens folkhälsoinstituts officiella årsdata använts. För att uppskatta den månatliga försäljningen har dessa helårsuppgifter dividerats med 12. Till skillnad från Systembolagets uppgifter avser försäljningen i livsmedelsbutiker och restauranger försäljning i grossistledet, det vill säga *till* livsmedelsbutiker och restauranger.

Konsumtion av oregistrerad alkohol

Konsumtionen av alkohol som härrör från resandeförsel, smuggling, hemtillverkning och beställningar via Internet ingår, av naturliga skäl, inte i den officiella svenska försäljningsstatistiken och kallas därför "oregistrerad" konsumtion.

I takt med att konsumtionen av oregistrerad alkohol under de senaste decennierna har ökat i relation till den alkohol som säljs via de registrerade försäljningskanalerna i Sverige har behovet att kartlägga konsumtionen via frågeundersökningar ökat. Sådana undersökningar har genomförts relativt regelbundet sedan slutet av 1980-talet på uppdrag av bland andra Folkhälsoinstitutet, Systembolaget och Svenska Bryggareföreningen (numera Sveriges Bryggerier).

Det finns olika metodologiska problem förknippade med att mäta alkoholkonsumtionen med hjälp av självrapporterade uppgifter, vilket gör det svårt att mäta de exakta nivåerna. Under årens lopp har därför olika frågetekniker utvecklats för att minimera dessa problem. Grunderna till de metoder som används till att skatta alkoholkonsumtionen lades i den s.k. KALK-

gruppen (Kühlhorn m. fl. 2000) i mitten av 1990-talet. Dessa metoder har sedan utvecklats ytterligare inom Monitor-projektet. De problem som är förknippade med den här typen av frågeundersökningar är bland annat glömska, social önskvärdhet, teleskopering och externt bortfall. Teleskopering innebär att alkoholkonsumtion vid speciella tillfällen ofta lyfts fram och överdimensioneras i respondenternas minne. När det gäller beräkningar av konsumtionen på aggregerad nivå har det i tidigare genomförda undersökningar visat sig att bortfallet har betydelse framförallt i två avseenden (Kühlhorn m. fl. 2000). Det ena är att de personer som reser mycket av naturliga skäl är överrepresenterade i bortfallet, vilket påverkar beräkningar av resandeförseln. Det andra är att även storkonsumenter är överrepresenterade i bortfallet, vilket påverkar konsumtionsberäkningar av de dryckesslag som är dominerande i denna grupp.

Frågeundersökningarnas utgångspunkter

För att minimera snedvridande effekter av glömska, social önskvärdhet, teleskopering och bortfall utgår frågorna om oregistrerad alkohol i Monitorprojektets frågeundersökningar från fyra huvudprinciper. Dessa är:

1. Undvikande av mått på konsumtionsplanen

Frågor om konsumtion av alkoholdrycker undviks i möjligaste mån, på grund av att respondenterna kan ha svårigheter med att avgöra ursprunget till de drycker de konsumerar. Mycket talar dessutom för att det kan vara lättare att komma ihåg hur mycket alkohol man har fört med sig vid resor till Sverige jämfört med hur mycket till Sverige införd alkohol man har konsumerat under de senaste 30 dagarna.

Mängderna sprit, vin och öl som smugglas in i Sverige mäts med hjälp av frågor om huruvida respondenten under de senaste 30 dagarna har köpt några av dessa drycker som troligtvis har smugglats in i landet. Resandeförseln mäts genom frågor om hur mycket sprit, vin och starköl som förts in vid inresor till Sverige under de senaste 30 dagarna. Hemtillverkning av vin mäts med hjälp av frågor om hur mycket som har färdigställts under samma tidsperiod (frågor om hemtillverkat öl ställs inte efter 2003 då fenomenet blivit ytterst ovanligt).

När det gäller hembränd sprit ställs dock frågor om själva konsumtionen eftersom tillverkning (hembränning) är olaglig i Sverige sedan lång tid. Dessa frågor gäller hur stor andel av den totala spritkonsumtionen under en kort observationstid som har bestått av hembränd sprit, se nedan.

I föreliggande studie antas således att den alkohol som köps, förs in i landet eller hemtillverkas även konsumeras, dock inte nödvändigtvis av samma personer som har anskaffat dryckerna. Det är givetvis inte självklart att den alkohol som anskaffas under en månad konsumeras under samma månad. I den här studien antas dock att hushållens ”lager” av alkoholdrycker inte varierar från månadsskifte till månadsskifte.

2. Kort observationstid

För att i så hög grad som möjligt undvika såväl glömskeeffekter som teleskopering är det önskvärt med en så kort observationstid som möjligt. Frågor om resandeförsel, köp av till Sverige smugglade alkoholdrycker, samt hemtillverkning av vin och öl avser därför, som nämnts tidigare, de senaste 30 dagarna. Frågor som gäller hembränd sprit avser dock kon-

sumtion under de senaste fyra dagarna då man frågar om antal konsumerade spritglas totalt och hur många som innehöll hembränt.

3. Mätning på aggregerad nivå

Av en kort observationstid och av att frågorna avser anskaffning av alkoholdrycker följer att resultaten avser utvecklingen av konsumtionen på aggregerad nivå och således inte på individnivå. Syftet med mätningarna är alltså att i första hand ge en bild av omfattningen av den totala konsumtionen per månad, både i riket som helhet och i vissa större regioner. För att få kunskap om konsumtionen i olika grupper ställs dock även frågor om självrapporterade alkoholvanor, såväl medelkonsumtion som berusningskonsumtion.

4. Uppräkning av självrapporterade uppgifter

Mot bakgrund av att storkonsumenter av alkohol inklusive oregistrerade delmängder är högre i bortfallet räknas olika delmängder upp under antagandet att storkonsumenterna vore representerade "fullt ut" bland de svarande. De bakomliggande antagandena bygger på erfarenheter från den s.k. KALK-undersökningen (se nedan).

Beräkningar av de olika delmängderna

Resandeförsel

Alla personer som intervjuas får frågan om de rest in till Sverige från utlandet under de senaste 30 dagarna. De som svarar "ja" får följdfrågorna hur många gånger de har rest och om de förde med sig någon alkohol vid den senaste inresan. Om resenären i fråga tog med sig alkohol tillsammans med andra ställs frågor om hur många personer det var och hur mycket de tog med sig tillsammans. Denna mängd divideras därefter med antalet personer. Personer som reste ensamma, eller som inte kan avgöra hur mycket alkohol de tog med sig tillsammans med andra, får frågan hur mycket de själva tog med sig. De personer som uppger att de rest minst två gånger får därefter frågan om de förde med sig alkohol till Sverige vid den näst senaste inresan. Om personen svarar "ja" följer samma batteri av frågor som ställdes angående den senaste inresan.

Det huvudsakliga syftet med att ställa frågor om den näst senaste resan är att dessa uppgifter, tillsammans med uppgifterna om den senaste resan, skall användas för att ge en beskrivning av vad som kännetecknar de personer som tar in alkohol i landet och speciellt de som tar in stora mängder alkohol. Detta eftersom uppgifter om (eventuell) resandeförsel under både den senaste och den näst senaste resan ger en mer rättvisande bild (på individnivå) av en persons totala resandeförsel under den givna tidsperioden (senaste 30 dagarna) än uppgifter om enbart den senaste resan.

Däremot är det inte säkert att kompletterande uppgifter om den näst senaste resan ger en bättre bild av den totala resandeförseln i Sverige. Det visade sig nämligen att den totala mängden införd alkohol för dem som rest minst två gånger (under de senaste 30 dagarna) visade sig vara lägre under den näst senaste resan än under den senaste resan, även för de resenärer som uppgav att de tog in alkohol vid båda tillfällena. Denna skillnad är dock förväntad, eftersom liknande skillnader påvisats i andra studier som mätt den självrapporterade alkoholkonsumtionen dag för dag under de senaste 7 dagarna (konsumtionen minskar med antal dagar från intervjutillfället och är således högst dagen före detsamma, se exempelvis Kühlhorn m fl. 2000).

Därför utgår vi i våra skattningar i första hand från uppgifter avseende den senaste resan. Men för de respondenter som uppger att de rest minst två gånger och som tog in alkohol vid endast ett av dessa två tillfällen, har uppgifterna om båda tillfällena använts.

Eftersom personer som reser mycket har större tendens att ingå i bortfallet innebär detta att de beräknade volymerna införd alkohol underskattas om inte detta bortfall beaktas. Enligt KALK-undersökningen bör därför de intervjuade personernas uppgifter om antalet genomförda resor räknas upp med 25 procent, vilket har gjorts i denna och i tidigare studier (Leifman & Gustafsson 2003, se också KALK-studien: Köhlhorn m fl. 2000). Antagandet om just 25 procent bygger på de jämförelser mellan självrapporterat utlandsresande och officiell resestatistik som gjordes inom ramen för KALK-studien.

Vissa nyare analyser av resestatistiken tyder visserligen på att utlandsresandet kanske inte är underrapporterat i denna utsträckning utan att det snarare överrapporterats något (Ramstedt m.fl., 2009). Å andra sidan har nya uppgifter om i vilken utsträckning köp av alkohol underrapporterats tillkommit vilka stödjer att en uppräkningsfaktor är önskvärd (Ramstedt, i press). Mot bakgrund av detta vore det därför önskvärdt att belysa konsekvenserna av att modifiera olika antaganden vad gäller uppräkningsfaktorer av de oregistrerade delmängderna som görs i Monitorundersökningen. En sådan rapport planeras inför nästkommande år och inkluderar då uppräkningsantaganden även bakom skattningar av hemtillverkning, smuggling och Internet alkohol..

Definition av resandeförsel respektive smuggling

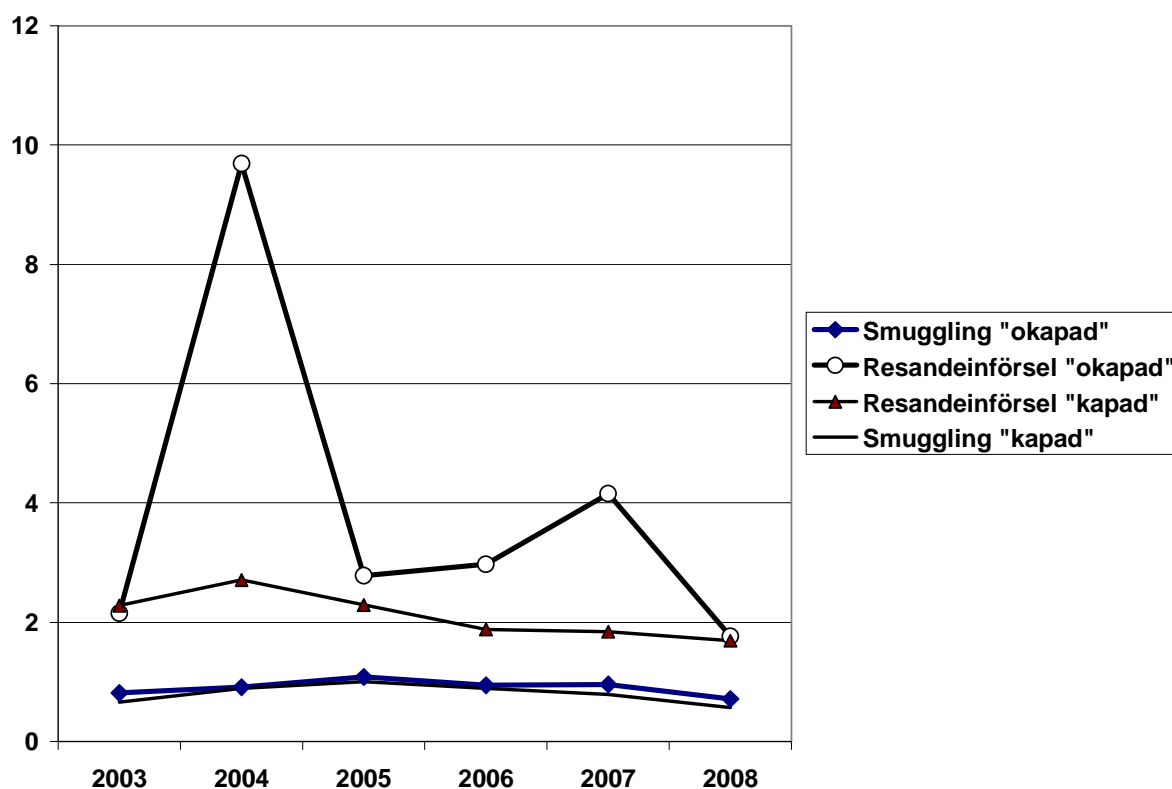
Det är problematiskt att skilja på resandeförsel och smuggling. Den avgörande skillnaden är om införseln sker i kommersiellt syfte eller inte. Det vill säga om de införda dryckerna säljs vidare på den illegala marknaden eller om de förs in i landet för privat bruk. Med "privat bruk" menas (enligt Alkohollagen 1994:1738, kap.4) "*för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk*".

För att införsel ska kunna definieras som smuggling skall det vara fråga om kommersiell införsel, det vill säga avsedd för försäljning (i Sverige), samtidigt som rätt till sådan införsel saknas (brott mot lagen om straff för varusmuggling, lag 1960:418).

Vad som kan definieras som resandeförsel och smuggling måste avgöras från fall till fall. Enstaka personer uppger i undersökningarna relativt stora mängder införsel av alkohol per månad och stora mängder införd alkohol per resa, men det rör sig inte om några extrema mängder. I Monitormätningarna sattes gränser för respektive alkoholdryck motsvarande dagens indikativa nivåer för hur mycket man kunde ta in per inresa för att det skulle betraktas som resandeförsel, dvs. 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin samt 110 liter starköl. En övre gräns för den sammantagna tillåtna mängden resandeförd alkohol per 30 dagar för varje respondent sattes till max 27 liter ren alkohol, vilket är 3 gånger högre än medelkonsumtionen bland den procent respondenter med högst uppgiven 30-dagars konsumtion i mätningarna (motsvarar ca 70 liter sprit). Mängder över denna mängd antas vara smuggling som fångas upp i undersökningens frågor om köp av smuggelalkohol och ingår därför inte ("kapas") i beräkningarna av resandeförsel. Den exakta brytpunkten kan diskuteras, men vi menar att det definitivt behövs en sådan övre gräns om syftet med dessa frågor är att beräkna just resandeförseln och inte smuggling. Risken är annars att samma alkoholförsel räknas som både resandeförsel och smuggling, dvs. att den totala införseln blir överskattad. Motsvarande problematik skulle t.ex. uppstå om man i samma undersökning ställde frågor om egna köp på Systembolaget och samtidigt om man har köpt alkohol från någon som handlat på Systembolaget (t.ex. langning). Det bör också betonas att ytterst få

respondenter (färre än en per månad) uppger så stora mängder. Data som inte korrigeras på detta sätt tyder visserligen också på att införseln har minskat sedan 2004 men det framgår även att okorrigerade extremvärden kan ge orimligt höga skattningar vilket var fallet under 2004 (Figur 1).

Figur 1. Resandeförsel och smuggling redovisade med respektive utan kapade värden. (Källa: Ramstedt m.fl., 2009).

Smugglade alkoholdrycker

Konsumtionen av till Sverige insmugglad alkohol har beräknats genom att fråga om de intervjuade personerna under de senaste 30 dagarna har köpt alkoholdrycker i Sverige som troligen smugglats in i landet. Om så är fallet ställs ytterligare frågor om antal gånger man köpt smugglad alkohol och vilka mängder det rörde sig om den senaste gången. Frågor ställs separat för sprit, vin och starköl.

Hemtillverkning

Konsumtionen av hembränd sprit mäts genom att de intervjuade personerna uppger sin konsumtion dels av sprit totalt sett, dels av hembränt dag för dag, under de senaste fyra dagarna. Det är andelen hembränt av den totala spritkonsumtionen bland samtliga intervjuade personer sammantagna under dessa fyra dagar, som sedan används för att skatta den totala konsumtionen av hembränt i samhället på följande sätt: Andelen hembränt (p) av den totala spritkonsumtionen inkluderas i följande ekvation:

$$T = \text{ÖS} + pH * T$$

I ekvationen är T den totala spritkonsumtionen i Sverige, $pH \cdot T$ är andelen hembränt av den totala spritkonsumtionen (enligt svaren i frågeundersökningarna). Beteckningen "ÖS" är all övrig sprit och består således av försäljningen av sprit på Systembolaget och restaurangerna samt av smugglad och resandeförd sprit (* = multiplikationstecken).

Frågorna angående hemtillverkade mängder vin och öl avser mängderna färdigställda drycker under de senaste 30 dagarna.

Internet

Sedan år 2004 mäts också alkoholinköp via Internet i Monitorstudien via frågan om man "under de senaste 12 månaderna beställt alkohol till Sverige direkt från ett utländskt företag, t.ex. genom Internet". De som svarar "ja" får följdfrågan hur många gånger de har beställt alkohol via Internet under de senaste 12 månaderna, samt mängden sprit, vin, starkvin och starköl som beställts vid det senaste tillfället. För att beräkna mängden beställd alkohol under de senaste 12 månaderna för en individ, multipliceras mängden beställd alkohol vid det senaste tillfället med antalet beställningstillfällen under de senaste 12 månaderna.

Mätprocedur och urvalsmetod

Varje mätperiod avser de senaste 30 dagarna, med undantag för frågor om internethandel med alkohol som nämnts ovan liksom konsumtionen av hembränt. Intervjuerna äger rum under den sista veckan varje månad och den första veckan nästföljande månad. Varje mätning består av 1 500 intervjuer av män och kvinnor i åldrarna 16-80 år.

Temo AB (numera Synnovate) har genomfört de månatliga intervjuundersökningarna sedan studiens början dvs. sedan juli 2000. Urvalet görs med hjälp av Temos standardmetod för telefonnummerbaserade, representativa befolkningsurval. I denna metod används Temos hushållsbas omfattande hushållstelefonnummer med kompensation för hemliga telefonnummer. Populationen i de månatliga undersökningarna är ett representativt urval av svensktalande personer i Sverige i åldrarna 16-80 år. Resultaten räknas upp till att gälla den del av befolkningen som är 15 år och äldre. Intervjuerna sker per telefon med hjälp av CATI (Computer Aided Telephone Interviews).

Felmarginaler och bortfall

Alla uppgifter som avser den alkoholkonsumtion som inte sålts genom de i Sverige registrerade försäljningskanalerna är beräknade med hjälp av resultaten från de ovan beskrivna frågeundersökningarna. Eftersom dessa undersökningar baseras på urval av befolkningen är resultaten behäftade med vissa statistiska felmarginaler. Bortfallet i frågeundersökningarna har ökat något över tid vilket är en generell utveckling i branschen. Under studiens första år fram till 2004 uppgick bortfallet till ca 40 procent, under 2005 och 2006 till 50 procent och under 2007-2008 ligger bortfallet på ca 55 procent i genomsnitt. Detta kan vara ett problem i den mån personerna i bortfallet avviker från dem som intervjuats när det gäller hur de skulle ha besvarat frågorna. Givet de bortfallsanalyser som hittills gjorts av Monitordata, så tycks dock inte detta påverka skattningarna i någon avgörande utsträckning: variationer i bortfallet i intervallet 40-55 procent har åtminstone inte samvarierat systematiskt med resultaten. Detta innebär inte att förändringar i det "hårda bortfallet" dvs. de 5-10 procent som aldrig nås hur man än försöker, skulle kunna snedvrider resultaten och därmed tolkningen av utvecklingen.

Att alkoholmissbrukare är överrepresenterade i detta ”hårda” bortfall har visats i tidigare studier och har beaktas i olika uppräknings (se nedan).

Ofta nämns i detta sammanhang även att den ökade mobilanvändningen minskar representativiteten i urval som baseras på fasta telefonnummer. Ännu så länge utgör dock personer som endast har mobil och därmed inte ingår i Monitorstudiens urvalsram endast 7 procent (Landström & Röjdén Thyberg, 2008). Vidare framkom i en jämförelse av dem som enbart har mobil med dem som har fast telefoni att vissa resultat vad gäller levnadsvanor inte skulle påverkas nämnvärt om mobiltelefonerna ingick i urvalet. Det är dock viktigt att noga följa utvecklingen av representativiteten i urval baserade på fasta telefonnummer.

Uppräkning

Konsumtionen av hemtillverkad och insmugglad alkohol är enligt tidigare forskning högre bland alkoholmissbrukare än i resten av befolkningen. Eftersom bortfallet av missbrukare i frågeundersökningar riktade till riksrepresentativa urval av befolkningen är stort blir resultatet att dessa konsumtionsmängder underskattas. Mot den bakgrunden räknas dessa delmängder upp i Monitorstudien för att de skattade mängderna ska bli mer realistiska. Den metod som används för att korrigera för detta är att räkna upp andelen missbrukare i materialet så att de blir representerade ”fullt ut” bland de svarande, enligt den princip som användes i KALK-undersökningen (Kühlhorn, m fl. 2000, Leifman & Gustafsson 2003). Utgångspunkten för uppräkningsmetoden är resultatet i KALK-studien att endast 30 procent av en grupp missbrukare var anträffbara för intervju i en riksrepresentativ frågeundersökning. Om man sedan antar att andelen missbrukare i befolkningen är 3 procent, så innebär det att endast 0.9 procent av de anträffbara i frågeundersökningar är missbrukare medan de ”borde” utgöra 3 procent. Själva uppräkningsmetoden innebär att man räknar om skattningarna av de olika delmängderna med utgångspunkt från antagandet om att de 0.9 procent av de anträffbara som dricker mest skulle ha utgjort 3 procent i stället.

Resultaten av dessa analyser framgår av **Tabell 1**. Uppräkningsfaktorn för respektive delmängd är markerad med fet stil. Efter invägning ökade andelen hembränt av den totala spritkonsumtionen från 5,9 till 8,1 procent, det vill säga en ökning med drygt en tredjedel. Vidare framgår det att även smuggling av sprit och öl samt hemtillverkning av vin uppvisar tydliga nivåskillnader mellan problemdrickarna och de övriga, vilket innebär att samtliga dessa delmängder skall räknas upp. Köp av smuggelvin tycks vara något mer vanligt förekommande bland problemdrickarna och räknas därför upp något (1,03).

Tabellen visar också på tydliga skillnader mellan de två befolkningsgrupperna vad gäller den totala konsumtionen, konsumtionen av sprit, antalet intensivkonsumtionstillfällen, samt erhållna poäng på tre AUDIT-frågor¹. Dessa skillnader är inte av någon betydelse för våra skattningar av de olika delmängderna alkohol eftersom dessa, hembränt undantaget, mäts på anskaffningsplanet (köp, försäljning och införsel). Exaktheten i dessa vikter kan givetvis diskuteras liksom hur stabila de är över tid. Allt talar dock för att man får en mer realistisk bild av nivåerna på olika delmängder med detta förfarande än att utgå från helt oviktade värden.

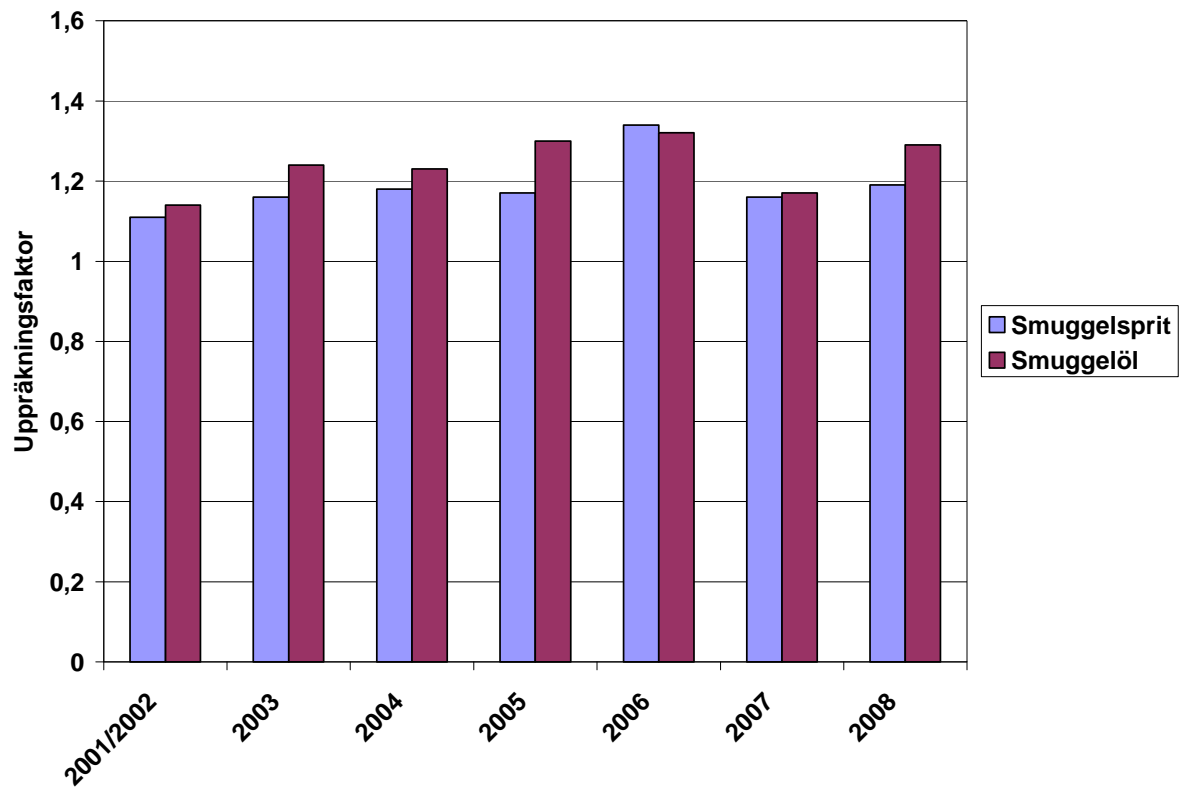
¹ AUDIT-skalan består av 10 frågor och är ett internationellt screeningtest framtaget av Världshälsoorganisationen. Skalan bygger på att intervjupersonerna får återge frekvensen av alkoholbeteende som kan anses som riskfyllt (tre frågor), alkoholberoende (tre frågor) och skadlig alkoholkonsumtion (fyra frågor). Skalan fungerar som ett additivt index och kan variera från 0 till 40 poäng. Om poängantalet överstiger 7 anses respondenten ha alkoholproblem.

Tabell 1. Dryckesvanor och köpvvanor av oregistrerad alkohol i befolkningen och bland problemdrickare, enligt Monitordata från 2001/2002.

	Alla	Problemdrickare (0,9 % av samtliga=AUDIT-p>3)	Efter invägning av missbrukare	Uppräkningsfaktor
AUDIT-poäng medelvärde (Audit-frågorna 4,5,8)	0,33	4,9		
Intensivkonsumtionstillfällen, medelvärde antal dagar sen. 30 dagarna	1,13	5,04		
Total alkoholkonsumtion per 30 dagar enligt KF-skalan (cl ren alkohol)	42	165		
Spritkonsumtion per 30 dagar enligt KF-skalan (cl ren alkohol)	8,1	44		
Årlig spritkonsumtion (cl ren alkohol) enligt frågor om konsumtion igår - fyra dagar sedan	103	554	114	
Årlig konsumtion av hembränt (cl ren alkohol) enligt frågor om konsumtion igår- fyra dagar sedan	6,1	147	9,0	
Procent hembränt av totala spritkonsumtionen	5,9%	26%	8,1%	1,36
Köp av smuggelsprit per 30 dagar (cl ren alkohol)	2,35	14,9	2,6	1,11
Köp av smuggelöl per 30 dagar (cl ren alkohol)	1,55	12,10	1,8	1,14
Köp av smuggelvin per 30 dagar (cl ren alkohol)	0,30	0,51	0,3	1,03
Tillverkning av vin per 30 dagar (cl ren alkohol)	1,68	22	2,1	1,25

För att testa stabiliteten i dessa uppräkningsfaktorer har motsvarande kalkyleringar för smuggelsprit och smuggelöl gjorts på mer aktuella data vilka antyder att uppräkningsfaktorn möjligen bör vara något högre efter 2002 (Figur 2). För enstaka år uppgår uppräkningsfaktorn till närmare 1.3 dvs 30% medan spritfaktorn oftast hamnar under 1.2 (20%) och ölfaktorn något över. Någon avgörande skillnad i utveckling skulle dock inte fås med uppdaterade vikter.

Figur 2. Estimerade uppräkningsfaktorer för 2001-2008 vad gäller smuggelöl och smuggelsprit (Källa: Ramstedt m.fl., 2009).

Bilaga 3. Formulär

I det följande redovisas det frågeformulär som ligger till grund för Monitorundersökningen. Sedan undersökningen startade år 2001 har ett antal frågor tillkommit respektive strukits ur formuläret. Det som redovisas här är dock en något förkortad version av formuläret i dess nuvarande form.

Introduktion:

Hej, jag heter ... och ringer från undersökningsföretaget Synovate, som tidigare hette TEMO. Jag kommer inte att försöka sälja något. Synovate genomför just nu en undersökning om svenska folkets inköp och konsumtion av alkohol och tobak. Det gör vi på uppdrag av forskare från Stockholms universitet. Vi skulle vilja intervjua den person i Ditt hushåll som senast hade födelsedag och som har fyllt 16 men inte 81 år. Du deltar naturligtvis anonymt och ingen utanför Synovate kommer att kunna se vad just Du har svarat. Intervjun tar omkring 11 minuter.

Allra först en fråga om dig själv.

Fråga 1. Vilket år är du född?

Fråga 2. Och vilken månad det året?

Först frågor om dina eventuella alkohol- och tobakinköp i samband med resor utomlands.

Fråga 3. Har Du varit utomlands någon gång under de senaste 30 dagarna?
Även dagsresor till t.ex. Danmark och Finland räknas.

1. Ja

2. Nej

3. Vet ej/ej svar

Gå till fråga 27

Fråga 4. Hur många gånger har du varit utomlands de senaste 30 dagarna?

_____ gånger

Fråga 5. Vilket färdmedel använde du vid din senaste inresa till Sverige?

1. Bil
 2. Båt
 3. Flyg
 4. Tåg
 5. Buss
 6. Lastbil
 7. Cykel
 8. Annat, nämligen _____
- Gå till fråga 6.
Gå till fråga 7.

Fråga 6. Hade du med dig fordon på båten, exempelvis bil?

1. Ja
2. Nej

Fråga 7. Var i Sverige kom du in vid din senaste inresa? (Läs inte upp alternativen)

1. Ystad
2. Trelleborg
3. Helsingborg
4. Malmö
5. Göteborgsområdet
6. Stockholm (ex. Värtahamnen, Slussen)
7. Kapellskär
8. Grisslehamn
9. Norrlandskusten mot Finland (ex. Haparanda)
10. Gränsen mot Norge (ex. Strömstad)
11. Annat, nämligen
12. Vet ej/ej svar

Alkoholinförsel

Fråga 8. Tog du med dig någon alkohol senaste gången du kom hem från en utlandsresa? Räkna även med resor över dagen exempelvis till Danmark, Tyskland eller Finland

1. Ja
 2. Nej
- Gå till frågorna om näst senaste inresan (redovisas ej)

Fråga 9. Tog du med dig alkoholen själv eller tillsammans med andra, t.ex. din sambo, partner?

1. Ensam
 2. Tillsammans med andra
- Gå till Fråga 12.

Fråga 10. Kan du avgöra hur mycket du/ni tog in tillsammans?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 11. Hur många vuxna, inklusive dig själv, var ni som tog in alkohol tillsammans?

1. En person
2. Två personer
3. Tre personer
4. Fyra personer
5. Fem personer
6. Sex personer
7. Sju personer
8. Åtta eller fler personer
9. Kan ej avgöra/vet ej/ej svar

Fråga 12. Fortfarande senaste gången du kom hem från en utlandsresa, i vilket land köpte ni dessa drycker?

Instruktioner:

Läs inte upp alternativen utan för själv in svarsalternativet.

Om inköpen har gjorts i flera länder, ange det land där störst mängd köptes.

Om köpen har gjorts i samband med själva resan, ange det land man lämnade.

1. Danmark
2. Tyskland
3. Finland
4. Övriga EU
5. Utanför EU
6. Vet ej/ej svar
7. Estland/Lettland/Litauen
8. Polen

Fråga 13a-e. Vilka alkoholdrycker tog du med den senaste gången du kom hem från en utlandsresa? Tog du med: *Läs upp alternativ a-e.*

- a). Vanligt vin
 - b). Starkvin
 - c). Starköl eller mellanöl
 - d). Starkcider eller alkoläsk
 - e). Sprit
-

Fråga 14a-f. Hur mycket **vanligt vin** hade du/ni med?

Ange antal antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar (vanligt vin).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____

Fråga 15a. Sålde du vidare något av vinet i Sverige i syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej

Fråga 15b. Ungefär hur många liter vin sålde du vidare?

Fråga 16a-f. Hur mycket **starkvin** hade ni med?

Ange antal antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar (starkvin).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
Vet ej/ej svar	

Fråga 17a. Sålde du vidare något av detta starkvin i Sverige i syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej

Fråga 17b. Ungefär hur många liter starkvin sålde du vidare?

Fråga 18a-f. Hur mycket **starköl** eller **mellanöl** hade ni med?

Ange antal antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar (starköl eller mellanöl).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____

Fråga 19a. Sålde du vidare något av ölet i Sverige i syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej

Fråga 19b. Ungefär hur många liter öl sålde du vidare?

Fråga 20a-f. Hur mycket **starkcider/alkoläsk** hade ni med?

Ange antal antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar (starkcider eller alkoläsk).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____

Fråga 21a. Sålde du vidare något av starkcidern eller alkoläsken i Sverige i syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej

Fråga 21b. Ungefär hur många liter starkcider eller alkoläsk sålde du vidare?

Fråga 22a-f. Hur mycket **sprit** hade ni med?

Ange antal antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar (sprit).

- a). Antal centiliter Antal _____
- b). 25 cl förpackningar Antal _____
- c). 33 cl förpackning Antal _____
- d). 50 cl förpackning Antal _____
- e). 75 cl förpackning Antal _____
- f). Antal liter/100 cl förp Antal _____

Fråga 23a. Sålde du vidare något av denna sprit i Sverige i syfte att tjäna pengar på detta?

- 1. Ja
- 2. Nej

Fråga 23 b. Ungefär hur många liter sprit sålde du vidare?

Fråga 24.

"Du nämnde att du hade med dig XXX liter (YYYYY centiliter) öl senaste gången du reste in till Sverige. Kan du ange hur mycket av ölet som var svenska märken? OM IP T.EX. SVARAR "EXAKT HÄLFTEN", VÄLJ "ANNAT SVAR UTTRYCKT I PROCENT" OCH ANGE SEDAN "50". Jag kan räkna upp de vanligaste svenska märkena om du vill. OM JA: Falcon, Pripps Blå, Millenium, Mariestads, Norrlands Guld, Spendrups, Kopparbergs, Sofiero, Åbro, Småland."

- 1. Allt öl var svenska märken
- 2. Inget öl var svenska märken
- 3. Annat svar uttryckt i liter
- 4. Annat svar uttryckt i procent
- 5. Vet ej om det var svenska märken med
- 6. Vill ej svara

Fråga 25. OM "Annat svar uttryckt i liter":

"Försök uppskatta antal liter svenskt öl så noga du kan. ANGE ANTAL LITER SVENSKT ÖL.

Fråga 26. OM "Annat svar uttryckt i procent":

"Försök uppskatta procentandelen svenskt öl så noga du kan. ANGE
PROCENTANDEL SVENSKT ÖL.

Internet

Fråga 27. Har du under de senaste 12 månaderna beställt alkohol till Sverige direkt från ett utländskt företag, t.ex. genom Internet? (Vi menar alltså inte den alkohol som du själv eller vänner/bekanta fört in till Sverige i samband med någon resa.)

1. Ja

2. Nej

Gå till fråga 42 (Inköp på Systembolaget)

Fråga 28. Om ja; Hur många gånger har du gjort detta under de senaste 12 månaderna?

_____ ggr

Fråga 29. Har någon beställning beslagtagits av tullen?

1. Ja

2. Nej

3. Vet ej

Fråga 30. Om ja på föregående fråga; Hur många beställningar har beslagtagits av tullen?

_____ Antal

Fråga 31. Har Du beställt alkohol till Sverige via Internet under de senaste 30 dagarna ?

1. Ja

2. Nej

Fråga 32. Om ja; Hur många gånger har du gjort detta under de senaste 30 dagarna?

_____ ggr

Fråga 33. Vilka alkoholdrycker beställde du denna senaste gång? Beställde du...?

Läs upp a-e.

- a). vanligt vin
 - b). starkvin
 - c). starköl eller mellanöl
 - d). starkcider eller alkoholisk
 - e). sprit
-

Fråga 34a-f. Hur mycket **vanligt vin** beställde du via INTERNET

ANGE ANTAL FÖRPACKNINGAR/CENTILITER (vanligt vin)

- a). Antal centiliter Antal_____
 - b). 25 cl förpackning Antal_____
 - c). 33 cl förpackning Antal_____
 - d). 50 cl förpackning Antal_____
 - e). 75 cl förpackning Antal_____
 - f). Antal liter/100 cl förp Antal_____
-

Fråga 35a-f. Hur mycket **starkvin** beställde du via INTERNET?

ANGE ANTAL FÖRPACKNINGAR/CENTILITER (starkvin)

- a). Antal centiliter Antal_____
 - b). 25 cl förpackning Antal_____
 - c). 33 cl förpackning Antal_____
 - d). 50 cl förpackning Antal_____
 - e). 75 cl förpackning Antal_____
 - f). Antal liter/100 cl förp Antal_____
-

Fråga 36a-f. Hur mycket **starköl/mellanöl** beställde du via INTERNET?

ANGE ANTAL FÖRPACKNINGAR/CENTILITER (starköl eller mellanöl)

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
-

Fråga 37a-f. Hur mycket **starkcider/alkoläsk** beställde du via INTERNET?

ANGE ANTAL FÖRPACKNINGAR/CENTILITER (starkcider eller alkoläsk)

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
-

Fråga 38a-f. Hur mycket **sprit** beställde du via INTERNET?

ANGE ANTAL FÖRPACKNINGAR/CENTILITER (sprit)

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 50 cl förpackning	Antal_____
e). 75 cl förpackning	Antal_____
f). Antal liter/100 cl förp	Antal_____

Fråga 39. Har Du sålt vidare något av [det vanliga vin..., starkvin..., starköl...,sprit..., starkcider/ alkoläsk] du beställde senaste gången i syfte att tjäna pengar på det?

1. Ja
2. Nej

Fråga 40. Ungefär hur många liter har Du sålt vidare?

a) Vanligt vin	_____	antal liter
b) Starkvin	_____	antal liter
b) Sprit	_____	antal liter
c) Starköl	_____	antal liter
d) Starkcider eller alkoläsk	_____	antal liter

Fråga 41. Till vem har Du sålt vidare? (Flera svar är möjliga)

1. Granne
2. Förälder/Syskon/Annan Släkting
3. Kompis
4. Arbetskamrat
5. Annan person

Inköp på Systembolaget

Fråga 42. Har Du handlat alkoholdrycker på Systembolaget eller utlämningsställe någon gång under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 43. Hur många gånger har du handlat under de senaste 30 dagarna?

Fråga 44a-e. Vilka alkoholdrycker handlade du den senaste gången du handlade alkoholdrycker på Systembolaget eller utlämningsställe? Köpte du ...

- a)... vanligt vin?
- b)... starkvin?
- c)... starköl eller mellanöl?
- d)... sprit?
- e)... starkcider eller alkoläsk?

Fråga 45a-i. Hur mycket **vanligt vin** köpte du?

ANGE ANTAL CENTILITER ELLER LITER TOTALT ELLER
FÖRPACKNINGSSTORLEKAR OCH ANTAL (vanligt vin)

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 35 cl förpackning	Antal_____
e). 50 cl förpackning	Antal_____
f). 70 cl förpackning	Antal_____
g). 75 cl förpackning	Antal_____
h). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
i). 300 cl bag-i-box	Antal_____
-

Fråga 46a-i. Hur mycket **starkvin** köpte du?

ANGE ANTAL CENTILITER ELLER LITER TOTALT ELLER
FÖRPACKNINGSSTORLEKAR OCH ANTAL (starkvin).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 35 cl förpackning	Antal_____
e). 50 cl förpackning	Antal_____
f). 70 cl förpackning	Antal_____
g). 75 cl förpackning	Antal_____
h). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
i). 300 cl bag-i-box	Antal_____
-

Fråga 47a-i. Hur mycket **starköl** eller **mellanöl** köpte du?

ANGE ANTAL CENTILITER ELLER LITER TOTALT ELLER
FÖRPACKNINGSSTORLEKAR OCH ANTAL (starköl/mellanöl).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 35 cl förpackning	Antal_____
e). 50 cl förpackning	Antal_____
f). 70 cl förpackning	Antal_____
g). 75 cl förpackning	Antal_____
h). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
i). 300 cl bag-i-box	Antal_____

Fråga 48a-i. Hur mycket **sprit** köpte du?

ANGE ANTAL CENTILITER ELLER LITER TOTALT ELLER FÖRPACKNINGSTORLEKAR OCH ANTAL (sprit).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 35 cl förpackning	Antal_____
e). 50 cl förpackning	Antal_____
f). 70 cl förpackning	Antal_____
g). 75 cl förpackning	Antal_____
h). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
i). 300 cl bag-i-box	Antal_____
-

Fråga 49a-i. Hur mycket **starkcider** eller **alkoläsk** köpte du?

ANGE ANTAL CENTILITER ELLER LITER TOTALT ELLER FÖRPACKNINGSTORLEKAR OCH ANTAL (starkcider/alkoläsk).

a). Antal centiliter	Antal_____
b). 25 cl förpackning	Antal_____
c). 33 cl förpackning	Antal_____
d). 35 cl förpackning	Antal_____
e). 50 cl förpackning	Antal_____
f). 70 cl förpackning	Antal_____
g). 75 cl förpackning	Antal_____
h). Antal liter/100 cl förp	Antal_____
i). 300 cl bag-i-box	Antal_____

Nu följer några frågor om konsumtion av sprit de senaste fyra dagarna med början med igår. Med sprit menar vi här exempelvis vodka, gin och whisky, alltså inte öl och vin.

Fråga 50 . Har du druckit någon sprit under de senaste 4 dagarna, det vill säga någon gång under -dag, -dag, -dag och -dag.

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Gå till fråga 55 (Köp av smugglad alkohol)

Fråga 51a-d. a) Drack du sprit igår, ...dag? (Ja/Nej)

Om ja;

b) Hur mycket drack du igår ...dag? (Centiliter/Snapsar/Drinkar)

c) Var någon sprit du drack igår...dag hemtillverkad sprit, s.k. hembränt?

(Ja/Nej)

Om ja;

d) Hur mycket hemtillverkad sprit, så kallat hembränt drack du?

Fråga 52a-d. a) Drack du sprit iförrgår, ...dag? (Ja/Nej)

Om ja;

b) Hur mycket drack du iförrgår ...dag? (Centiliter/Snapsar/Drinkar)

c) Var någon sprit du drack iförrgår...dag hemtillverkad sprit, s.k. hembränt?

(Ja/Nej)

Om ja;

d) Hur mycket hemtillverkad sprit, så kallat hembränt drack du?

Fråga 53a-d. a) Drack du sprit på ...dag för tre dagar sen? (Ja/Nej)

Om ja;

b) Hur mycket drack du på ...dag för tre dagar sen? (Centiliter/Snapsar/Drinkar)

c) Var någon sprit du drack på...dag för tre dagar sen hemtillverkad sprit, s.k. hembränt? (Ja/Nej)

Om ja;

d) Hur mycket hemtillverkad sprit, så kallat hembränt drack du?

Fråga 54a-d. a) Drack du sprit på ...dag för fyra dagar sen? (Ja/Nej)

Om ja;

b) Hur mycket drack du på dag för fyra dagar sen? (Centiliter/Snapsar/Drinkar)

c) Var någon sprit du drack på...dag för fyra dagar sen hemtillverkad sprit, s.k. hembränt? Ja/Nej

Om ja;

d) Hur mycket hemtillverkad sprit, så kallat hembränt drack du?

Smuggelsprit

Nu några frågor om smugglad alkohol. Med smugglad alkohol menar vi här alkoholdrycker som någon eller några personer fört in i Sverige i syfte att sälja det vidare för att tjäna pengar på det. Vi börjar med smuggelsprit.

Fråga 55. Har du köpt någon **smuggelsprit** under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
 2. Nej
 3. Vet ej/ej svar
- Gå till fråga 63 (druckit smuggelsprit)

Fråga 56. Hur många gånger har du köpt smuggelsprit under de senaste 30 dagarna?

Antal _____

Fråga 57. Hur många liter smuggelsprit köpte du senaste gången?

Antal liter _____

Fråga 58. Var gjordes inköpen av denna sprit?

1. I en jourbutik, restaurang, kiosk eller liknande
2. I en lägenhet, ett garage eller någon annan privat lokal
3. Via ett telefonnummer till någon som levererar hem
4. På arbetsplatsen
5. På en parkeringsplats eller liknande
6. Annan plats

Fråga 59. Av vem köpte Du denna sprit?

1. Av en Granne
2. Av en Förälder/Syskon/Annan Släkting
3. Av en Kompis
4. Av en Arbetskamrat
5. Av en person jag inte känner närmare

Fråga 60. Tror du att den person du senast köpte smuggelsprit ifrån säljer i större skala?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 61. Har du i din tur sålt vidare något av denna smuggelsprit i Sverige med syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/Ej svar

Fråga 62. Ungefär hur många av dessa... liter sålde du vidare?

_____ st

Fråga 63. Har Du druckit smuggelsprit under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Smuggelvin

Fråga 64. Har du köpt något **smuggelvin** under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Gå till fråga 72 (druckit smuggelvin)

Fråga 65. Hur många gånger har du köpt smuggelvin under de senaste 30 dagarna?

Antal _____

Fråga 66. Hur många liter smuggelvin köpte du senaste gången?

_____ liter

Fråga 67. Var gjordes inköpen av detta vin?

1. I en jourbutik, restaurang, kiosk eller liknande
2. I en lägenhet, ett garage eller någon annan privat lokal
3. Via ett telefonnummer till någon som levererar hem
4. På arbetsplatsen
5. På en parkeringsplats eller liknande
6. Annan plats

Fråga 68. Av vem köpte Du detta vin?

1. Av en Granne
2. Av en Förälder/Syskon/Annan Släkting
3. Av en Kompis
4. Av en Arbetskamrat
5. Av en person jag inte känner närmare

Fråga 69. Tror du att den person du senast köpte smuggelvin av säljer i större skala?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 70. Har du i din tur sålt vidare något av detta smuggelvin i Sverige med syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/Ej svar

Fråga 71. Ungefär hur många av dessa ... liter sålde du vidare?

_____ liter

Fråga 72. Har Du druckit smuggelvin under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Smuggelöl

Fråga 73. Har du köpt något **smuggelöl** under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej Gå till fråga 82 (druckit smuggelöl)
3. Vet ej/ej svar

Fråga 74. Hur många gånger har du köpt smuggelöl under de senaste 30 dagarna?

Antal _____

Fråga 75a-c. Hur mycket smuggelöl köpte du senaste gången?

- a). Liter Antal _____
- b). Flaskor Antal _____
- c). Burkar Antal _____

Fråga 76. Ungefär hur många av dessa var svenska ölmärken? Jag kan räkna upp de vanligaste svenska märkena om du vill. (OM JA: Falcon, Pripps Blå, Millenium, Mariestads, Norrlands Guld, Spendrups, Kopparbergs, Sofiero, Åbro, Småland).

_____antal

Fråga 77. Var gjordes inköpen av detta öl?

1. I en jourbutik, restaurang, kiosk eller liknande
2. I en lägenhet, ett garage eller någon annan privat lokal
3. Via ett telefonnummer till någon som levererar hem
4. På arbetsplatsen
5. På en parkeringsplats eller liknande
6. Annan plats

Fråga 78. Av vem köpte Du detta öl?

1. Av en Granne
2. Av en Förälder/Syskon/Annan Släkting
3. Av en Kompis
4. Av en Arbetskamrat
5. Av en person jag inte känner närmare

Fråga 79. Tror du att den person du senast köpte smuggelöl ifrån säljer i större skala?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 80. Har du i din tur sålt vidare något av detta smuggelöl i Sverige med syfte att tjäna pengar på detta?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/Ej svar

Fråga 81. Ungefär hur många av dessa ... sålde du vidare?

_____ st

Fråga 82. Har Du druckit smuggelöl under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 83. Har du själv någon gång under de senaste 30 dagarna färdigställt och tappat upp hemtillverkat vin som gjorts på snabbvinsats eller på frukt bär, juice eller liknande?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Gå till fråga 85 (druckit hemtillverkat vin)

Fråga 84. Ungefär hur många liter färdigt vin färdigställde Du?

Antal _____

Fråga 85. Har du druckit hemtillverkat vin under de senaste 30 dagarna?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Alkoholvanor

Fråga 86 Hur ofta har Du, under de senaste 30 dagarna, druckit minst ett glas av något som innehåller alkohol?

Vi menar då minst ett glas folköl, mellanöl, starköl, starkcider, "vanligt" vin, starkvin eller starksprit. Räkna ej med lättöl och cider som köpts i vanliga livsmedelsbutiker.

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Gå till fråga 106 (lager av alkohol hemma)

Fråga 87. Hur ofta har du druckit **folköl**, öl klass två, under de senaste 30 dagarna?

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 88. När Du druckit folköl, öl klass två, ungefär hur mycket dricker du då? Du kan svara i flaskor, burkar eller glas?

1. Små flaskor/burkar om 33 cl
2. Stora flaskor/burkar om 45-50 cl
3. Små glas/dricksglas om ca 20 cl
4. Stora glas om ca 40 cl
5. Vet ej/ej svar

Fråga 89. Ange antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar folköl.

Antal _____

Fråga 90. Hur ofta har du druckit **stark-** eller **mellanöl** under de senaste 30 dagarna?

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 91. När Du druckit stark- eller mellanöl, ungefär hur mycket dricker du då? Du kan svara i flaskor, burkar eller glas?

1. Små flaskor/burkar om 33 cl
2. Stora flaskor/burkar om 45-50 cl
3. Små glas/dricksglas om ca 20 cl
4. Stora glas om ca 40 cl
5. Vet ej/ej svar

Fråga 92. Ange antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar stark/mellanöl.

Antal _____

Fråga 93. Hur ofta har du druckit **vin** under de senaste 30 dagarna?

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 94. När Du druckit vin, ungefär hur mycket dricker du då?

Du kan svara i flaskor, halva flaskor eller glas.

En kartong innehåller oftast tre liter vin, d.v.s. lika mycket som fyra 75 cl helflaskor.

1. Halvflaskor om 37 cl
2. Helflaskor om 75 cl, även karaffer
3. Glas om ca 15 cl
4. Glas om ca 10 cl
5. Halva glas om ca 5 cl
6. Vet ej/ej svar

Fråga 95. Ange antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar vin.

Antal _____

Fråga 96. Hur ofta har du druckit **starkcider**, som säljs på Systembolaget eller restaurang, under de senaste 30 dagarna?

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 97. När Du druckit starkcider, ungefär hur mycket dricker du då? Du kan svara i flaskor, halva flaskor eller glas.

1. Små flaskor/burkar om 33 cl
2. Stora flaskor/burkar om 45-50 cl
3. Små glas/dricksglas om ca 20 cl
4. Stora glas om ca 40 cl
5. Vet ej/ej svar

Fråga 98. Ange antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar starkcider.

Antal _____

Fråga 99. Hur ofta har du druckit **starkvin** under de senaste 30 dagarna? Med starkvin menar vi t.ex. martini, portvin, sherry och starkglögg.

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 100. När Du druckit starkvin, ungefär hur mycket dricker du då? Du kan svara i flaskor, halva flaskor eller glas.

1. Halvflaskor om 37 cl
2. Helflaskor om 75 cl, även karaffer
3. Glas om ca 15 cl
4. Glas om ca 10 cl
5. Halva glas om ca 5 cl
6. Vet ej/ej svar

Fråga 101. Ange antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar starkvin.

Antal _____

Fråga 102. Hur ofta har du druckit **sprit** under de senaste 30 dagarna?

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. En gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 103 När Du druckit sprit, ungefär hur mycket dricker du då? Du kan svara i flaskor, drinkar, snapsar eller centiliter.

1. Halvflaskor om 35 cl
2. Helflaskor om 70 cl
3. Små glas om 4 cl
4. Glas 6 cl
5. Centiliter
6. Vet ej/ej svar

Fråga 104 Ange antal centiliter, förpackningar eller liter/förpackningar sprit.

Antal _____

Fråga 105. Hur ofta under de senaste 30 dagarna har Du vid ett och samma tillfälle druckit alkohol så att det motsvarar minst.

1. en flaska vin (75 centiliter) eller 5 snapsglas sprit (25 centiliter) eller 4 burkar starköl /starkcider, eller 6 burkar folköl?

Tänk även på alla de tillfällen då Du kombinerar olika typer av alkohol och försök att uppge på en motsvarande mängd. Har det hänt...(Läs upp alternativ 1-7):

1. I stort sett varje dag
2. 4-5 gånger i veckan
3. 2-3 gånger i veckan
4. Ungefär en gång i veckan
5. Ungefär 2-3 gånger
6. Ungefär en gång
7. Aldrig
8. Vet ej/ej svar

Fråga 106. Nu kommer ett antal frågor om hur mycket alkohol du har hemma just nu? *Läs upp a-d, en och en, invänta svar efter varje.*

- a) Har du folköl hemma just nu?
- b) Har du starköl hemma just nu?
- c) Har du vin hemma just nu?
- d) Har du sprit hemma just nu?
- e) Inget av detta

Fråga 107. Hur många flaskor och burkar med **folköl** har du hemma just nu?

Antal _____

Fråga 108. Hur många flaskor och burkar med **starköl** har du hemma just nu?

Antal _____

Fråga 109. Hur många flaskor **vin** har du hemma just nu? (OAVSETT OM FLASKORNA ÄR FULLA ELLER HALVFULLA)

Antal _____

Fråga 110. Hur många flaskor **sprit** har du hemma just nu? (OAVSETT OM FLASKORNA ÄR FULLA ELLER HALVFULLA)

Antal _____

Problem och attityder

Har det hänt under de senaste 12 månaderna

- Fråga 111. ... att du har känt dig illamående, haft huvudvärk eller mått på andra sätt fysiskt dåligt dagen efter att du hade druckit?
- Fråga 112. ... att du i samband med ditt drickande har hamnat i ett gräl, dvs. ett hett meningsutbyte utan slagsmål?
- Fråga 113. ... att du i samband med ditt drickande har hamnat i slagsmål?
- Fråga 114. att du i samband med ditt drickande råkat ut för en olycka?
- Fråga 115. att du åkt med i en bil som körts av någon som varit alkoholpåverkad?

Svarsalternativ för fråga 111 – 115:

1. Ja, mer än en gång
2. Ja, en gång
3. Nej
4. Vet ej/ej svar

AUDIT **Hur ofta under det senaste året, dvs. de senaste 12 månaderna, ...?**

- Fråga 116. ... har Du inte kunnat sluta dricka efter det du börjat?
- Fråga 117. ... har du haft skuld känslor eller samvetsförebåelser på grund av ditt drickande?
- Fråga 118. ... har Du eller någon annan blivit skadad på grund av Ditt drickande?
- Fråga 119. ... har en släkting eller vän oroat sig över Ditt drickande eller antytt att Du borde minska på det?
- Fråga 120. ... har det varit omöjligt för dig att komma ihåg vad som hände kvällen innan på grund av att du druckit?

Har det aldrig hänt, hänt mer sällan än en gång i månaden, varje månad, varje vecka, nästan varje dag eller dagligen? Läs upp alternativ 1-5 vid behov.

Svarsalternativ för frågorna 116 – 120:

1. Aldrig
2. Mer sällan än en gång i månaden
3. Varje månad
4. Varje vecka
5. Dagligen eller nästan varje dag
6. Vet ej/vill ej svara

Jag kommer nu att läsa upp fyra påståenden, och vill att du för var och en av dessa anger om du tycker att påståendet är: (1) Helt och hållet riktigt, (2) I stort sett riktigt, (3) I stort sett felaktigt, (4) Helt och hållet felaktigt.

Fråga 121 "Vin borde försäljas i livsmedelsbutiker"

1. Helt och hållet riktigt
 2. I stort sett riktigt
 3. *Tveksam/vet ej*
 4. I stort sett felaktigt
 5. Helt och hållet felaktigt
- Vill ej svara*

Fråga 122. "Åldersgränsen för inköp på systembolaget borde sänkas till 18 år"

1. Helt och hållet riktigt
2. I stort sett riktigt
3. *Tveksam/vet ej*
4. I stort sett felaktigt
5. Helt och hållet felaktigt

Fråga 123. "Föräldrar borde inte bjuda ungdomar under 18 år på alkohol"

1. Helt och hållet riktigt
2. I stort sett riktigt
3. *Tveksam/vet ej*
4. I stort sett felaktigt
5. Helt och hållet felaktigt

Fråga 124. "Det bör vara lagligt att tillverka sprit för eget bruk"

1. Helt och hållet riktigt
2. I stort sett riktigt
3. *Tveksam/vet ej*
4. I stort sett felaktigt
5. Helt och hållet felaktigt

Bakgrundsfrågor

Fråga 125. Nu kommer några frågor om dig själv. Vad har Du för sysselsättning just nu?
Är Du ... (Läs upp alternativ 1-12).

1. Egen företagare
2. Offentligt anställd tjänsteman
3. Privatanställd tjänsteman
4. Offentligt anställd arbetare
5. Privatanställd arbetare
6. Hemarbetande
7. Studerande====→ Studerar du vid en högskola eller ett universitet?
/Ja/Nej/Vet ej-ej svar/
8. Värnpliktig
9. Arbetslös
10. Ålderspensionär
11. Sjukpensionär
12. Förtidspensionär
13. Annat, nämligen
14. Vet ej/ej svar
15. Annat (specificera) _____

Fråga 126. Bor Du tillsammans med en annan vuxen person, som gift eller sammanboende?
DVS. ETT ÄKTENSKAP ELLER ETT ÄKTENSKAPSLIKNANDE
FÖRHÅLLANDE.

1. Ja
2. Nej

Fråga 127. OM NEJ: Finns det andra vuxna i ditt hushåll förutom du själv?

1. Ja
2. Nej

Fråga 128. OM NEJ + JA: Bor du hos dina föräldrar?

1. Ja
2. Nej

Fråga 129. Hur många bor i ditt hushåll? Räkna med dig själv.

Antal _____

Fråga 130. Hur många personer mellan 16 och 80 år bor i Ditt hushåll?

Antal _____

Fråga 131. Vilken utbildning är den högsta du fullföljt?
Fackskola var tvåårig och existerade 1963-1971.

1. Folkskola
2. Grundskola/enhetsskola
3. Realskola
4. Flickskola
5. Fackskola/yrkesskola
6. 2-årig gymnasieskola
7. Gymnasium
8. Högskola/Universitet
9. Ej svar

Fråga 132. Vilket postnummer har du?

Fråga 133. Ungefär hur stor är din sammanlagda månadsinkomst innan skatten är dragen? *Läs upp svarsalternativen vid behov.*

1. Mindre än 10 tusen kronor
2. 10-14 tusen kronor
3. 15-19 tusen kronor
4. 20-29 tusen kronor
5. 30-39 tusen kronor
6. 40 tusen kronor eller mer
7. Vet ej/vill ej svara

Kontakt med läkare

Fråga 134. Har Du under de senaste 12 månaderna varit på ett eller flera läkarbesök för problem med din egen hälsa?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 135. Om ”Ja” (besökt läkare under de senaste 12 månaderna) på Fråga 134; Senaste tillfället du besökte en läkare, vilken typ av läkare besökte du?

1. Läkare vid vårdcentral eller hälsocentral
2. Läkare vid sjukhus eller lasarett
3. Läkare vid företagshälsovård
4. Läkare vid privatmottagning
5. Vet ej/kommer inte ihåg

Fråga 136. Frågade läkaren vid detta besöket om dina alkoholvanor?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 137. Har du vid ett eller flera av dina läkarbesök under de senaste 12 månaderna själv tagit upp frågor om Dina alkoholvanor.

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Om ”Ja” (själv tagit upp frågor om egna alkoholvanor) på fråga 137;

Fråga 138. Vid det senaste tillfället då du själv tog upp dessa frågor, vilken typ av läkare pratade du med då?

1. Läkare vid vårdcentral eller hälsocentral
2. Läkare vid sjukhus eller lasarett
3. Läkare vid företagshälsovård
4. Läkare vid privatmottagning.
5. Vet ej/kommer inte ihåg

Fråga 139. Har du vid ett eller flera av dina läkarbesök under de senaste 12 månaderna fått råd av läkaren att minska Din alkoholkonsumtion?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Om ”Ja” på Fråga 139 (fått rådet av läkaren att minska alkoholkonsumtionen);
Fråga 140. Vid det senaste tillfället då du fick ett sådant råd, vilken typ av läkare pratade du med då?

1. Läkare vid vårdcentral eller hälsocentral
2. Läkare vid sjukhus eller lasarett
3. Läkare vid företagshälsovård
4. Läkare vid privatmottagning
5. Vet ej/ kommer inte ihåg

Fråga 141. Har Du minskat Din alkoholkonsumtion under de senaste 12 månaderna i syfte att förbättra Din hälsa?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 142. Har Du minskat Din tobaksrökning under de senaste 12 månaderna i syfte att förbättra Din hälsa?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

Fråga 143. Har Du minskat Din användning av snus under de senaste 12 månaderna i syfte att förbättra Din hälsa?

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej/ej svar

TACK Ja, då får jag tacka för att Du ville ställa upp på den här intervjun och jag heter alltså ... och ringer från TEMO.

Notera kön.

1. Man
2. Kvinna

Bilaga 4. Övriga publikationer från Monitor-projektet under 2009

Hellman, M & Ramstedt, M (2009) Cross-border purchase in the Nordic countries, *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 26, 111-115.

Svensson, J. (2009) Travellers' alcohol imports at the beginning of the 21th century. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 26, 193-204.

Leifman, H. & Ramstedt, M. (2009). *Svenska folkets alkoholvanor under senare år med fokus på 2004-2009*. Rapport skriven i ett samarbete mellan SoRAD & STAD. Se www.sorad.su.se.

Ramstedt, M & Gustafsson, N-K (2009) Increasing travellers' allowances in Sweden – how did it affect travellers' imports and Systembolaget? *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 26, 165-176.

Ramstedt, M. (2009) Alkoholkonsumtion och skadeutveckling i Sverige 1995-2007. I: *Missbruk och behandling – gamla problem – nya lösningar*. FAS. Pp 8-15.

Ramstedt, M. (2009) Alkoholkonsumtion och alkoholrelaterade problem bland äldre svenskar – hur ser det ut egentligen? Accepterad i *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*.

Ramstedt, M. (2009) How much alcohol do you buy? A comparison of self-reported alcohol purchases with actual sales. *Addiction*. I tryck.

Axelsson Sohlberg, T. *Tal om Tobak - en statistisk årsrapport från Monitor-projektet*. (kommande SoRAD rapport)

SoRADs rapportserie

ISSN 1650-5441

- Leifman H., & Trolldal B. (2001). *Alkoholkonsumtionen i Sverige under andra halvåret 2000* (SoRAD Rapportserie, nr 1). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Leifman H., & Trolldal B. (2001). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2000/2001* (SoRAD Rapportserie, nr 2). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Leifman H., & Trolldal B. (2002). *Svenskens alkoholkonsumtion i början av 2000-talet – med betoning på 2001 [Swedish alcohol consumption at the beginning of the 2000s, with emphasis on 2001]* (SoRAD Rapportserie, nr 3). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Westfelt, L. (2002). *Internationella kasinon i Sundsvall och Malmö - Inställning, attityder och förväntade effekter* (SoRAD Rapportserie, nr 4). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Eriksson, M., & Olsson, B. (2002). *Alkohol- och drogförebyggande arbete på mindre arbetsplatser* (SoRAD Rapportserie, nr 5). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Abrahamson, M. (2002). *Ungas definitioner av alkoholist, storkonsument och fyllo* (SoRAD Rapportserie, nr 6). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Palm, J. (2003). *Kvinnor och män i svensk missbruksbehandling: en beskrivning av personalen inom socialtjänstens missbrukarvård i Stockholms län och deras syn på missbrukarvården år 2002. [Women and men in Swedish addiction treatment: a description of the addiction care personnel in the social services in Stockholm County and their views on addiction treatment, 2002]* (SoRAD Rapportserie, nr 7). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Storbjörk, J. (2003). *Kvinnor och män i svensk missbruksbehandling: en beskrivning av personalen inom Stockholms läns landstings beroendevård och deras syn på missbrukarvården år 2001. [Women and men in Swedish addiction treatment: a description of the personnel in the Stockholm County health system addiction services and their views on addiction treatment, 2002]* (SoRAD Rapportserie, nr 8). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Palm, J., & Storbjörk, J. (2003). *Kvinnor och män i svensk missbruksbehandling: en beskrivning av patientgruppen i Stockholms läns landstings beroendevård 2000-2001 [Women and men in Swedish addiction treatment: a description of patient groups in the Stockholm County health system addiction services, 2000-2001]* (SoRAD Rapportserie, nr 9). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Westfelt, L. (2003). *Spelproblem i tre svenska orter – Resultat från 6000 intervjuer i Sundsvall, Malmö och Karlstad [Gambling problems in three Swedish communities – results from 6,000 interviews in Sundsvall, Malmö and Karlstad]* (SoRAD Rapportserie, nr 10). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Leifman, H., & Gustafsson, N.-K. (2003). *En skål för det nya millenniet [A toast to the new millenium: a study of the Swedish people's alcohol consumption at the beginning of the 2000s]* (SoRAD Rapportserie, nr 11). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.

- Fondén C., Skrinjar M., Leiknes M., & Olsson B. (2003). *På vems villkor? Om möten mellan myndigheter och narkotikabrukare [On whose conditions? Meetings between authorities and drug users]* (SoRAD Rapportserie, nr 12). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Lalander, P. (2003). *Det statliga kasinot: Mellan myt och verklighet [The state-owned casino: between myth and reality]* (SoRAD Rapportserie, nr 13). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Romelsjö A. (2003). *Missbrukare med psykisk sjuklighet i Stockholms län [Drug misusers with mental disorders in Stockholm County]* (SoRAD Rapportserie, nr 14). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Eriksson, A., Palm, J., & Storbjörk, J. (2003). *Kvinnor och män i svensk missbruksbehandling: en beskrivning av klientgruppen inom socialtjänstens missbrukarvård i Stockholms län 2001-2002 [Women and men in Swedish addiction treatment: a description of client groups in addiction treatment in the social services in Stockholm County 2001-2002]* (SoRAD Rapportserie, nr 15). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Westfelt, L. (2004). *Kasinoetablering, spelvanor och spelproblem – Situationen före och efter etableringen av statliga kasinon i Sundsvall och Malmö* (SoRAD Rapportserie, nr 16). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Sandberg, B. (2004). *I väntan på sämre tider? En explorativ studie av statsmaktens och centrala aktörers intentioner, roller och förväntningar på alkoholprevention i arbetslivet* (SoRAD Rapportserie, nr 17). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Abrahamson, M. (2004). *Alkohol och unga i 20-årsåldern. Rus, lust, problem och prevention* (SoRAD Rapportserie, nr 18). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Eriksson, A., & Olsson, B. (2004). *Alkoholvanor bland studerande: Konsumtion, konsekvenser och attityder bland högskolestuderande och övriga i åldrarna 19-29 år* (SoRAD Rapportserie, nr 19). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Hradilova Selin K. (Red.), Eriksson M., Leifman H., Olsson, B., Ramstedt, M., Room, R., & Steen, P. (2004). *Svenska dryckesvanor och deras konsekvenser i början av det nya millenniet* (SoRAD Rapportserie, nr 20). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Bullock, S. (2004). *Alcohol, Drugs and Student Lifestyle: A Study of the Attitudes, Beliefs and Use of Alcohol and Drugs among Swedish University Students* (SoRAD Rapportserie, nr 21). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Lalander, P. (2004). *Den statliga spelapparaten. Mellan ekonomisk succé och social verklighet* (SoRAD Rapportserie, nr 22). Stockholm: Stockholms Universitet, SoRAD.
- Sato, H. (2004). *Droger och identitetsskapande - kulturella perspektiv på alkohol och narkotika i svenska ungdomsgrupper* (SoRAD Rapportserie, nr 23). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Eriksson, M., & Sandberg B. (2004). *Problemlösning eller förebyggande arbete? – resultat från två enkätstudier till företag och kommuner om alkoholprevention i arbetslivet.* (SoRAD Rapportserie, nr 24). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.

- Hansson, M. (2004). *Travspel som kultur – mer än bara spel* (SoRAD Rapportserie, nr 25). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Gustafsson, N.-K., & Trolldal, B. (2004). *Svenska folkets alkoholkonsumtion under år 2003* (SoRAD Rapportserie, nr 26). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Fondén, C., & Sato, H. (2005). *Drogmissbruk eller narkotikamissbruk? - unga och narkotika i självpresentationer och pressbilder* (SoRAD Rapportserie, nr 27). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Trolldal, B., Boman, U., & Gustafsson, N-K. (2005). *Alkoholkonsumtionen och dess olika delmängder 2004* (SoRAD Rapportserie, nr 28). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Granberg, M., & Trolldal, B. (2005). *Resandeförsel och smuggling av cigaretter åren 2003-2004* (SoRAD Rapportserie, nr 29). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Sand, M., & Romelsjö, A. (2005). *Opiatmissbrukare med och utan behandling i Stockholms län.* (SoRAD Rapportserie, nr 30). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Eriksson, A., & Fondén, C. (2006). *KOLL PÅ KROGEN? – kommunala alkoholhandläggares arbetsituation.* (SoRAD Rapportserie, nr 31). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Westfelt, L. (2006). *Statliga kasinon i Sundsvall och Malmö. Förväntningar, erfarenheter, attityder, spelande och spelproblem före etableringen samt ett år och tre år efter.* (SoRAD Rapportserie, nr 32). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Skagerö, A. & Westfelt, L. (2006). *En litteraturstudie om spel och kriminalitet.* (SoRAD Rapportserie, nr 33). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Westfelt, L. (2006). *Två studier om spel och spelproblem. En tvärsnittsanalys och en longitudinell analys om risken för spelproblem.* (SoRAD Rapportserie, nr 34). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Engdahl, B., Romelsjö, A. & Sand, M. (2006). *Behandling av opiatmissbrukare i Sverige med Subutex 2000-2005 – en studie av ändrad behandlingspolicy?* (SoRAD Rapportserie, nr 35). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Johansson, P., Jarl, J., Eriksson, A., Eriksson, M., Gerdtham, U.- G., Hemström, Ö., Hradilova Selin, K., Lenke, L., Ramstedt, M. & Room, R. (2006) *The Social Costs of Alcohol in Sweden 2002* (SoRAD Rapportserie, nr 36). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Jarl, J., Johansson, P., Eriksson, A., Eriksson, M., Gerdtham, U.- G., Hemström, Ö., Hradilova Selin, K. & Ramstedt, M. (2006). *Till vilket pris? Om alkoholens kostnader och hälsoeffekter i Sverige 2002* (SoRAD Rapportserie, nr 37). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Sandberg, Bo (2006). *Utvärdering av Prime for Life - Genomförande samt effekter av alkoholpreventiv utbildning vid Örebro universitet.* (SoRAD Rapportserie, nr 38). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Boman, U., Engdahl, B., Gustafsson, N-K., Hradilova-Selin, K. & Ramstedt, M. (2006). *Alkoholkonsumtionen i Sverige fram till år 2005.* (SoRAD Rapportserie, nr 39). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.

- Eriksson, M. & Olsson, B. (2006) *Kvinnors och mäns alkoholkonsumtion, alkoholproblem och bruk av narkotika i elva olika yrkesgrupper*. (SoRAD Rapportserie, nr 40). Stockholm: Stockholms universitet SoRAD.
- Sandberg, Bo. (2007) *Prime for life - Kompletterande analyser samt metodologiska erfarenheter från utvärderingen av Prime for Life vid Örebro universitet*. (SoRAD Rapportserie, nr 41). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Blomqvist, J., Cunningham, J., Wallander, L. & Collin, L. (2007) *Att förbättra sina dryckesvanor – om olika mönster för förändring och om vad vården betyder. En rapport från projektet "Lösningar på alkoholproblem"*. Socialtjänsten i Stockholm : Forsknings- och utvecklingsenheten. FoU-rapport 2007:5. (SoRAD Rapportserie, nr 42). Stockholm.
- Tryggvesson, K. (2007) *Nätpokerspelandet i Sverige- omfattning, utveckling och karaktär 2006*. (SoRAD Rapportserie, nr 43). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Sandberg, B. (2007) *Utvärdering av Prime for Life inom Försvarmakten*. (SoRAD Rapportserie, nr 44). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Tigerstedt, C. & Törrönen, J. (2007) *Comparative research strategies and changes in drinking cultures*. (SoRAD Rapportserie, nr 45). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Mäkelä, P., Bloomfield, K., Gustafsson, N.-K. & Room, R. (2007) *Effects of major changes in alcohol availability: study design, data collection procedures and measurement*. (SoRAD Research Report, no. 46). Stockholm: Stockholm University, SoRAD.
- Rödner, S., Hansson, M. & Olsson, B. (2007) *Socialt integrerade narkotikaanvändare, myt eller verklighet? En studie av unga vuxnas narkotikaanvändande i Stockholmsområdet*. (SoRAD Rapportserie nr 47). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Boman, U., Hradilova-Selin, K, Ramstedt, M., Svensson, J. (2007). *Alkoholkonsumtionen i Sverige fram till år 2006*. (SoRAD Rapportserie, nr 48). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Svensson, J., & Hradilova-Selin, K. (2007). *Alkoholsmugglingen i Sverige 2002-2006*. (SoRAD Rapportserie, nr 49). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Gustafsson, H. (2007). *Efter fängelset – åtta personer berättar om tiden efter anstaltsvistelse*. (SoRAD Rapportserie, nr 50). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Norström, T. & Ramstedt, M. (2008). *Alkoholrelaterade problem – spelar det någon roll varifrån alkoholen kommer?* (SoRAD Rapportserie, nr 51). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Tryggvesson, K. & Olsson, B. (2009). *Det goda, det onda, det fula – mediabilder av den illegala alkoholen år 2000, 2004 och 2007*. (SoRAD Rapportserie, nr 52). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.
- Edman, J. (2009). *Vård till varje pris. Den psykiatriska tvångsvården av narkotikamissbrukarna 1968–1981*. (SoRAD Rapportserie, nr 53). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.

Ramstedt, M., Axelsson Sohlberg, T., Engdahl, B & Svensson, J. (2009). *Tal om alkohol – en statistisk årsrapport från Monitor-projektet*. (SoRAD Rapportserie, nr 54). Stockholm: Stockholms universitet, SoRAD.

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning
Stockholms universitet, Sveaplan, 106 91 Stockholm
www.sorad.su.se Telefon: 08-16 20 00

**Stockholms
universitet**

SoRAD – Forskningsrapport nr 54 – 2009
SoRADs rapportserie ISSN 1650-5441
ISBN 91-977902-2-2